

[Gade]

Det, vi lægger vægt på i SF, er, at vi i det danske Folketing, i Udenrigsudvalget og andre steder, når nye forhandlinger om bedre aftaler for ulandene kan iværksættes – og det vil altså sige i god tid, inden den nuværende 5-års-frist udløber – får en grundig drøftelse af, hvilken politik vi ønsker EF skal føre over for AVS-landene, sådan at vi også får muligheden for at være ikke bare så aktive, som vi har været denne gang, hvor vi jo klart har støttet AVS-landenes krav, men hvor vi måske også får chancen for at være offensive, lave udspil til EF-Kommissionen, sådan at ulandene ikke oplever om 5 år, at de igen står på sidelinien og bliver nødt til at spise nådensbrød.

Jeg vil være interesseret i at få en kommentar fra udenrigsministeren til dette synspunkt, og i SF lægger vi vægt på, at vi endnu mere aktivt kan gå ind i hele forberedelsesarbejdet, når det gælder EF's ulandspolitik, fordi den jo, som verden er, bliver mere og mere afgørende og i hvert fald er ganske afgørende for de lande, der hører til de fattigste her i verden.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg vil gerne kvittere for SF's meget positive og, synes jeg, meget saglige holdning til dette forslag med at give tilsagn om, at en drøftelse som den, hr. Gade ønsker, i god tid inden genforhandlingerne skal blive foretaget imellem Folketinget og regeringen. Jeg mener, at de punkter, hr. Gade har trukket frem i betænkningen: spørgsmålet om lige handelsforhold, fjernelse af protektionisme, videreførelse af gældsafvikling og i det hele taget forbedring af EF's udviklingsbistand, er de centrale emner, som vi i en sådan drøftelse skal undersøge hvordan vi kan arbejde endnu stærkere for, næste gang der skal laves en AVS-aftale.

Annette Just (FP):

Jeg vil gerne her sige, at Fremskridtspartiet ud over det, vi har skrevet i vort betækningsbidrag, er lidt rystede over, at regeringen med så stort et flertal nu er med til at støtte lande uden overhovedet at se på, om menneskerettigheder bliver overholdt, uden at se på, om det er militærregimer, uden at se på, om der er bare det mindste tegn på en demokratisk udvikling i disse lande.

Vi synes, det er en ejendommelig dobbeltmoral, som det store flertal i Folketinget på nuværende tidspunkt endnu en gang udviser.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg bliver nødt til at korrigere fru Annette Just, for det er rent faktisk lykkedes især denne gang at få menneskerettigheder føjet ind i AVS-aftalen på en måde, som det ikke har været muligt tidligere. Det er i øvrigt noget, vi fra dansk side har lagt overordentlig stor vægt på, og det vil være et emne, der også kan indgå i den drøftelse, vi skal have om næste aftale, hvor det vil være meget rimeligt at se, hvordan vi kan komme endnu videre på det område, for selvfølgelig er vi ikke nået langt nok.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg vil gerne kvittere for ministerens svar med at sige, at det selvfølgelig er rigtigt, at der er kommet en ganske enkelt lille del af menneskerettighederne med, nemlig at kvinder også skal have ret til et særstandpunkt. Men som jeg sagde allerede ved første behandling af dette forslag, er det ikke kvinders særstandpunkt, det er menneskerettigheder, det drejer sig om, og vi bør alle på arbejdsmarkedet være mennesker. Dette vil Fremskridtspartiet nu engang holde fast ved.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges med 113 stemmer (S, KF, V, SF, CD, RV og KRF) mod 6 (FP).

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Dette vil blive meddelt udenrigsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Anden behandling af lovforslag nr. L 139:

Forslag til lov om ophævelse af lov om forbud mod handel med Den Sydafrikanske Republik og Namibia og af lov om forbud mod nye danske investeringer m.v. i Sydafrika og Namibia.

Af Annette Just (FP) og Duetoft (CD) m.fl. (Fremsat 8/2 91. Første behandling 2/4 91. Betænkning 24/5 91).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Forhandling

Pernille Forchhammer (S):

Lad mig indlede med at sige, at vi ikke fra Socialdemokratiets side kan tilslutte os ændringsforslaget fra Kristeligt Folkeparti. Vi mener ikke, tidspunktet i dag er inde til, at vi skal foretage en formel lovgivningsmæssig ophævelse af sanktionerne, som så kan udmøntes, når ministeren har fundet et flertal, som er villigt til at stå bag. Vi mener, det er nødvendigt med en lovgivning, når sanktionerne til sin tid skal ophæves. Lovgivningen sikrer en mulighed for, at forudsætningerne er tilstrækkeligt belyst, og for, at mennesker udefra har chancen for at give deres holdning til kende over for Folketinget.

Vi er godt klar over, at det indebærer, at vi tidligst kan begynde at arbejde lovgivningsmæssigt med dette spørgsmål igen til efteråret, men vi mener faktisk heller ikke, at situationen i Sydafrika giver anledning til at håbe på, at det bliver nødvendigt inden efteråret. Forhandlingerne er gået i stå som følge af, at løftet om frigivelse af de politiske fanger og hjemvenden af de eksilerede ikke er opfyldt, og som følge af de stigende voldshandlinger og regeringens hidtidige manglende initiativ.

På det sidste har de Klerk dog gjort visse spæde forsøg på at mildne situationen, men der ligger fortsat ingen erkendelse af sikkerhedsløvenes betydning eller af politistyrkernes involvering. Apartheidlovene er endnu ikke vedtaget, og der er usikkerhed om lovenes reelle effekt. Både EF-rapporten og memorandummet fra Witwatersrand University taler om usikkerhed med hensyn til konsekvenserne – ja memorandummet taler sågar om, at pakken på enkelte punkter er uacceptabel.

Endelig er der spørgsmålet om forfatningsarbejdet. Det handler ikke, sådan som udenrigsministeren ofte har sagt det, om etablering af en demokratisk forfatning – det ville selvfølgelig være rart – men det handler først og fremmest om en forfatning, som ikke skelner mellem racer. Forfatningsarbejdet er for os hele kernen i

afskaffelsen af apartheid, eftersom alle forbedringer af systemet til enhver tid kan ændres enten administrativt eller lovgivningsmæssigt tilbage igen, hvis ikke de sorte også får del i den politiske magt.

I virkeligheden burde forfatningen have været hele omdrejningspunktet, eftersom borgerrettigheder, ejendomsbestemmelser og fri bosættelse også er elementer, der grundlæggende hører hjemme i en forfatning. Hvis ikke apartheid lå i forfatningen, ville apartheid højst sandsynligt aldrig have fundet vej til Sydafrikas øvrige love.

Socialdemokratiet er glad for, at det flertal, som i sin tid indførte sanktionerne, fortsat er enige i bedømmelsen af situationen i Sydafrika og ikke mener, tiden er inde til en ophævelse af sanktionerne. At de partier, som altid har været imod, eller som har undladt at stemme ved indførelsen, forsøger at få deres synspunkt igennem, er der vel ikke noget nyt i.

Selv om vi afviser at påbegynde en ophævelse af sanktionerne nu, er der ikke noget i vejen for, at Folketinget følger udviklingen nøje med henblik på at finde det rigtige tidspunkt, ligesom der heller ikke er noget i vejen for, at ministeren tager initiativ til, at vi forsøger at opstille retningslinier for en ophævelse af sanktionerne samt for en eventuel øget hjælpeindsats i de sorte områder i forbindelse med uddannelse, bolig, sundhed og sanitære forhold for at imødekomme de sociale konsekvenser, som jeg er enig med Centrum-Demokraterne og Fremskridtspartiet i vil være situationen i Sydafrika selv flere generationer efter apartheidens endelige afskaffelse.

Socialdemokratiet er indstillet på at lave en køreplan for en gradvis aftrapning af sanktionerne, men vi vil ikke sætte aftrapningen i gang, før udviklingen hen imod afskaffelse af apartheid er uigenkaldelig. Jeg skal derfor også gentage den opfordring, som Socialdemokratiet, SF og De Radikale kommer med til ministeren i vores betænkningsbidrag.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg har to spørgsmål til fru Pernille Forchhammer. Det første er, om Socialdemokratiet til efteråret vil foreslå, at den danske støtte til Sovjetunionen afskaffes. Sagen er jo nemlig den, at hvis vi havde foretaget de samme vurde-

[Duetoft]

ringer af forfatningsændringshastighed, reformhastighed og menneskerettigheder i forbindelse med Sovjetunionen som dem, Socialdemokratiet nu gør sig til talsmand for over for Sydafrika, ville vi ikke have kunnet give en øre til Sovjetunionen endnu, men havde måske måttet vente 2, 3, 4, 5 år, før hr. Gorbatsjov havde fået gennemført nogle ting, som bare kunne opfylde et minimum af de krav, som fru Pernille Forchhammer stiller til Sydafrika.

Derfor vil jeg gerne for det første spørge, om det er Socialdemokratiets politik – for at være konsekvent – at den Øststøtte, som nogle af os altså er tilhængere af for at støtte reformerne i Sovjetunionen, skal afskaffes.

I øvrigt vil jeg gerne sige til fru Pernille Forchhammer, at jeg synes, vi mangler en definition af, hvad det betyder, at tiden er inde. Jeg har en lille hund, og når den skal opdrages, lover jeg den gode ting, når den gør det rigtige, og slemme ting, når den gør det forkerte. Hvis jeg gjorde det modsatte, ville jeg aldrig nogen sinde få noget ud af min opdragelse af den. Nøjagtig det samme gælder i politik. Hvis man stiller nogle mål op over for en regering og siger: Hvis I gør sådan og sådan, så afskaffer vi straffen over for jer, og regeringen så gør det og man derefter siger: Nå ja, men I skal for resten lige gøre lidt mere – så forsvinder enhver virkning af det, man har gjort tidligere, hvor lille den end måtte have været.

I den forbindelse vil jeg gerne for det andet spørge fru Pernille Forchhammer, om Socialdemokratiet ikke finder det underligt over for den sydafrikanske regering, der har gennemført eksemplariske forslag til reformer, at man nu kommer og siger: Nå ja, det er da meget godt, men vi skal da for resten lige have lidt mere end det, vi sagde i starten.

(Kort bemærkning).

Kim Behnke (FP):

Jeg synes, det er uhørt groft, når fru Pernille Forchhammer udnævner det, der foregår i Sydafrika, til at være »visse spæde forsøg«. Har man da nogen sinde hørt magen til loppe gø? Det ligner simpelt hen ikke noget. Vel aldrig nogen sinde i verdenshistorien har der været tale om så store ændringer i et land som det, der foregår i Sydafrika i øjeblikket, og så udnævner Socialdemokratiet det til at være visse spæde forsøg.

Jeg kan heller ikke forstå, hvorfor man i Socialdemokratiet på bare to år fuldstændig har glemt, at studenter blev slagtet i Kina. Det tog ikke engang to år, før man havde glemt det og var i stand til at genoptage udviklingsbistanden til Kina, fordi man overordnet anser det for at være politisk vigtigt. Man har også fuldstændig glemt, at mennesker bliver slagtet i Tibet af det kinesiske regime. Det glemmer man, fordi det overordnet politisk er vigtigt. Og hvad med Sovjetunionen? Hvad med al den religiøse efterfølgelse af mennesker, der har fundet sted derovre siden den anden verdenskrig? Det glemmer man også, fordi det er bekvemt – det passer ind i krammet at glemme den slags ting. Men i Sydafrika, hvor der virkelig er tale om markante ændringer, udnævner man det til at være visse spæde forsøg. Aldrig har jeg hørt magen!

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Jeg blev selvfølgelig meget skuffet over at høre fru Pernille Forchhammer sige, at man ikke kunne stemme for Kristeligt Folkepartis ændringsforslag. Jeg synes ikke rigtig, der var nogen argumentation for ikke at ville stemme for det. For kendsgerningen er jo, at det ændringsforslag, som Kristeligt Folkeparti har stillet, svarer ganske præcist til indholdet af det betækningsbidrag, som Socialdemokratiet står bag.

Jeg vil gerne spørge fru Pernille Forchhammer, hvad der er meningen med at foreslå at lave en køreplan, som man gør i betækningsbidraget. Under debatten i november sagde jeg lige præcis, at vi skulle have lavet en køreplan. Hvorfor i al vide verden vil Socialdemokratiet og de øvrige bidragydere til betækningsbidraget ikke være med til at få den køreplan sat i gang, sådan at den kan komme til at fungere? Nu har man, når man stemmer imod dette her, pr. definition sagt: Vi vil gerne være med til en køreplan, men den kan ikke komme til at træde i kraft, før Folketinget engang mødes igen. Har man slet ikke fantasi til at forestille sig, at der fortsat vil ske en positiv udvikling i Sydafrika, som vi skal være med til at støtte? Det skal bare være på det rigtige tidspunkt.

Det er helt tindrende klart, at Kristeligt Folkeparti er imod forslaget, som det foreligger nu – vi kan ikke ophæve det nu – men hvorfor må vi ikke få sat køreplanen i gang?

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Der er jo en fare for, at korte bemærkninger bliver til en generel debat, men jeg vil gerne ganske kort sige til hr. Duetoft, at der er i hvert fald nogle i Folketinget, der mener, at uigenkaldelighed, når det gælder apartheid som alle andre politiske systemer – det gælder også hr. Kim Behnke – er et spørgsmål om valgret, frie valg. Mig bekendt har det store sorte flertal ikke valgret i Sydafrika. Man kan sige mange ting om Sovjetunionen, men dér har der dog været en række valg rundt omkring, hvor folkefronter har væltet kommunister i stor stil; selv i parlamentet føderalt i Sovjetunionen er en tredjedel eller fjerdedel i stærk opposition til Gorbatsjov. Nu er der registreret et liberalt parti, der kommer et socialdemokrati, og næste år får vi formodentlig totalt frie valg i Sovjetunionen. Det er dog sket i Sovjet; det er ikke sket i Sydafrika.

Jeg bør vel også erindre om, at både CD og Fremskridtspartiet stemte imod indførsels-sanktioner i sin tid. Dette her har ikke noget med de Klerk at gøre, man indførte det, dengang man lavede undtagelsestilstand i Sydafrika. Da de havde besat Namibia, og da de udførte terrorvirksomhed, som de stadig gør, mod nabostater, var man også imod. Så det har ikke spor med demokrati at gøre; det er et spørgsmål om kynisk magtpolitik.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Først til hr. Duetoft. Sanktionerne mod Sydafrika er ikke indført på grund af krænkelse af menneskerettigheder. Sanktionerne er ikke indført på grund af manglende demokrati, sanktionerne er indført på grund af apartheid, og det er en situation, som man ikke finder i Sovjetunionen. Vi kan alle være enige i, at vi skal forsøge at støtte en positiv udvikling i Sovjetunionen, men der er forskel på et apartheidsystem og det, som man ser i Sovjetunionen, Kina og andre steder. Apartheid er internationalt fordømt i FN, og det er på grund af det, vi har indført vores sanktioner.

Hvornår er tiden inde? Det er den, når udviklingen er det, man har kaldt uigenkaldelig, og hvornår er den så det for Socialdemokratiet? Det er den, som jeg for et øjeblik siden sagde heroppefra, når de sorte også har fået del i den

politiske magt. Hele omdrejningspunktet i apartheidsystemet i Sydafrika er forfatningen. Hvis der ikke lå apartheid i forfatningen, havde apartheid ikke fundet vej til de øvrige love i Sydafrika, og derfor er det kernepunktet for Socialdemokratiet.

Til hr. Kim Behnke vil jeg sige, at når jeg taler om visse spæde forsøg, er det ikke udtryk for en manglende anerkendelse af det, de Klerk har foretaget i forbindelse med fremsættelsen af apartheidlovene, det er heller ikke hans løsladelse af Mandela. De spæde forsøg, jeg taler om, gælder det sidste nye på sikkerhedslovsområdet, og jeg kan håbe, at det udvikler sig til mere.

Argumentationen i forhold til hr. Glønborg er, at vi ønsker, at der på dette område skal foregå lovgivningsarbejde med baggrund i kendte forudsætninger. Det, hr. Glønborg lægger op til, er, at vi på nuværende tidspunkt ophæver sanktionerne, og at det skal indføres, når et flertal mener, at situationen er inde til at igangsætte ophævelsen af sanktionerne. Det vil sige, at vi tager en beslutning på et ukendt grundlag, på ukendte forudsætninger. Vi ønsker, at vi skal kende forudsætningerne, og at spørgsmålet derefter gennemgår en lovbehandling. Det er den egentlige forskel.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Der er yderligere indtegnet tre medlemmer, som har ønsket korte bemærkninger. Jeg synes ikke, det er hensigtsmæssigt.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg vil gerne sige til fru Pernille Forchhammer, at jeg synes, det er utroligt, at fru Pernille Forchhammer efter at have været medlem af Folketinget i en årrække alligevel ikke kan forstå, hvordan et politisk system fungerer.

Altså hvis en regering gennemfører nogle reformer under voldsom kritik fra en reaktionær del af det politiske system i det pågældende land og derefter ikke kan fremvise, at omverdenen respekterer de resultater, så risikerer man meget hurtigt at få et tilbageslag, der er aldeles voldsomt, og at de reaktionære kræfter, som vil det modsatte af, hvad vi vil, vinder. Det drejer sig om Sovjetunionen, hvor de gamle partikaderrer sidder og spiller det spil, og det drejer sig om Sydafrika, hvor de yderste konservative

[Duetoft]

kræfter spiller det spil. Fru Pernille Forchhammer og hendes ligesindede støtter faktisk de varmeste apartheidtilhængere i Sydafrika med den holdning, man har her i dag.

Til hr. Riishøj vil jeg gerne sige, at man aldrig i forbindelse med sanktionerne har diskuteret spørgsmålet om frie valg, og det ville da også have været underligt. Jeg tror, det var et enigt Folketing, der med undtagelse af Fremskridtspartiet for ca. 10 minutter siden stemte for Lomékonventionens ratifikation. Hvis hr. Riishøjs argument skulle holde dér, kunne de halvtreds eller flere af de nogle og tres lande, det drejer sig om i Lomékonventionen, overhovedet ikke have været enige i den aftale, for der er ikke ret mange steder i Afrika, hvor man har demokrati og frie valg. Og hvis vi begynder at lægge det til grund, at vi kun skal kunne samarbejde med lande, der har demokrati og frie valg, så er vi faktisk inde i en selektion, der vil gøre det meget let for dansk ulandspolitik for fremtiden, for der er ikke ret mange, vi vil kunne samarbejde med.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Og det skal blive en kort bemærkning, for vi har jo ordførerskabet bagefter.

Jeg vil ganske enkelt spørge fru Pernille Forchhammer, om hun mener, at der ikke er taget lovgivningsmæssige tiltag, når man har fremlagt love i Sydafrika til ophævelse af alle apartheidlove, og når man ved, at de alle vil være gennemført inden den 21. juni. Mener fru Pernille Forchhammer virkelig ikke, at det er at tage et ordentligt skridt?

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Jeg er ligesom formanden ked af, at vi skal føre alt for meget af debatten på korte bemærkninger, men jeg er nødt til at gå herop, når fru Pernille Forchhammer så groft misfortolker Kristeligt Folkepartis ærinde i denne sag. Fru Pernille Forchhammer stiller det op, som om vi er tilhængere af, at vi skulle ophæve sanktionerne nu og så vente og se, hvad der sker.

Nej, det står der ikke, og det har jeg aldrig sagt. Hvis fru Pernille Forchhammer var nået frem til at læse den sidste side i betænkningen, der indeholder bemærkningerne til vort æn-

dringsforslag, ville hun vide, at der klart og tydeligt står, at når der er sket noget vigtigt i Sydafrika, foretager vi os også noget. Kendsgerningen er jo, at der er to principielt forskellige holdninger i dette Ting. De to partier, som har stillet forslag om, at vi ophæver sanktionerne nu, står for én holdning, medens vi andre står for en anden, nemlig den, at det ikke er tiden at ophæve nu på grund af det, der er sket. Vi står for, at der skal ske noget, at der skal laves en køreplan, men fru Pernille Forchhammer og Socialdemokraterne læner sig tilbage i lænestolen og beder udenrigsministeren om at lave noget.

Kristeligt Folkepartis forslag går ud på, at vi skal op af lænestolen og selv forholde os tænkende og aktivt til det, der foregår, og følge nøje med og gribe aktivt ind på de rigtige tidspunkter. Jeg begriber ikke, hvorfor man ikke vil være med til det. Skal vi ikke se at komme op af lænestolen?

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Fru Pernille Forchhammer for en sidste kort bemærkning i denne omgang.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Først vil jeg gerne spørge hr. Duetoft, hvilke reformer der rent faktisk er gennemført, og det spørgsmål kunne jeg måske også stille fru Annette Just.

Jeg er godt klar over, at der er fremsat nogle lovforslag i det sydafrikanske parlament. Men jeg er også godt klar over, at der er mange forskellige vurderinger af den effekt, som disse love og de følgelovforslag, som samtidig er fremsat, rent faktisk vil have. Der er adskillige professorer, som vurderer følgelovgivningen til at betyde, at ophævelsen af apartheidlovene ingen reel konsekvens får.

Det, vi siger, er: Lad os se på den faktiske udvikling, når tingene er besluttet i det sydafrikanske parlament, og lad os få igangsat arbejdet med en forfatningskommission i Sydafrika, hvor også de sorte er repræsenteret. Så kan vi begynde at se på en eventuel ophævelse af de danske sanktioner.

Jeg har læst hr. Glønborgs og Kristeligt Folkepartis betænkning bidrag til dette lovforslag, og jeg er godt klar over, at Kristeligt Folkeparti ikke mener, at vi skal ophæve sanktionerne her

[Pernille Forchhammer]

og nu. Men med Kristeligt Folkepartis ændringsforslag har vi ingen snor i det. Vi kender ikke de forudsætninger, som er til stede, og rent faktisk vil ophævelsen af sanktionerne kunne foregå uden en lovændring her i Tinget, og det er dér, vi principielt er uenige med Kristeligt Folkeparti.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg synes, det er på tide, at vi går tilbage til ordforrækken. Indtil nu har kun én ordfører haft ordet. Den næste er fru Agnete Laustsen.

Agnete Laustsen (KF):

Af betænkningen fremgår det, at den konservative gruppe vil redegøre for sin stilling til Kristeligt Folkepartis ændringsforslag samt lovforslaget som helhed her ved andenbehandlingen.

Jeg vil gerne begynde med at sige, at vi meget gerne havde set, at den velvilje og positive indstilling til reformerne i Sydafrika, som trods flertallets afvisning af lovforslaget alligevel kommer til udtryk i deres bemærkninger, også havde givet sig udslag i, at vi i dag i enighed havde kunnet opstille i det mindste en køreplan for afvikling af restriktionerne.

Det har desværre ikke kunnet lade sig gøre, idet S, SF og Det Radikale Venstre i deres krav til afskaffelse af apartheid i Sydafrika har stillet så ideelle og så vidtrækkende krav til reformprocessen, at der end ikke levnes plads til et første lille skridt fra dansk side.

Kristeligt Folkepartis ændringsforslag åbner derimod for en gradvis ophævelse af sanktionerne, i takt med at apartheidsystemet afvikles, og åbner også mulighed for, at dette kan ske, uden at Folketinget er inde, idet det blot kræves, at Udenrigsudvalget accepterer det.

Vi havde, som det også fremgår af vores betækningsbidrag, gerne set investeringsforbudet ophævet straks og de øvrige handelsrestriktioner, så snart det sydafrikanske parlament – og det sker formentlig ultimo juni – har vedtaget de fremsatte antiapartheidforslag. Det havde efter konservativ opfattelse været et godt bidrag til at fremme den demokratiske proces og til at fremme den økonomiske vækst, som først og fremmest vil komme den sorte befolkning til gavn. Det havde medvirket til at styrke de kræfter i den hvide befolkning, som under uhyre vanskelige forhold holder fast ved, at reform-

processen skal fortsætte og fremskyndes, og det havde, hvad der endnu ikke har været nævnt, også medvirket til, at vi i Danmark kunne begynde at genopbygge det handelssamkvem og den eksport, som før handelsboykotten var på næsten 3/4 mia. kr. og i en årrække gjorde Sydafrika til vor største handelspartner i Afrika.

Da en sådan gradvis afvikling som nævnt beklageligvis ikke kan samle flertal, vil vi stemme for Kristeligt Folkepartis ændringsforslag, som på flere måder også afspejler vore tanker.

Endelig kan jeg sige, at vi fortsat vil arbejde for, at der skabes politisk klima og forståelse for betydningen af, at Danmark så hurtigt som overhovedet muligt ophæver de investerings- og handelssanktioner, som vi så nidkært og – kunne jeg fristes til at sige – noget så navt fortsat klamrer os til.

Ud fra dette ønske og dette hensyn kan jeg oplyse, at vi fra konservativ side vil undlade til sin tid at stemme til selve lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg vil nødig starte en ny stribe af korte bemærkninger, for jeg deler fuldstændig formandens synspunkt, at dette er en uhensigtsmæssig måde at føre debatten på. Men jeg kan dog ikke lade det stå uimodsagt, som den konservative ordfører netop sagde, at man fra flertallets side har stillet så ideelle krav.

Jeg vil gerne spørge fru Agnete Laustsen: Hvad er det for nogle krav, Det Radikale Venstre har stillet for at være med til en forhandling om en køreplan? Mig bekendt har vi overhovedet ingen forhåndsbetingelser stillet. Vi har derimod sagt, at vi meget gerne vil være med til at opstille en køreplan, som er afpasset efter de faktiske konkrete resultater, den sydafrikanske regering opnår. Det kan vist ikke siges at være ideelle, urimelige krav.

Det, denne sag drejer sig om, er, om regeringen, der jo ifølge grundloven har ansvaret for udenrigspolitikken – det tror jeg udenrigsministeren kan bekræfte – vil tage de initiativer, regeringen burde tage på dette område.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Af hensyn til dagsordenen og tiden synes jeg, det er rimeligt allerede nu at sige, at denne diskussion om, hvorvidt regeringen ikke har udvist initiativ i sagen, forstår jeg ikke. Jeg har ud-

[Udenrigsministeren]

arbejdet et konkret, detaljeret forslag til køreplan, som jeg bl.a. har sendt til hr. Jørgen Estrup for adskillige uger siden, men det er der tilsyneladende ikke interesse for. Når min tur i øvrigt kommer under dagens debat, skal jeg gentage dette detaljerede forslag til køreplan.

Lad mig så for også at spare tid prøve at få et andet emne ud af debatten. Hvis man læser den lovgivning, der er diskussion om her, vil man vide, at lovgivningen kan ophæves ved kongelig anordning. Det bryder fru Pernille Forchhammer sig åbenbart ikke om, forstod jeg på hendes første indlæg, men man kan jo ikke lave om på loven, som den er.

Derfor er det ikke et spørgsmål, der behøver at vente til efteråret. Der kan ved kongelig anordning ske ophævelse af sanktionslovgivningen, i samme øjeblik jeg fornemmer at have et flertal i Folketinget bag den køreplan, som jeg for længst har lagt frem, og som jeg vil arbejde videre på at få godkendt.

(Kort bemærkning).

Kim Behnke (FP):

Jeg har først et spørgsmål til fru Agnete Laustsen, og det vedrører De Konservatives og Venstres betækningsbidrag. Som jeg læser det, står der:

»Mindretallet finder derfor, at forbud mod nye danske investeringer og handel med tjenesteydelser samt sanktionerne vedrørende Walvis Bay bør ophæves nu . . .«.

Det kan næsten ikke misforstås. Så må spørgsmålet være: Hvorfor har Venstre og Konservative så ikke stillet et ændringsforslag om, at dette lovforslag kom til at vedrøre denne ophævelse, så Folketinget i dag kunne have taget konkret stilling til det ændringsforslag? Venstre og Konservative er jo også i denne forbindelse ikke uvæsentlige, i og med at det er de regeringsbærende partier.

Jeg går ud fra, at det var en fortaleselse, når fru Agnete Laustsen sagde, at ultimo juni vil der ske en fremlæggelse af nogle lovforslag. Det, der er tale om, er, som det også ganske rigtigt fremgår af betækningsbidraget fra Venstres og Konservatives side, at der sker en vedtagelse.

Og så er jeg fremme ved hr. Jørgen Estrup, meget præcist og meget konkret i relation til det, hr. Jørgen Estrup sagde, for hr. Jørgen Estrup er jo med i flertalsbetækningsbidraget. Hvis tredjebehandlingen af dette lovforslag, vi i

øjeblikket har til anden behandling, udskydes til Folketingets ekstraordinære samling den 14. august, og hvis der er sket det, at det sydafrikanske parlament ultimo juni har vedtaget de fremlagte love vedrørende ophævelse af apartheid, er hr. Jørgen Estrups holdning til dette lovforslag så en anden den 14. august?

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Et enkelt spørgsmål til de adskillige ordførere, der har talt om en køreplan, senest fru Agnete Laustsen fra Det Konservative Folkeparti.

Jeg vil gerne spørge fru Agnete Laustsen og også de andre ordførere: Hvor på denne køreplan skal vi placere de sortes stemmeret? Hører de sortes stemmeret ikke hjemme på køreplanen? Skal vi afskaffe sanktionerne, før de sorte har fået stemmeret? Hvor på køreplanen hører det allervigtigste element hjemme?

Det vil jeg gerne spørge disse ordførere om, og det gælder også hr. Glønborg, der anklager andre for at læne sig tilbage og ikke bestille noget. Jeg vil også gerne spørge hr. Glønborg: Hvor på denne køreplan hører tilkendelse af stemmeret til de sorte til?

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg vil gerne bekræfte, at udenrigsministeren i et personligt fortroligt brev til mig har fremlagt nogle synspunkter, som vel stort set svarer til det, der nu står i regeringspartiernes betækningsbidrag.

Jeg vil også, når udenrigsministeren nu selv kommer ind på dette oplæg, gerne nævne, at det, udenrigsministeren slutter sit brev med – det mener jeg jeg er nødt til at sige – er: Jeg vender senere tilbage til sagen. Jeg tror, udenrigsministeren vil kunne bekræfte, at det ikke er sket, til trods for at jeg meget direkte opfordrede udenrigsministeren til at indkalde partierne til en samtale for at udarbejde en køreplan.

Jeg kan ikke lade være med at føle, at udenrigsministeren lider af en form for berøringsangst over for flertallet i denne sag.

(Kort bemærkning).

Agnete Laustsen (KF):

Det glæder mig, at hr. Jørgen Estrup her i dag tilsyneladende tager afstand fra de unægte-

[Agnete Laustsen]

lig noget skråsikre betragtninger, fru Pernille Forchhammer er kommet med om forholdene i Sydafrika, der tydeligt lader formode – men jeg vil da gerne have det bekræftet – at fru Pernille Forchhammer har aflagt besøg i landet og har haft lejlighed til at tale med repræsentanter både for den hvide og for den sorte del af befolkningen. Jeg går ud fra, at når der er en sådan sikkerhed til stede hos fru Pernille Forchhammer, så må det bero på et indgående kendskab til og besøg i det pågældende land. Men det vil jeg som sagt gerne have bekræftet.

Hr. Jørgen Estrup er på den mere moderate fløj nu og siger, at der ikke er tale om ideelle krav. Der er tale om en række praktiske krav, man gerne vil have opfyldt. Det vil vi også fra konservativ side, så jeg tror egentlig, at vi er ved at nærme os hinanden. Det, der er ideen med at indføre nogle krav, er naturligvis, at vi må se, om der er en udvikling i gang. Vi kan ikke bare her og nu lade tingene køre. Det er også derfor, jeg siger, at vi fra konservativ side undlader at stemme til forslaget.

Jeg vil meget gerne slå fast, at sanktionerne i sin tid blev indført for, som det også er blevet anført i dag, at afskaffe apartheid. De blev ikke indført, fordi vi pludselig skulle til at skrive – det er til hr. Ole Espersen – Sydafrikas nye forfatning eller grundlov eller noget som helst i den retning. De blev indført for, at apartheidlovgivningen skulle afskaffes. Men vi skal ikke blande os i, hvordan Sydafrikas indre forhold, sociale forhold m.v., udvikles. Det er sagt både til den ene og til den anden.

Til hr. Kim Behnke vil jeg gerne sige, at jeg sagde, det fremgår også af mit manuskript: Når der er vedtaget ultimo juni de fremsatte forslag til afskaffelse af apartheidlovgivningen. . .

Grunden til, at vi ikke har delt vores betragtninger, som de kommer til udtryk i betænkningen, vedrørende henholdsvis ophævelse af restriktionerne og investeringerne og handelsrestriktionerne i øvrigt, er, at vi må se det som en helhed, som led i en langsigtet køreplan.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg mener, det er på tide, at vi begynder at tale om den køreplan i stedet for én gang til at slå hinanden i hovedet med, hvad der er sagt i tidernes morgen og lignende ting, i stedet for at sige: Hvordan kan vi løse det problem, at Dan-

mark har bragt sig selv op i en krog ved at have den fjollede sanktionslovgivning uden at ville acceptere begrundelsen for det? Derfor vil jeg gerne tage denne køreplan op, som man nu taler så meget om.

Og så vil jeg lige i parentes gøre opmærksom på, at der ikke blot er blevet nedsat et udvalg til at lave en ny forfatning for Sydafrika, men at man arbejder ganske enormt ihærdigt på det. Jeg tror ikke, der er nogen her i Folketinget, der er i tvivl om, hvad det er, der er problemet. Det er at få folk til at sidde stille, mens de sidder rundt om bordet og diskuterer, for at sige det meget firkantet. Der er i hvert fald en enkelt fra ANC, der hele tiden løber ud og kommer med modstridende oplysninger.

Jeg synes, det er væsentligt, hvis ikke vi her og nu kan ophæve alle de fjollede sanktioner, så i det mindste at komme frem til en køreplan, vi kan leve med, således at vi ikke ustandselig skal have denne debat, hvor det er så nedværdigende for det danske Folketing, at vi end ikke ved, hvad der sker i et land, som vi har sanktioner over for.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg vil bare kort spørge fru Agnete Laustsen, om ikke der er tale om apartheid, når man i grundloven skelner mellem racer i forhold til, hvem der har stemmeret eller ikke stemmeret.

Jeg vil også spørge fru Agnete Laustsen, om hun ikke tror, at apartheidelementerne i jordlovene, i uddannelsessystemet og andre steder ville have været til stede, hvis ikke apartheidlementet havde været i den nuværende sydafrikanske grundlov.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Ole Espersen har ordet for en kort bemærkning.

Jeg tror, medlemmerne må give mig ret i, at det ikke er hensigtsmæssigt at afvikle en diskussion af denne art som korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Jeg har bemærket, at ingen af dem, der har svaret, efter at jeg havde ordet, har besvaret mit spørgsmål: Hvor hører de sortes stemmeret til i den noksom bekendte køreplan? Det ønsker man ikke at svare på.

[Ole Espersen]

Fru Agnete Laustsen siger, at vi ikke skal skrive Sydafrikas grundlov. Nej, det skal vi bestemt ikke, men apartheidsystemet bygger i øjeblikket på en grundlov, der er præget af, at de sorte ikke har stemmeret. Derfor er spørgsmålet ikke, hvorvidt vi skal skrive grundloven. Det er spørgsmålet om, at vi skal stille ganske elementære krav til grundloven.

Udenrigsministeren udtalte i 1985, og jeg vil gerne spørge, om fru Agnete Laustsen er enig eller uenig med udenrigsministeren:

»Sydafrika adskiller sig fra de andre lande ved at være det eneste land i verden, som har et politisk system, en grundlov, som bygger på raceadskillelse, og som derved klart er i strid med verdenssamfundets regler, dvs. de regler i FN, som Danmark og de andre lande har tilsluttet sig«.

Altså man har et politisk system, en grundlov, der bygger på apartheid, og det er det, vi vil væk fra. Er fru Agnete Laustsen ikke enig med udenrigsministeren i, at så længe man har denne grundlov, så har man stadig væk apartheid?

Jeg synes, det er interessant, at man i den rapport, der så ofte henvises til, ambassadør-rapporten, som jo er hemmelig, konkluderer følgende:

»De forelagte lovforslag åbner vejen til afskaffelse af apartheid, når det drejer sig om retten til at eje jord.«

Åbner vejen, når det drejer sig om retten til at eje jord. Det er ambassadørernes konklusion. Det har intet at gøre med afskaffelse af apartheid. Det åbner en mulighed for at afskaffe.

Jeg synes, at alle de, der taler om køreplanen, godt kunne være lidt mere specifikke: Har man ikke apartheid, så længe man har en grundlov, der bygger på apartheid?

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg er stadig væk af den opfattelse, at det er mest hensigtsmæssigt, at de ordførere, der tager ordet gang på gang, får ordet, når det er deres tur.

Fru Annette Just og hr. Duetoft frafalder – tak. Derefter er det hr. Riishøj i ordførerrækken.

Riishøj (SF):

Jeg skal blot gentage – det er også det, hr. Ole Espersen var inde på – at det er vores opfattelse, at til en uigenkaldelig ophævelse af apart-

heid hører også lige politiske rettigheder. Jeg synes, det er noget beskæmmende, hvis store partier her i Folketinget ikke har den opfattelse. Hvis man har et samfund, hvor stemmeretten er forbeholdt én race, så er systemet altså ikke ændret fundamentalt, så er processen ikke uigenkaldelig. Det er i hvert fald fra vores side ugenkaldelig en del af den køreplan, vi stiller op.

Så er der diskussionen om alle mulige andre lande i verden. Vi må erkende, at vi dér er noget selektive. Når vi diskuterer Østeuropa og Sovjetunionen, er der ikke skygge af tvivl om, at forudsætningerne er til stede ganske som i Sydafrika for at gennemføre frie valg, for at gennemføre et demokrati.

Vi havde også den procedure i forbindelse med Namibia, som er meget nøje knyttet til Sydafrika, at dér var der efter gennemførelsen af frie valg en forfatningsreform. Selv i et luftfattigt land som dette med så dårlige forudsætninger for et demokratisk samfund har det faktisk fungeret ganske imponerende. Dér var det en del af det. Og når selv et land som Nepal kan gennemføre frie valg under ganske anstændige vilkår, bør de også kunne gennemføres i Sydafrika og klart være en del af betingelserne for at ophæve sanktionerne i forbindelse med Sydafrika.

Når de ikke er gennemført endnu i Sydafrika, tror jeg nok, det har noget at gøre med, at hvis der var valg, så viser opinionsundersøgelser, at ANC ville vinde 50-60 pct. af stemmerne, mens den berømte Inkathabevægelse hele tiden ligger under 10 pct., nogle gange 4, nogle gange 5 pct. Det afslører i utrolig grad, at det faktisk i dag ikke er sådan, at de berømte kræfter, som støtter apartheid og har støttet apartheid, vil klare sig ganske godt.

Hvis opinionsundersøgelserne havde vist – det er der mange der mener, også når jeg hører BBC og ser den internationale presse – at ANC lå på 20 pct., Inkatha på 25 pct. og det regerende parti i Sydafrika på 30 pct. eller noget lignende, så var der sikkert frie valg. Det er simpelt hen frykten for at tabe et valg, der gør, at man ikke vil indføre frie valg i Sydafrika, og det kan vi altså ikke rigtig acceptere.

Så er der et andet problem, og det er de berømte love, som gennemføres nu. Der står heldigvis i flertallets betænkningens bidrag, at de love selvfølgelig skal vurderes: Hvad er konse-

[Riishøj]

kvensen af dem? Er det en virkelig ophævelse af apartheid? Eller er det sådan, som det er nævnt i diskussionen, at samtidig med at man ophæver de love, indfører man nye love, der reelt fastholder apartheid? Det må naturligvis vurderes, før vi kan ophæve sanktionerne eller tage de loves ophævelse til indtægt for, at apartheid er ophævet. Det er det gode ved betænkningen, at det skal vurderes i samarbejde med alle Folketingets partier, før det kan ske, ikke bare på et lukket møde her i sommerferien i Udenrigsudvalget, sådan som Kristeligt Folkeparti lægger op til.

Til sidst skal jeg nævne, at grunden til, at vi afviser Kristeligt Folkepartis forslag, er, at vi altså mener, det skal forhandles grundigt. Det skal ikke være på nogle møder her i Folketingets sommerferie, man tager en så vidtgående beslutning. Det skal igennem en normal procedure, og vi skal have en helt normal lovgivning om det, hvor de folk, der arbejder med Sydafrikaspørgsmål, har lejlighed til at få fremlagt deres vurderinger af, hvordan situationen er i Sydafrika. Det skal ikke være en lille politisk studehandel, som vi kalder det, her i sommerferien, der ophæver sanktionslovene.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Hr. Riishøj siger, at forudsætningerne for støtte, hvis man sammenligner Sydafrika og Sovjetunionen, er til stede i Sovjetunionen, men ikke i Sydafrika. Det har jeg én gang i dag været inde på, og jeg skal også nok vende tilbage til det.

Jeg vil bare spørge hr. Riishøj, om det ikke stadig væk er sådan, at i Sovjetunionen – jeg taler ikke om delrepublikker – har kommunistpartiet en født rolle i samfundet i den forfatning, der gælder i øjeblikket i Sovjetunionen. Bare lige for at få det på plads, at rent faktisk er der, så vidt jeg husker, stadig væk en monopolstilling for kommunistpartiet. Det er rigtigt, at man har fortalt, at man gerne vil fjerne det, og man vil lave reformer, man vil løse op og tillade flere partier og alt det her halleløj, og det har man da også sagt i Sydafrika.

I Sovjetunionen har kommunistpartiet altså stadig væk en monopolstilling, og jeg vil gerne spørge, om hr. Riishøj øjensynlig i lighed med Socialdemokratiet ønsker, at vi for at være konsekvente skal stoppe med at støtte reformprocessen i Sovjetunionen.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Nu er hr. Duetoft tit mærkelig i sin argumentation. I Sydafrika har man en raceopdelte grundlov, og hr. Duetoft vil ophæve sanktionerne nu, før man har en anden grundlov.

Når det gælder Sovjetunionen, har man på føderalt plan en grundlov, det er rigtigt – ude i republikkerne har de gennemført alle mulige andre grundlove – hvorefter kommunistpartiet har en ledende rolle. Ikke desto mindre har man haft et valg, hvor en tredjedel af parlamentet er i opposition til styret. Men mig bekendt har vi stadig Cocomreglerne over for Sovjetunionen. Vi har da stadig væk sanktioner over for Sovjetunionen. Cocomreglerne over for Sovjetunionen er mig bekendt ikke ophævet.

Jeg håber da meget stærkt, at Sovjetunionen, selv om der heldigvis er gennemført frie valg i republikkerne og man har fået et valgsystem, der muliggør en opposition i parlamentet, får en ny grundlov, og at den grundlovsforhandling, man har i øjeblikket mellem de ni republikker, fører til en grundlov for de ni republikker, og at de resterende seks så bliver selvstændige og melder sig ud. Det håber jeg at det ender med.

Det er helt vanvittigt, at hr. Duetoft går herop og bebrejder mig min holdning i forhold til Sovjetunionen, i betragtning af at han forsvarer, at vi, på trods af at man har en apartheidgrundlov i Sydafrika, skal ophæve sanktionerne. Det er jo helt vanvittigt. Man har dog haft et valg i Sovjetunionen, der i hvert fald er mere frit end det, man har haft i Sydafrika, hvor mere end 80 pct. af befolkningen overhovedet ikke kan stemme.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jamen hr. Riishøj, lad nu være med at misforstå tingene. Jeg ønsker ikke, at der skal laves sanktioner imod Sovjet. Jeg ønsker, at sanktionerne mod Sydafrika fjernes, for jeg ønsker, at det er det samme handlingsforløb, vi har.

Vi har begge steder en monopoliserende forfatning, og det ene sted, hvor det er kommunistpartiets monopol, der fastholdes, synes hr. Riishøj det er helt fint at vi handler og støtter og alt muligt andet. Men det andet sted, hvor det er en befolkningsgruppes monopol, der fast-

[Duetoft]

holdes, synes hr. Riishøj at vi virkelig skal slå til og ikke have noget med de pågældende at gøre, for alting er ændret.

Jeg ved godt, at hr. Riishøj ikke ved det, men så skal jeg gøre hr. Riishøj opmærksom på, at der faktisk er demokrati i Sydafrika, at der faktisk er demokrati i den hvide gruppe i Sydafrika. Det betyder, at hvis regeringen kommer i mindretal i det hvide parlament, kan reformprocessen ikke fortsætte. Så standser den, og så kommer de ultrareaktionære kræfter til magten, og så stopper det hele, og så sætter man hårdt mod hårdt.

Hr. Riishøj, det er et politisk system, der bygger på ganske almindelig parlamentarisme for den del af befolkningen, der i dag har noget at skulle have sagt, og det er min påstand, at hr. Riishøj støtter de yderstes, de mest støttende for apartheids spil. Hvis de Klerks reformer ikke bliver anerkendt i omverdenen, så betyder det, at det konservative parti vælter frem, og så bliver der ikke flere reformer i det sydafrikanske parlament, og så kan hr. Riishøj stå og flagre med sine faner i København. Det vil være synd for den sorte befolkning, der så går glip af reformerne i Sydafrika.

Igen, hr. Riishøj, jeg ønsker ikke sanktioner mod Sovjet, men jeg ønsker sanktionerne over for Sydafrika fjernet, og der er altså en monopolsituation i den føderale forfatning i Sovjetunionen, som hr. Riishøj ikke vurderer som så voldsom, at vi pludselig skal til at indføre alt muligt mod det. Det er dér, jeg tillader mig at sige, at der er en tyk dobbeltmoral.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Riishøj har ordet for en kort bemærkning, og det må nok være den sidste i denne omgang.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Jeg skal blot nævne, at jeg vurderer altså situationen i Sovjetunionen anderledes end hr. Duetoft, og jeg mener, at demokratiseringsprocessen i Sovjetunionen er længere fremme, end den er i Sydafrika. Sådan er det ganske enkelt, og vi kan ikke diskutere det nærmere her.

Til gengæld skal jeg lige tilføje, at mig bekendt er hr. Duetoft ikke gået ind for at ophæve Cocomreglerne over for Sovjetunionen. Der er stadig væk tusinder af varer inden for det, man

kalder teknologi, man ikke må sælge til Sovjetunionen. Alle restriktionerne over for Sydafrika vil hr. Duetoft ophæve. Der er altså en forskel, men mig bekendt har hr. Duetoft ikke den opfattelse.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Duetoft får om lidt lejlighed til at få ordet som ordfører.

Annette Just (FP):

Jeg vil godt starte med at besvare nogle af de spørgsmål, der er blevet stillet, for jeg syntes ikke, der var nogen grund til, at vi blev ved med de korte bemærkninger.

Til hr. Ole Espersen: Det er korrekt, at ikke alle har stemmeret i Sydafrika. Det er der såmænd ikke nogen der har sagt at de har på nuværende tidspunkt. Men det gælder også en utrolig masse af Lomélandene, hvor et stort flertal i Folketinget undtagen vi lige har sagt: Jamen fy, skal vi støtte. De har altså heller ikke fri stemmeret. De kan ikke selv vælge, hvem de vil stemme på.

Sydafrika adskiller sig fra de andre lande på et ganske væsentligt område. De har ikke blot nedsat et udvalg, men de arbejder meget kraftigt på at lave en ny forfatning for Sydafrika.

Jeg var så heldig, at jeg sammen med flere fra dette Ting i går aftes var sammen med en af de professorer, der sidder med i disse forhandlinger, og hørte ham fortælle, at det væsentligste, der skal være i den nye grundlov for Sydafrika, og det, de diskuterer mest intenst på nuværende tidspunkt, er, at der skal være lige ret for alle født i Sydafrika. Der skal være lige respekt for alle mennesker i Sydafrika. De skal have samme menneskelige værdi i Sydafrika.

Når jeg siger det på den måde, er det selvfølgelig – det kan man næsten høre – en direkte oversættelse af det, der er blevet sagt. Der skal være lige stemmemulighed, alle skal have lov til at stemme på det parti, de ønsker, uanset hudfarve. Men for at komme så langt var de nødt til at fjerne apartheidlovene.

Der er ikke nogen i dette Ting, der er i tvivl om, hvad jeg mener, når jeg siger, at de ønsker at fjerne apartheidlovene. Jeg tror, vi alle sammen har fået forskellige forklaringer – vi har ikke blot haft dem som bilag ved udvalgsbehandlingen – på, hvilke virkninger ophævelsen af disse apartheidlove vil få, hvor man må bo,

[Annette Just]

hvad man må eje osv. Jamen det er de steder i den nuværende sydafrikanske grundlov, hvor der står noget om raceadskillelse, der skal fjernes først. Det bliver altså gjort, som det er sagt flere gange i dag, ultimo juni, inden den 21. juni. Vi kan nemlig sætte deadline på, for da går deres parlament på ferie.

Jeg forstår ikke, at der er partier her i Folketinget, der siger, at det bare er en gang sniksnak, at det kun er en lille smule i den rigtige retning. Sagen er, at der bliver fjernet alt, hvad der står i deres nuværende grundlov om apartheid, raceadskillelse. De arbejder på at lave essensen i deres nye grundlov om, således at der bliver lige stemmeret for alle, således at alle kan stille op til parlamentet.

Jeg vil gerne have at vide, om der virkelig er nogen, der synes, det er så frygtelig udemokratisk, og at vi absolut her i Danmark skal forhindre den slags. Det er det, vi gør. Vi er nemlig med til at sikre, at urolighederne i Sydafrika bliver større og større på grund af arbejdsløshed, på grund af utilfredshed med, at man ikke på omverdenen kan se, at det nytter noget.

Som hr. Duetoft også var inde på det, giver det i virkeligheden det meget højreekstremistiske parti alle kort på hånden, for så kan de sige: Dét kan I se. Det nytter ikke noget. Vi skal holde fast i apartheid.

Jeg tror ikke på, at der er nogen, der mener, at vi skal holde fast i apartheid, i hvert fald ikke i Danmark. Derfor er jeg meget forbløffet over den udvikling, dette tager, og de ordvekslinger, vi har hørt i dag.

Hr. Riishøj nævner en opinionsundersøgelse, hvor hr. Riishøj har set, at ANC skulle stå til det helt store flertal, hvis der var valg på nuværende tidspunkt. Jeg vil meget gerne se den opinionsundersøgelse, for jeg har set mange opinionsundersøgelser, hvor man stiller alle partier ligeligt op, og dér var det absolut ikke ANC, der ville vinde den store majoritet, idet man erkender, at ANC ikke er et ensidigt parti, men man tager stilling til partier i stedet for organisationer, om de er sorte eller hvide. I øvrigt er ANC en af de sjove organisationer, som i hvert fald ikke på nuværende tidspunkt har ophævet apartheid. Jeg har ikke hørt om nogen hvide, der er medlem af ANC, men det er måske en anden side af sagen.

Jeg vil endnu en gang, forhåbentlig for sidste gang i dette Ting, gøre opmærksom på, at zulu-

erne stadig er den største del af den sorte befolkning, og de 6 millioner mennesker, der tilhører zulustammen, synes jeg egentlig det er på tide at vi lytter lidt til her i Danmark.

Hvis ikke jeg kan få et tilfredsstillende svar bl.a. fra hr. Riishøj, så vil jeg bede om eventuelt at få sagen tilbage i udvalget, for jeg synes, der må være nogen, der mangler reel oplysning i denne sag.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg vil bede udenrigsministeren afkræfte eller bekræfte det, fru Annette Just for et øjeblik siden meddelte her fra Folketingets talerstol, at der er nedsat et forfatningsudvalg i Sydafrika, der arbejder med en forfatning, som stiller alle lige. Det håber jeg at udenrigsministeren vil afkræfte eller bekræfte i sin replik på et senere tidspunkt.

Derudover vil jeg sige, at jeg også har talt med repræsentanter for Sydafrika og hørt dem udtale ønsket om, at man får en demokratisk grundlov, ønsket om, at man får lige ret mellem sorte og hvide, og det synes jeg vi kan glæde os over. Men på nuværende tidspunkt kan vi ikke bruge det til ret meget andet, for der er ikke tale om andet end hensigtserklæringer; der er ikke vedtaget noget, som peger i den retning.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg kan ikke lade være med at udtrykke min dybeste forundring over, at fru Annette Just heroppefra kan meddele det danske Folketing, at der ikke findes hvide medlemmer af ANC. Jeg ved ikke, hvad det er for en racepolitik, der ligger bag det synspunkt. Men jeg kan forsikre fru Annette Just, at efter enhver tænkelig definition osv. osv. er der adskillige hvide medlemmer af ANC, og sådan har organisationen faktisk været opbygget, lige siden den blev stiftet.

Men egentlig tager jeg ordet som et helt almindeligt folketingsmedlem, der sidder og hører på denne meget, meget lange debat og disse meget lange kunstnerlige indlæg fra hr. Duetoft og fru Annette Just. Og jeg vil gerne spørge: Hvorfor skal vi egentlig sidde og høre på det? Hvornår er hr. Duetofts parti eller fru Annette Justs parti nogen sinde gået ind for sanktioner mod Sydafrika? Selv i den værste apartheidtid

[Pelle Voigt]

talte disse to repræsentanter og disse to partier mekanisk imod sanktioner, ligegyldigt hvad der skete – som en betinget rygmarvsrefleks. Hvorfor skal vi så egentlig tage argumentationen alvorligt her i dag?

Det er blot den forlængede rygmarv, der taler her; de to partier har altid været af den opfattelse, at man skulle lade være at have sanktioner imod Sydafrika, uanset hvilken politik der i øvrigt føres i Sydafrika, uanset hvor mange mennesker der bliver slået ihjel. Kan vi ikke bare fastslå det? Kan vi ikke bare få det at vide og så få stemt om dette her og gå over til næste sag på dagsordenen? Det er jo simpelt hen sådan, at de to partier og de to repræsentanter altid har haft den opfattelse; hvorfor skal vi så have alle disse guirlander og argumenter osv. osv.? Hvorfor skal vi egentlig tage det alvorligt et eneste øjeblik?

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg vil nu vælge at overlade til Folketinget, hvem i det høje Ting man vil tage alvorligt, den ene eller den anden.

Jeg vil gerne sige, at jeg synes, det er fremgået ganske tydeligt både af fru Annette Justs og af hr. Duetofts indlæg, at her har vi med folk at gøre, der har besøgt Sydafrika, folk, der har haft nær kontakt med de mennesker, der ved noget om det, hvorimod mange andre, ja, jeg har selv den store ære at figurere i FN's sorte bog, fordi jeg har tilladt mig det efter FN's mening ganske utilladelige at rejse ned og undersøge noget, før jeg udtaler mig om det. Det må man ikke ifølge et flertal af FN's medlemmer.

Det kan jo så enhver bedømme – FN's beslutning om den slags.

Men det, der først og fremmest kalder mig frem, er den uhyrlige påstand om, at Centrum-Demokraterne under alle omstændigheder skulle have støttet apartheid. Spørgsmålet om sanktioner var jo slet ikke fremme, da apartheid var i fuldt flor i Sydafrika; da var der ingen sanktioner nogen steder. Da købte vi kul osv., og FN beholdt sandelig Sydafrika som medlem, mens Verwoerd var på det allerhøjeste og i den allerværste situation. Det var spørgsmålet om Namibia, så vidt jeg husker, der gjorde, at man smed dem ud, men man godkendte stiltiende alt det, der skete, da det rigtig var slemt.

Men allerede da Botha kom til og foretog ændringer – det har jeg sagt her før – ændringer, der faktisk var mere revolutionerende end meget af det, der sker nu, fordi det var så stik imod, hvad mange, mange mennesker mente, så satte man sanktionerne ind. Og minsandten, efter at så de Klerk er gået videre med fornyet styrke i samme fodspor, så skal vi stadig væk opretholde sanktionerne.

Vi står stadig væk i den situation, at der er mennesker, der under indtryk af det dominerende flertal, der findes i FN, har præget den danske holdning, når det er noget, der har noget at gøre med race. Hvis man sætter folk i fængsel på grund af deres race, så er det helt forfærdeligt. Men man kan godt smide dem i fængsel på grund af politisk overbevisning og religiøs overbevisning og meget, meget andet.

Hvad er det for en måde at behandle mennesker på? Hvordan er det, man behandler de sorte i Sydafrika? Det er dem, der lider under sanktionerne. Hvordan er det, man behandler de hvide i Sydafrika? Ja, dér støtter man indirekte, som Peter Duetoft pegede på det gang på gang . . .

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Duetoft.

Erhard Jakobsen (CD):

Hr. Duetoft . . . støtter . . .

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Taletiden er udløbet.

Erhard Jakobsen (CD):

. . . indirekte ved – jeg har kun taget ordet én gang, og jeg er ikke ordfører . . .

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Men det er en kort bemærkning.

Erhard Jakobsen (CD):

Den var kort og rammende. (*Munterhed*).

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Man diskuterer ikke med formanden. Det var en kort bemærkning, og taletiden er langt overskredet.

Jørgen Estrup (RV):

Vi har haft Sydafrikasanktioner og forholdene i Sydafrika til debat flere gange inden for det sidste halve års tid, i november, igen i april. Hver gang har vi kunnet konstatere, at processen er i gang, at der sker fremskridt. Det kan vi også konstatere i dag, men vi kan også konstatere, at processen er vanskelig, at den følges af vold, at det er vigtigt, hvordan vi andre reagerer på den, at der er brug for både en holden fast i forhold til sanktionerne, så længe apartheid er i kraft, og for en støtte til processen og de beslutninger, der tages, for at få afskaffet apartheidsystemet af det nuværende regime i Sydafrika.

Det vil jeg gerne slå fast fra starten. Jeg vil så også gerne gøre opmærksom på også lidt i lyset af den debat, som jeg selv var indblandet i lidt tidligere, at vi fra radikal side allerede den 5. februar i år udsendte en pressemeddelelse, hvor vi efterlyste, at man tog initiativer på dette punkt. Den gik ud på, at man på den ene side konstaterede og tog konsekvensen af, at den sydafrikanske regering nu havde besluttet at fremlægge afgørende love i det sydafrikanske parlament til afskaffelse af vigtige dele af apartheidsystemet, og at vi kvitterede med en ophævelse af de kulturelle, sportslige og politiske restriktioner. Det var en opfordring, som blev fulgt op, og derfor fik vi meget hurtigt en lempelse på det område.

Men den anden del af den opfordring, som lå fra radikal side, gik ud på, at vi opfordrede udenrigsministeren til at komme med et udspil til, hvorledes vi gradvis kan ophæve sanktionerne i takt med, at de sidste grundpiller i apartheidsystemet fjernes. Det har vi savnet; det var det, der var indholdet af debatten før.

Jeg skal ikke gå i detaljer med det mere, men blot sige, at den proces i de måneder, som vi har tabt dér, kan vi jo ikke indhente fra den ene dag til den anden; men det er jo ikke ensbetydende med, at vi ikke kan tage tanken op. Jeg hørte mange i dag snakke om køreplaner for, hvordan man kan fjerne sanktionerne i takt med, at apartheid faktisk også fjernes. Det synes jeg er en væsentlig og en konstruktiv måde at se på det problem, vi har foran os, nemlig et forsøg på at yde hjælp til en vanskelig proces i et andet land, en proces, som vi ved også kan ende i megen vold og i en fuldstændig uløselig situation.

I den forbindelse vil jeg gerne sige, at jeg i og for sig har megen sympati for, at Kristeligt Fol-

keparti har prøvet her i elvte, tolvte time at løse problemet med et ændringsforslag til lovforslaget. Men jeg synes også, Kristeligt Folkeparti må erkende, at man altså ikke kan erstatte et ændringsforslag til et lovforslag, som udmønter en bemyndigelse til udenrigsministeren, med den proces, som består i, at et folketingsudvalg sætter sig grundigt ind i, hvordan forholdene er, beslutter, hvordan en sådan køreplan skal lægges, og derefter vedtager det gradvis. Jeg accepterer, og jeg har også sympati for forslaget, men vi kan ikke stemme for det, for det er ikke en fulgyldig substitut for det, vi skulle have haft på dette område.

Derfor må vi nu se i øjnene, at vi altså, indtil vi muligvis samles i august, ikke kan gennemføre lovændringer. Men det er jo ikke ensbetydende med, at vi ikke kan tage højde for, hvordan processen vil forløbe, og jeg vil derfor fortsat opfordre udenrigsministeren til at tage sådanne initiativer og selv meget gerne bidrage til dem. Jeg synes, det er vigtigt, at processen og dialogen i det danske Folketing i det mindste holdes i gang, sådan at vi yder vores bidrag.

I den forbindelse vil jeg gerne sige til hr. Duetoft, som tidligere snakkede om pædagogik, ganske vist i forhold til hunde, at jeg mener, den pædagogik i høj grad også kan bruges i forhold til mennesker. Dermed er jeg enig med hr. Duetoft; det er jo faktisk det, vi har gjort. Da vi hævdede de kulturelle, de sportslige sanktioner, var det lige præcis en markering af, at der var sket en udvikling i Sydafrika. Nøjagtig det samme burde vi have kunnet gøre, hvis det sydafrikanske parlament faktisk i slutningen af juni afskaffer væsentlige dele af apartheidsystemet. Det har vi ikke tilstrækkelige informationer om på nuværende tidspunkt, og vi har altså heller ikke haft det nødvendige forarbejde. Derfor kan vi ikke gøre det; men vi kan jo som sagt sætte processen i gang nu.

Det afgørende er altså, at vi er med til at fremme den ikkevoldelige løsning på processen i Sydafrika, at vi er med til at fremme en fredelig sameksistens mellem racerne, og derfor vil jeg gerne slutte af med at sige, at jeg er meget enig i det, udenrigsministeren sagde under debatten her i Tinget den 27. november 1985, Folketingets forhandlinger 1985-86, sp. 2928, hvor udenrigsministeren sagde:

» . . . skal jeg udtrykke regeringens håb om, at det må lykkes under udvalgsarbejdet at nå frem

[Jørgen Estrup]

til et resultat, som dels kan blive vedtaget her i Tinget med et så bredt flertal, at omverdenen får et klart budskab om fastheden i Danmarks vilje til at bidrage til Sydafrikas fredelige overgang til et frit demokratisk samfund med lige rettigheder for alle sydafrikanere, dels bliver af et sådant indhold, at andre lande kan opfatte det som et uændeligt forbillede.«

Det var kloge ord. Det er ord, som jeg mener stadig væk står til troende, og derfor synes jeg, at det bør være det, der leder vores arbejde i den kommende tid.

(Kort bemærkning).

Kim Behnke (FP):

Jeg vil gerne takke Det Radikale Venstres ordfører for den stigende grad af pragmatisme i dette spørgsmål, særlig hvis man måler i forhold til Socialdemokratiets og SF's ordfører.

Derfor, i forlængelse af det spørgsmål, jeg har stillet tidligere, men som jeg nu fornemmer at hr. Jørgen Estrup har besvaret i sit indlæg, skal jeg meddele, at vi ønsker at få dette forslag tilbage til udvalgsbehandling mellem anden og tredje behandling; så venter vi nemlig med at få tredjebehandlingen til den 14. august.

Til den tid har vi kunnet konstatere, om der ultimo juni er sket en konkret vedtagelse af lovene i Sydafrika, og så er jeg overbevist om, at hr. Jørgen Estrups stilling til forslaget den 14. august nødvendigvis vil være en anden, end den vil være, hvis vi får afstemningen her og nu. Det må nemlig være konsekvensen af det, hr. Jørgen Estrup har sagt for lidt siden.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg var ikke i stand til at svare hr. Kim Behnke på spørgsmålet tidligere, fordi jeg måtte koncentrere mig om mit svar til udenrigsministeren.

Hr. Kim Behnke spurgte mig på det tidspunkt, om vi ville stille os anderledes til Fremskridtspartiets og CD's forslag, hvis det var sådan, at det sydafrikanske parlament havde ophævet lovene i slutningen af juni, altså de love, vi har snakket om her. Det forslag, vi har liggende foran os, er en total ophævelse af sanktionerne, og jeg kan kun sige til hr. Kim Behnke, at der ikke på baggrund af en ophævelse af disse love vil være baggrund for, at vi

også kan fjerne sanktionerne totalt. Det, jeg har agiteret for, det, jeg har bedt om, er en køreplan for en gradvis lempelse i takt med, at apartheidsystemet forsvinder. Det er blot, for at dette skal være helt klart.

Så vil jeg blot tilføje til hr. Kim Behnke, at jeg ikke skal blande mig i, om forslaget skal tilbage til udvalgsarbejdet; men det skal ikke være, fordi hr. Kim Behnke har misforstået vores holdning.

Duetoft (CD):

Jeg skal ikke forlænge debatten særlig meget, blot komme med et par enkelte kommentarer til et par af ordførerne.

Jeg vil godt sige til hr. Ole Espersen, der lægger spørgsmålet om forfatningsændringer ind som en af de ting, der var forudsætningen for fjernelsen af sanktionerne, at jeg netop i den sammenhæng ser problemet i forhold til en lang række andre lande. Skal vi gøre vores handel og vores samkvem med andre lande afhængig af, om vi kan lide deres forfatning eller ikke lide deres forfatning, kommer vi faktisk ikke ret vidt rundt i verden. Og det er dér, jeg synes der er en eller anden form for dobbeltmoral med, at vi stiller flere krav i dag til den sydafrikanske regering, end vi gjorde, da man indførte sanktionerne i sin tid. Det er det, jeg synes er lidt underligt.

Fru Agnete Laustsen kom med det udtryk, at det skulle ikke være en ændring af sanktionerne her og nu, fordi man ville se, om udviklingen gik i den rigtige retning. Jeg er skuffet over, at ordføreren for Det Konservative Folkeparti er af den opfattelse, at der ikke er sket en udvikling, for det må jo være konsekvensen af den bemærkning. Jeg mener faktisk, at der er sket en udvikling, og at den burde accepteres, og den burde også bemærkes her.

Socialdemokratiet har vendt sig kraftigt imod dette forslag. Jeg har en lumsk mistanke om, at det hænger sammen med, at Socialdemokratiets politik ikke afgøres i Danmark, men at den afgøres ved ANC's kongres. Man er fuldstændig i lommen på den ene af oppositionsgrupperne i Sydafrika og tør kun gøre, hvad den gruppe ønsker. Det er tidligere kommet til udtryk, og jeg tror desværre, det stadig væk er gældende, og jeg synes, det er lidt underligt, at dansk politik og det danske Folketing skal styres rundt af, hvad en politisk gruppe

[Duetoff]

pe i et fremmed land faktisk ønsker. Men Socialdemokratiet må jo selv om, hvorvidt det er den måde, de vil føre politik på.

Så var hr. Riishøj inde på spørgsmålet om Cocomreglerne, og det undrer mig meget. Så vidt jeg ved, har Cocomreglerne over for Østeuropa og over for Sovjetunionen ikke nogen som helst sammenhæng med forfatningen i Sovjet; det var en sikkerhedspolitisk vurdering af, hvem der var ven, og hvem der var fjende. Og jeg synes nu nok, at udviklingen i Sovjetunionen og al den usikkerhed, der er om det, ikke gør, at tiden er inde til at fjerne Cocomreglerne.

Sydafrika har til gengæld været en god allieret. Sydafrika har hele tiden, indtil Vesten begyndte at forsøge at gøre andre ting, været helt klart på den vestlige side, og dermed har der selvfølgelig ikke været et behov for at have Cocomregler over for dem. Det synes jeg at hr. Riishøj blander lidt sammen.

Når jeg nu er ved SF, vil jeg godt sige til hr. Pelle Voigt, at jeg er meget fascineret af hr. Pelle Voigts demokratisyn. Jeg synes, det er et godt udtryk for en debat – en debat, hvor man står her og tordner mod den sydafrikanske forfatning, som ikke giver mindretallet muligheder og det ene og det andet – at hr. Pelle Voigts melding til Folketinget så er, at der er visse partier, der har så tåbelige synspunkter, at man ikke burde spille tid på dem.

Vi kan da godt forsøge at leve op til det for fremtiden; det ville spare megen tid i Folketinget, for det ville jo gøre, at vi ikke behøvede at tage ordet til ret mange af SF's forslag, og det ville selvfølgelig være en tidsbesparelse. Men nogle af os har altså et andet syn på demokrati. Demokrati er vel også, at mindretallene har en chance for at komme til orde, og det skulle hr. Pelle Voigt måske tænke lidt over, inden han går op i en debat om demokrati i et andet land og så prøver at sværte vores eget demokrati til.

Så vil jeg godt sige til hr. Ole Espersen, der citerer fra en hemmeligstemplet rapport – rapporten er nævnt i vores betænkningsbidrag – at når den nu er hemmelig og hr. Ole Espersen så alligevel citerer fra den, så synes jeg, hr. Ole Espersen skulle citere rigtigt. For det er da rigtigt, at der i konklusionen på ambassadørrapporten om Sydafrika står, at vejen er åbnet for en fjernelse af apartheidens med hensyn til jord, men hr. Ole Espersen glemmer, at ambassadørrapportens hovedsynspunkt, hele den røde tråd,

der går igennem den ambassadørrapport, er, at man kan fjerne alle apartheidlovene, man kan ændre grundloven, man kan gøre alt i Sydafrika, men der bliver ingen ligestilling af den grund, fordi ligestillingen er lige så grotesk i øjeblikket, som hvis man ville sige, at det danske samfund havde diskrimination og apartheid, fordi en fattig familie i en baggård på Nørrebro ikke i morgen kan købe den dyreste villa på Strandvejen.

Hele rapporten går ud på, at der er så store sociale problemer, der er så store boligproblemer, der er så store forskelle, som ikke skyldes apartheid, men som skyldes den økonomiske udvikling i landet, at de skal løses.

Derfor er det så fantastisk at høre hr. Ole Espersen og andre, der kommer og siger: Nu skal vi fastholde de sanktioner, der netop gør, at de sociale forskelle i Sydafrika bliver større og større. For det er jo de fattige sorte, der bliver ramt, det er dem, der ikke får en fysisk mulighed for at udnytte den frihed, de får i forbindelse med apartheidens fjernelse.

Det er jo noget underligt noget, at man fokuserer på en lovdiskussion i stedet for at fokusere på, hvad vi gør bagefter. CD har i betænkningensbidraget foreslået – og vi vil vende tilbage til det – at det var muligt, at man skulle give Sydafrika bistandshjælp. I stedet for så mange af de andre ulande kunne vi lade Sydafrika få bistandshjælp, for Sydafrika er en underlig blanding – det ved de, der har været der – en underlig blanding af et højteknologisk vestligt samfund på den ene side af gaden, men en tredjeverdensnation på den anden side af gaden.

Dér ville det være flottere i stedet for at lave en sanktionspolitik, der gør de sociale forskelle større og holder de fattige nede, så at gå ind og lave en dynamisk økonomisk støttepolitik over for Sydafrika, der gjorde, at de undertrykte grupper fik en fysisk mulighed for at udnytte den frihed, som regeringen giver dem.

Men det er imod alle de ideologiske fraser, det er imod tanken, og det skyldes måske, at venstrefløjen ikke har så meget andet i denne verden at samles om mere. Den kan så samles om at sige noget om Sydafrika, for det har den pr. tradition kunnet i en lang årrække, og så kan man jo altid blive ved med det.

Men det holder ikke i virkelighedens verden, at det flertal, der i dag har manifesteret sig, overhovedet ikke beskæftiger sig med, hvad der

[Duetoft]

foregår i Sydafrika. Man gider overhovedet ikke beskæftige sig med, at der faktisk er sket reformer, for det er jo bare nogle småting, man ikke rigtig skal tage alvorligt! Det flertal fastholder den sorte gruppes undertrykte situation, ikke apartheidunderstøttelsen, det fastholder den sociale undertrykkelse, der vil ske i et fattigt samfund, hvor samfundet ikke har mulighed for at skabe lighed.

Nej, hr. Ole Espersen, nej, fru Pernille Forchhammer, lad os lave en økonomisk Øststøtteordning, der bare gælder Sydafrika i stedet for Østlandene – det ville være flot. Lad os kalkere alle de planer, vi har lavet i forhold til Østlandene, og bruge dem over for det sydlige Afrika i stedet. Det ville der være ræson i, og det ville der være fremtid i, i stedet for bare at stå fast på en politik, der i 10 år har været sådan, og så, lige meget hvordan den skal se ud, skal den også bare fortsætte!

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg synes, at hr. Duetoft klingede smukt ud i det her med folk, der i 10 år har ment fuldstændig det samme. Jeg har været medlem af Folketinget i næsten 10 år nu, som jeg prøvede at antyde det i min korte bemærkning før, og jeg har altid hørt Centrum-Demokraterne tale imod sanktioner mod Sydafrika, uanset hvordan forholdene var.

Når vi taler om demokratiske rettigheder, ret til at ytre sig og sådan noget, diskuterer vi, om et massivt flertal af en befolkning skal have almindelig stemmeret til valg; det synes jeg er noget, som man må forholde sig lidt seriøst til, når vi diskuterer demokratiske rettigheder. Og jeg vil godt sige til hr. Duetoft, at jeg ikke anfægter noget partis eller noget folketingsmedlems ret til inden for rammerne af Folketingets forretningsorden at fremlægge sine synspunkter igen og igen og igen. Det, der er mit spørgsmål til hr. Duetoft og til fru Annette Just og til de to partier, som de to ordførere repræsenterer, er: Hvorfor skal vi tage denne argumentation alvorligt? Er det ikke sådan, at uanset hvad der sker i Sydafrika, har disse partier altid mekanisk været modstandere af, at man skulle anvende økonomiske sanktioner?

Det fik jeg ikke noget svar på.

Jeg kender godt svaret. Jeg kan også godt forstå, hvorfor hr. Duetoft ikke svarer, men prøver at dreje diskussionen over i noget andet.

Jeg vil egentlig gerne bede hr. Duetoft om at anvende sin demokratiske ret til at tale her fra denne talerstol og også gerne meget længe og forklare mig, om det ikke er sådan, som jeg har forstået det. I hvert fald har det været sådan, så langt tilbage jeg kan huske.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg vil gerne igen spørge hr. Duetoft, hvad det er for nogle reformer i Sydafrika, der er gennemført.

Så vil jeg sige, at jeg er enig med hr. Duetoft i, at der i Sydafrika er nogle sociale problemer, som ikke vil forsvinde, blot fordi man afskaffer apartheid i grundloven eller i de øvrige love i Sydafrika.

Men jeg er ikke enig i, at de forskelle og de sociale problemer ikke er opstået på grund af apartheid. De er opstået, fordi hele ideen med apartheid er at fastholde forskelle mellem de sorte og de hvide i Sydafrika. Man kan se det i uddannelsessystemet, man kan se det i de jordlove, der har været gældende, man kan se det i den transport af folk, der har været ud til sorte områder, man kan se det i den familieopsplitting, som måske er det mest ulykkelige resultat af apartheidpolitikken.

Når hr. Duetoft så igen er faldet lidt ned fra de højder, som han bevægede sig på i sit indlæg heroppe, vil jeg gerne være med til på Socialdemokratiets vegne at diskutere, hvordan vi kan støtte med uddannelse, med boliger og med sundhed og bedre sanitære forhold i de sorte områder i Sydafrika.

Og det er en diskussion, som jeg godt synes vi kan påbegynde på nuværende tidspunkt.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg var klar over, at selv om jeg anstrengte formandens tålmodighed til det yderste og prøvede at forklare hr. Pelle Voigt denne sag, ville det ikke lykkes. Så det er til ære for de øvrige medlemmer, at jeg lige gentager, hvad der er sagt én gang om Centrum-Demokraternes holdning.

Vi har naturligvis aldrig støttet apartheid i den form, den havde, så længe Verwoerd og hans folk havde med det at gøre – Vorster og de andre. Det var fra det øjeblik, hvor Botha lave-

[Erhard Jakobsen]

de nogle dristige ting, at vi sagde: Nu er det i hvert fald et helt forkert tidspunkt at indføre sanktioner på. For da blev de nemlig indført; det er den historiske sandhed.

Og så vil jeg stærkt understøtte det, som hr. Duetoft sagde. Man må i høj grad betragte Sydafrika som det sydlige Afrikas navle. Uden Sydafrika indsats får vi aldrig fattigdommen udryddet i alt, hvad der ligger i hvert fald syd for Sahara. Og derfor var det en fin tanke, hr. Duetoft her kom med, og den vil jeg i høj grad opfordre til at man tager op til ny overvejelse.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Duetoft for en kort bemærkning, og så håber jeg, at de korte bemærkninger i denne omgang er til ende.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Hr. Pelle Voigt har fuldstændig ret i, at CD altid har vendt sig imod sanktionerne over for Sydafrika, og vi har gjort det, fordi vi ikke fandt, at det var et rigtigt middel at bruge, lige så vel som vi også har syntes, at det var forkert at bruge sanktioner andre steder i verden.

Men jeg må sige, at det efter vores opfattelse er på trods af sanktionspolitikken, de reformer nu bliver gennemført i Sydafrika. Det er ikke på grund af dem. Det er vores vurdering af det, og det har vi så gentaget gang på gang, og det vil vi blive ved med.

Men vores mål har hele tiden været – og det tror jeg heller ikke hr. Pelle Voigt kan anfægte – at apartheid skal væk.

Fru Pernille Forchhammer har et par bemærkninger. Den ene har jeg ikke tid til i en kort bemærkning at svare på; det er spørgsmålet om, hvilke reformer der er fremsat forslag om. Men jeg er overbevist om, at hr. Ole Espersen kan låne fru Pernille Forchhammer ambassadrappporten fra EF-ambassadørerne, der klart bekræfter, at de reformer, regeringen har lovet, er gennemført eller er foreslået og har et flertal bag sig i parlamentet, der gør, at man på forhånd ved, at de bliver vedtaget i løbet af en måneds tid. Den kan fru Pernille Forchhammer sikkert låne af hr. Ole Espersen, selv om den er hemmeligstempelt.

Og så vil jeg godt sige til fru Pernille Forchhammer, at vi har aldrig påstået – og det gjorde jeg heller ikke i mit første indlæg – at de sociale

forskelle ikke også skyldes apartheid. Den har naturligvis været en medvirkende årsag, men det er ikke kun apartheid, der har gjort det; der er mange andre grunde til det.

Jeg glemte i mit første indlæg et enkelt svar til hr. Jørgen Estrup. Hr. Jørgen Estrup gjorde meget ud af, at man havde fjernet nogle af sanktionerne, bl.a. i forbindelse med sports- og samkvemsaktiviteter. Det er da fuldstændig rigtigt, men jeg vil godt spørge hr. Jørgen Estrup – for jeg synes, det er lidt underligt, at man, samtidig med at man giver mulighed for sportssamkvem og andet samkvem, opretholder forbudet mod, at der i København kan købes en flyvebillet til Johannesburg: Hvordan i alverden skal man komme sammen, hvis man ikke må få lov til at købe en flyvebillet? Ja, man kan tage til London og købe den derovre, og det er selvfølgelig også meget godt. Men det er da hykleri og dobbeltmoral, at man, samtidig med at man siger, at nu kan folk da bare komme mere sammen, og at nu har vi visumfrihed, og hvad ved jeg, så forbyder dem at købe en flyvebillet til det sted, hvortil de kan få visum.

Godaw do!

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Ganske enkelt: Fru Pernille Forchhammer glemte en enkelt ting i sin opremsning af, hvad der var grunden til, at der var problemer for den sorte del af befolkningen, som ikke skyldtes apartheidlovene. Jeg ved ikke, om man nu skal sige, at det skyldes apartheidlovene eller ikke skyldes apartheidlovene, når jeg pointerer, at fødselstallet altså stiger ganske gevaldigt og langt mere end produktionstallene. Og det vil sige, at erhvervslivet er i tilbagegang i forhold til, hvor mange der rent faktisk skal brødfødes af det erhvervsliv eller de penge, der bliver tjent på det.

Det er selvfølgelig et problem, når Sydafrika ikke kan få lov til at eksportere eller importere andre ting til eller fra disse dele af verden og heriblandt Danmark.

Jeg synes i øvrigt, det er meget sjovt, at alle andre EF-lande jo i realiteten har ophævet sanktionerne. Det eneste, vi opnår, er at ødelægge dansk erhvervsliv, og det er jo det, Socialdemokratiet gør gang på gang.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Glønborg har ordet – og det er så den sidste ordfører i første omgang.

Glønborg (KRF):

Ordet køreplan har været et nøgleord i debatten i dag, og selv om trafikministeren kom forbi for et øjeblik siden og sagde til mig, at køreplaner vel egentlig sorterede under ham, tror jeg, vi skal holde os til udenrigsministeren i denne sag.

Hvis vi ser på de forskellige partiers holdning til den kørsel, som vi snakker om planen for, ser det jo ud til, at to af partierne ikke mener, at vi overhovedet behøver at køre mere, for de mener faktisk, at vi er nået til endestationen.

De to regeringspartier er, så vidt jeg forstår, indstillet på en hurtigtogskøreplan, hvor vi snart er færdige og når til målet.

Endvidere er der tre partier, som står sammen om et betækningsbidrag, og som åbenbart stadig væk er indstillet på at lave en køreplan, men de er ikke klar til afgang endnu. Hvor længe afgangens skal udsættes, ved jeg ikke rigtig.

Kristeligt Folkeparti er indstillet på, at vi skal starte kørslen nu. Der er grundlag for at starte, men ikke med hurtigtog. Jeg forestiller mig, at der kan blive tale om en kørsel, som vil vare adskillige år.

De tre partier, som vil udsætte afgangens, argumenterer lidt forskelligt. Jeg har haft debatten med Socialdemokratiet. Hr. Riishøj kom med en udtalelse, som skuffer mig dybt. Hr. Riishøj forsøgte at fremstille det, som om Kristeligt Folkeparti var indstillet på, at vi ved en studehandel i løbet af sommerferien kunne opheve sanktionerne. Hr. Riishøj gør sig herved skyldig i en tilsnigelse, som ligger på et debatniveau langt under, hvad der er hr. Riishøjs normale, og jeg må sige, at jeg er dybt skuffet, for det har jeg på ingen måde talt for, og det ved hr. Riishøj godt.

Derimod vil jeg takke hr. Jørgen Estrup for en saglig argumentation imod Kristeligt Folkepartis ændringsforslag. Den kan jeg forstå, og den respekterer jeg, selv om jeg ikke foretager vægtningen på samme måde.

Hr. Ole Espersen stillede for nogen tid siden et klart og berettiget spørgsmål, også til mig, nemlig: Hvor kommer de sortes stemmeret ind i køreplanen? Derimod er jeg lidt skuffet over,

at hr. Ole Espersen så i endnu en kort bemærkning på trods af formandens henstilling om at undlade de mange korte bemærkninger kritiserede mig for ikke at være gået op og have svaret i endnu en kort bemærkning. Selvfølgelig svarer jeg hr. Ole Espersen, og det gør jeg nu, hvor det er min tid til at tale.

Jeg tror nok, at de sortes stemmeret kommer ind på køreplanen som den sidste station. Jeg mener ikke, at vi er klar til, skal vi sige at viske tavlen ren og sige, at nu er alt i orden, før vi har passeret den station, hvor de sorte også har fået stemmeret. Men jeg ved, at det er en proces, som nødvendigvis må tage et stykke tid, og det er derfor, jeg taler om noget med nogle års kørsel.

Vi må jo erkende, at situationen i Sydafrika i øjeblikket er, at der sidder en regering, som er lovlig på grundlag af den forfatning, som bygger på apartheidsystemet, og vi er nødt til – hvis det ikke skal blive revolution, men skal gå rigtigt til dernede og ikke voldeligt – at få noget gennemført på lovlig vis i forhold til den forfatning, man har nu. Og dér må vi konstatere, at vi er i den lykkelige situation, at lederen af den nuværende regering har erklæret klart og tydeligt, at målet er stemmeret til alle og at få afskaffet betydningen af folks hudfarve.

Men alle vi, der har sat os ind i, hvordan systemet fungerer dernede nu, ved, at det er et mærkeligt system, fordi det er bygget op på grundlag af noget, som ser ud, som om det er hudfarver. Det hedder sig, at de hvide har deres parlament og de såkaldte coloured deres del af parlamentet, og så er der inderne, som har deres del. Det er jo mærkeligt, at hvis en kineser eller en japaner flytter til Sydafrika, bliver vedkommende karakteriseret som hvid – det har ikke noget med hudfarve at gøre, det har med nogle helt andre ting at gøre – mens hvis en inder kommer til Sydafrika, så hører han hjemme i den del, som har sin egen parlamentsafdeling. Det er et underligt system, og vi er jo egentlig herovre i et grænseområde til noget, som man måske kunne kalde for etniske mindretal.

Hvis vi lod være med at snakke om hudfarve og i stedet snakkede om etniske grupper, bliver det ligesom en lille smule mere stuerent. Spørgsmålet er jo, hvordan Sydafrika vil klare de næste års parlamentariske udvikling. Én ting må vi i det mindste forlange, og det er, at diskrimination efter hudfarve skal forsvinde totalt. Det er det, der ligger i apartheidsystemet.

[Glønborg]

Men jeg gør opmærksom på, at regeringen nu har startet en proces i Sydafrika. Hvis man vil nægte, at en proces er startet, vil jeg påstå, at man lyver. Processen er startet; så kan vi diskutere, hvor langt den er kommet, og skal vi kunne diskutere det sagligt, er vi selvfølgelig nødt til at have god kontakt til landet og dets borgere og kontakt til alle sider.

Jeg har haft den fornøjelse at have lejlighed til at besøge Sydafrika. Det var absolut ikke alle de oplevelser, jeg havde dernede, som var en fornøjelse, nogle af dem var dybt deprimerende. Jeg havde lejlighed til at tale med alle politiske grupperinger, både nogle fra systemet og nogle, som var imod det, nogle, som var forfulgt, og nogle, som havde siddet i fængsel. Jeg kunne desværre ikke slippe ind i et fængsel og tale med dem, der sad der.

En af de ubehageligste oplevelser, jeg havde, var en samtale med en meget venlig og høflig person, nemlig dr. Treuernicht, lederen af den ultrahøjreorienterede bevægelse. Det er en meget ubehagelig oplevelse at sidde sammen med en venligt smilende mand, som går ind for et djævelsk system, meget ubehagelig. Der er ingen tvivl om, at den person har stor politisk indflydelse i Sydafrika, og at han har det på lovlig vis under det nuværende demokratiske opbyggede system, som bare har en grundskavank i, at det er bygget på det umenneskelige apartheidsystem.

Men han er en politisk faktor, og derfor må vi i gang med at støtte den demokratiseringsproces, som nu er sat i gang på lovlig vis. Derfor skulle der gerne kunne nås resultater – også resultater for de Klerks regering – inden næste parlamentsvalg dernede efter den nuværende konstituering. Regeringen er i klemme også fra den anden side. Enhver, der har åbne øjne, kan jo se, at der i øjeblikket foregår en magtkamp mellem politiske grupperinger inden for den sorte del af befolkningen, og at nogle er interesseret i at trække processen ud for at få tid til at opbygge egen politisk magt. Vi må støtte bestræbelserne for at nå nogle resultater, og derfor beder jeg om, at vi kommer i gang.

Hvis vi skal yde støtte, kræver det kontakt og nærvær. Hvis man oplever et menneske, som har nogle vældige alkoholproblemer, er man somme tider nødt til, selv om vedkommende vælter sig i bræk og andre ubehageligheder og er plørefuld, at møde op og være nærværende

og give støtte. Det kan ikke nytte noget, at man siger: Kære ven, du har et alkoholproblem, men når du engang er kommet over det og har lært at styre dit forbrug, så kan du komme hen til mig, og så skal jeg vise dig, hvordan man opfører sig som et pænt menneske.

Vi skal i gang nu.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Som det også er fremgået af debatten i dag, er der jo ikke i dag den samme grund til optimisme for så vidt angår udviklingen i Sydafrika, som der var, da vi havde første behandling.

De hovedproblemer, man ser, er jo volden mellem de sorte befolkningsgrupper og de problemer, der er opstået omkring løsladelsen af politiske fanger. Det er jo især de to hovedproblemer, som har fået ANC til at suspendere sin deltagelse i forhandlingerne, men jeg synes dog, vi skal lægge mærke til, at kontakterne i Sydafrika mellem de stridende parter ikke er afbrudt, og selv om situationen er skrøbelig, er forhandlingsprocessen ikke kørt af sporet.

De samtaler, regeringen havde med Sydafrikas præsident, de Klerk, da han var her i Danmark, bekræftede det indtryk, at den sydafrikanske regering er fast besluttet på at søge at få den resterende del af apartheidlovgivningen afskaffet allerede i indeværende parlamentssamling. Det er for øvrigt ikke kun den danske regerings vurdering, det er en vurdering, der deles af stort set hele det internationale samfund.

Men det er da rigtigt, at balancen er hårfin. Der er en stigende uro både i præsident de Klerks bagland og i Nelson Mandelas bagland. Både for at sikre, at apartheidlovgivningen afskaffes i slutningen af juni, og for på længere sigt at sikre egentlige forhandlinger om en ny forfatning er det så vigtigt, at forhandlingsprocessen fortsætter.

Det er væsentligt for begge parter, at apartheidlovene bliver ophævet som forudset i slutningen af juni. ANC holder jo kongres i begyndelsen af juli, og det er langt fra sikkert, at Nelson Mandelas moderate fløj vil bevare ledelsen, hvis man ikke kan levere de politiske fremskridt, som en afskaffelse af apartheidlovene vil indebære. Derfor er det også vigtigt, at omverdenen reagerer rigtigt for at hjælpe til med at holde processen i gang.

Jeg vil gerne minde om, at netop afskaffelsen af apartheidlovgivningen i sin tid var et hoved-

[Udenrigsministeren]

formål med at indføre danske sanktioner over for Sydafrika, og jeg vil gentage min opfordring fra april: Lad os nu ikke begynde at flytte målstolperne, og lad os frem for alt ikke gøre det i en så følsom situation som den nuværende, hvor man kan risikere at bremse en forhandling.

Lad os holde fast ved, at afskaffelsen af sanktionen ikke oprindeligt var kædet sammen med andre spørgsmål som f.eks. gennemførelsen af en omfattende følgelovgivning eller for den sags skyld vedtagelsen af en ny forfatning. Derfor vil jeg slet ikke gå ind i en diskussion om forfatningsspørgsmål og spørgsmålet om stemmeret – selv om man kan have sin mening om det. Det vedkommer ikke denne sag, for det var ikke oprindeligt opstillet som betingelser, og derfor gentager jeg min advarsel: Lad nu være med at flytte målstolperne. Det er situationen alt for følsom til.

I den nuværende kritiske fase i forhandlingsprocessen er der mere end nogen sinde brug for aktiv støtte fra omverdenen. At bruge en gradvis ophævelse af sanktionerne som et redskab til at opmuntre forhandlingsprocessen er jo en tankegang, som vi deler med de andre nordiske lande og de andre EF-lande. De nordiske lande har jo foreløbig været enige om at afskaffe de fællesnordiske retningslinjer for administration af visumpligten, og EF-landene har ophævet forbudet mod nyinvesteringer. De tanker, som jeg under førstebehandlingen kom frem med om en gradvis ophævelse af de økonomiske sanktioner over for Sydafrika, er med andre ord blevet yderligere aktuelle på baggrund af den seneste udvikling.

Jeg har følt mig lidt generet af, at der i debatten i medierne har været påstande om, at regeringen og jeg selv har været passive i dette spørgsmål. Derfor er jeg meget glad for, at hr. Jørgen Estrup i dag bekræfter, at jeg rent faktisk har forsøgt at lægge en konkret køreplan frem, men som debatten her i dag jo også har vist, er der ikke rigtig politisk stemning for at køre den igennem.

Jeg skal da for god ordens skyld nævne hovedpunkterne. For det første ville en ophævelse af loven om forbud mod nye danske investeringer i Sydafrika og en undtagelse af tjenesteydelser og Walvis Bay fra den danske handelsembargo da være det helt rigtige skridt i forhold til den sydafrikanske regering netop på dette kriti-

ske punkt i forhandlingerne, hvor den sydafrikanske regering har fremsat forslag til afskaffelse af alle de love, hvorpå apartheidssystemet hviler. Det burde vi kunne gøre her og nu.

For det andet finder regeringen, at loven om forbud mod handel med Sydafrika og mod import af kul bør ophæves på det tidspunkt, forhåbentlig i slutningen af juni, hvor det sydafrikanske parlament har vedtaget de fremlagte lovforslag. Derimod er der ikke grundlag for at overveje ophævelse af forbudet mod salg af våben m.v. til Sydafrika, før FN's sikkerhedsråd ophæver den bindende våbenembargo.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Formandens klokke betyder, at støjniveauet er alt for højt.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg hørte før hr. Kim Behnke foreslå, at dette lovforslag nu bliver sendt tilbage til udvalget. Det synes jeg egentlig var et ganske fornuftigt forslag, for vi kommer jo ikke videre her i dag. Dagsordenen rummer også et par andre sager, hvilket formanden tidligere har mindet os om, og vi kommer ikke videre med dette i dag.

Den bekymring, som nogle nærer for, at det hele så bliver udskudt til efteråret, fordi vi skal kunne vedtage lovgivning, vil jeg gerne fjerne ved at minde om, som jeg sagde før, at på det tidspunkt, hvor et flertal i Folketinget vil stå bag ophævelse af nogle af sanktionerne, kan det ske ved en kongelig anordning, og jeg vil være parat til at gøre det på det tidspunkt, hvor jeg fornemmer, at et flertal vil stå bag.

Hvorfor ikke sende lovforslaget tilbage til udvalget og så fortsætte diskussionen i ro og mag? Vi kommer ikke videre her i dag. Vi vil så forhåbentlig få mulighed for at finde frem til en køreplan, der i rimelig grad ligner den, jeg har forsøgt mig med hidtil uden det helt store held.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg skal ikke forlænge debatten meget. Jeg vil blot i anledning af, at udenrigsministeren nu igen minder om sit forsøg på en køreplan, sige, at dette forsøg var noget aborteret, hvilket vi diskuterede tidligere, og grunden til det var altså, at udenrigsministeren ikke gik det skridt videre at forhandle med de partier, som har stået

[Jørgen Estrup]

bag sanktionslovgivningen, og som har ment, at en gradvis lempelse var vejen til at støtte processen. Derfor mit enkle spørgsmål til ministeren: Har ministeren i sinde nu at tage de forhandlinger med Socialdemokratiet, SF og Det Radikale Venstre?

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Det er rimeligt at tage den forhandling i et relevant folketingsudvalg, da det er et spørgsmål, der interesserer alle Folketingets partier, og det vil jeg selvsagt være beredt til. Jeg synes jo nok, at debatten i dag viser, at jeg havde ret i min formodning om, at det ikke havde været muligt at få politisk opbakning til de tanker, der blev lagt frem; men lad os da prøve igen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslaget til teksten forkastedes, idet 42 stemte for, 77 imod.

Lovforslagets tekst vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Lovforslaget går herefter til fornyet behandling i udvalget.

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00, hvor vi først går til punkt 21 på dagsordenen: Spørgsmål til ministrene.

Mødet udsat kl. 11.50

Mødet genoptaget kl. 13.00

Man gik først til dagsordenens punkt 21, som var:

21) Spørgsmål til ministrene.

Spm. nr. S 563

1) Til *landbrugsministeren* af:

Martin Glerup (S):

»Er der mulighed for, at den jyske del af aktiviteten vedrørende Skovteknisk Institut (for tiden 5 årsværk) og Statens Forstlige Forsøgsvæsen (for tiden 2 årsværk) placeres ved Institut for Landskabsplanter i Hornum i Nordjylland frem for at blive flyttet til hovedstadsområdet?«

Skriftlig begrundelse

Arbejdsopgaverne hos Skovteknisk Institut vedrører især driftsteknikken inden for skovbrug, park- og naturforvaltning samt anvendelsen af træ og skove i landskabet. Instituttet har gennemført konsulentindsats over for statsinstitutioner og kommuner. Nogle af disse opgaver kan lige så godt løses vest for Storebælt, hvor størstedelen af det fremtidige plantemateriale til marginaljord, miljøfølsomme områder og skovrejsningsformål skal anvendes.

Institut for Landskabsplanter i Hornum har siden 1916 opbygget en stor ekspertise på området. Derfor er der god grund til at videreføre forsknings- og forsøgsarbejdet i Hornum.

Hertil kommer, at planteskoleafdelingen flyttes fra Hornum til Årslev på Fyn, hvilket svarer til 6-7 årsværk. Det vil være fornuftigt at anvende de udmærkede rammer samt de 40 ha i Hornum til landskabsplante- og skovforskning frem for – som stipuleret af ministeren – at udbygge Statens Forstlige Forsøgsvæsen i Lyngby for 6,5 mio. kr.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Af spørgsmålets ordlyd fremgår det, at spørgeren er af den opfattelse, at det planlægges at flytte den jyske del af aktiviteterne vedrørende Skovteknisk Institut og Statens Forstlige Forsøgsvæsen til hovedstadsområdet.

Jeg gør opmærksom på, at der ikke foreligger sådanne planer om at flytte disse aktiviteter til hovedstadsområdet, tværtimod er det snarere planen at styrke de aktiviteter og at fastholde Vejle som udgangspunktet dels af hensyn til den centrale placering i forhold til Fyn/Jylland, dels også af hensyn til, at der i det område er et rigt og meget varieret udbud af skov- og landskabstyper, der egner sig til forskning og forsøg af den type. Jeg kan altså sluttelig sige, at man ikke har til hensigt at flytte den jyske del til hovedstadsområdet.

Martin Glerup (S):

Jeg vil godt spørge om, hvad det så betyder, at der i Landbrugsministeriets skrivelse af 30. april 1991, aktstykke 173, der var i Finansudvalget 16. maj 1991, står:

»En organisatorisk samling af aktiviteterne på området vil kun være meningsfuld, hvis også medarbejderne inden for en overskuelig fremtid vil kunne samles fysisk. Dette medfører behov for gennemførelse af byggeri, formodentlig i forbindelse med en udbygning af komplekset Skovbrynet, Lyngby, hvor Statens Forstlige Forsøgsvæsen er placeret. Byggeperiode: 91/92. Pris ca. 6,7 mio . . . «.

Så vil jeg sige, at Statens Forsøgsstation i Hornum siden 1916 har udført en højt kvalificeret forskning inden for planteskolernes og landskabsplanternes område. Derfor er det meget uheldigt, at lægnesforsøg og forsøg med planter til marginaljorder og miljøfølsomme områder og skovrejsningsareal flyttes fra Jylland, hvor der er store strækninger af den slags, til København, hvor potentialet af de arealer er ret begrænset. Jeg mener også, at det medfører overflødige investeringer på 9,4 mio. kr. i ny bygninger i stedet for, at man udnytter eksisterende bygninger i Hornum, hvor man så samtidig fjerner en statslig arbejdsplads med 20 dygtige medarbejdere. Er det virkelig landbrugsministerens og dermed Venstres hensigt? Hvis det er det, vil jeg tillade mig at tage det som et afgørende brud på illusionen om decentralisering og al tale om det nære samfund.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Jeg må endnu en gang på hr. Martin Glerups spørgsmål understrege, at der ikke er tale om at flytte aktiviteter fra det jyske område, altså den jyske del af det, til hovedstadsområdet. Der er alene tale om en hensigtsmæssig samling af de aktiviteter, for så vidt angår den jyske del, i Vejleområdet. Det begrundede jeg tidligere. Det sker samtidig med en samling af den organisatoriske del også, som har tæt tilknytning til samarbejdspartnere i hovedstadsområdet. Derfor er der ikke under nogen omstændigheder tale om, at der overflyttes noget fra den jyske del til hovedstadsområdet.

Martin Glerup (S):

Så vil jeg godt spørge, hvad der skal ske med forskningen i elefantgræs i Hornum efter 1992.

Det er sådan, at der er et anerkendt internationalt projekt, som delvis finansieres af tysk kapital. Hvad skal der ske med bygninger og areal i Hornum, når landbrugsministeren vil nedlægge den arbejdsplads? Det kunne nok have interesse at høre lidt om det.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Det er rigtigt, at de eksisterende forsøgsaktiviteter, som foregår i Hornum, planlægges at skulle ophøre. Der er endnu ikke taget stilling til, i hvilket omfang der kan etableres anden forskning og forsøgsaktivitet, og dermed heller ikke taget stilling til, hvad der skal ske med bygningerne.

Risgaard Knudsen (S):

Når landbrugsministeren i sit første svar til hr. Martin Glerup taler om det hensigtsmæssige inden for forsøgsvirksomhed, vil jeg godt spørge landbrugsministeren for det første, om der så ikke foreligger udtalelser fra sagkyndig side inden for forsøgsområdet, der går ud på, at man ikke må fjerne noget som helst fra Hornum, og mit andet spørgsmål går på, om landbrugsministeren ikke er bekendt med udtalelser fra sagkyndige på forsøgsområdet og udtalelser, der går ud på, at man snarere måtte samle mere ved forsøgsstationen i Hornum.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Jeg vil godt sige, at de forsøg, som har fundet sted på Hornum, absolut har været værdsat som et værdifuldt forskningsarbejde. Det er derfor klart ønskeligt både at bevare forsøgsstationen i Hornum og at færdiggøre de forsøg, den har iværksat, og også færdiggøre dem efter sammenlægningen, selv om der i den sammenhæng ikke er anvendelsesmuligheder for eller behøver at anvendes kontorer og laboratorier.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 566**2) Til landbrugsministeren af:****Martin Glerup (S):**

»Kan ministeren bekræfte, at regeringen definitivt har opgivet at afhænde de regionale naturområder tilhørende staten i Lille og Store Vildmose?«

Skriftlig begrundelse

Dette er et spørgsmål, som i høj grad optager den nordjyske befolkning.

Det er ikke for stærkt sagt, at der kan spores en stærk tværpolitisk interesse for, at regeringen opgiver at afhænde disse værdifulde naturområder i Nordjylland.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

I 1989 har Folketingets Finansudvalg givet tilslutning til, at statens arealer i vildmoserne udbydes til salg. Men bl.a. under indtryk af den debat, der har været vedrørende afhændelsen af naturarealerne, har spørgsmålet været genstand for fornyede politiske overvejelser. Jeg kan herefter oplyse, at Landbrugsministeriet forventer på forslag til finansloven for 1992 at søge det fornødne bevillingsmæssige grundlag for at opgive afhændelsen af naturområderne.

For at der ikke skal være nogen tvivl i den sag, vil jeg gerne tilføje, at det aldrig har været regeringens hensigt at sælge naturarealerne således, at disse arealers karakter af naturarealer ville kunne ændres.

I det godkendte aktstykke er det netop præciseret, at salget af de arealer, der i Nordjyllands Amts regionaltillæg er udlagt som naturområder, vil ske således, at de rådighedsbegrænsninger, der følger af arealernes status som naturområder, præciseres i udbudsbetingelserne.

Martin Glerup (S):

Jeg vil i modsætning til ved mit forrige spørgsmål takke landbrugsministeren for denne besvarelse. Jeg er sikker på, at flagene ryger til tops i Nordjylland, når det kommer frem, for det er sådan, at vildmoserne som Europas nordligste højmoser er af enestående natur- og miljømæssig kvalitet. Den kvalitet hænger nøje sammen med det store, frie landskabsrum, som kendetegner vildmosearealerne i Vendsyssel og Himmerland. Derfor er det så afgørende, at helhedspræget, sammenhængen, bevares. Det er netop den helhed, som bliver ødelagt, hvis staten afhænder områderne i Store og Lille Vildmose til en række forskellige, bl.a. udenlandske, interesser.

Nordjyllands Amt har sammen med en række andre instanser som Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening,

sphagnumindustrien og landbruget lavet en helhedsplan for vildmoserne. Den plan sikrer, at natur- og miljøinteresserne rykker frem i takt med, at råstofudvindingen af sphagnum finder sted. Der er tale om et af Danmarks mest ambitiøse naturgenopretningsprojekter.

Derfor er der så markant nordjysk modstand mod regeringens privatiseringsplaner for vildmoserne, som har hængt som en trussel siden december 1989. Men nu kan jeg forstå, at regeringen har opgivet at sælge arvesølvet, og det skal landbrugsministeren have tak for.

Risgaard Knudsen (S):

Jeg deler hr. Martin Glerups venlige bemærkninger affødt af landbrugsministerens svar.

Trods det er der alligevel i sagen et hjørne tilbage, som jeg må benytte lejligheden til at spørge til. Det drejer sig om det såkaldte Vildmose-tilsyn. I Nordjylland har der altid hersket stor respekt for Vildmosetilsynets virke, og det gælder også det arbejde, der gennem årene er udført af Vildmosetilsynets medarbejdere.

På det allerseneste er der imidlertid sket det meget beklagelige, at landbrugsministeren måske nok ved uforsigtige formuleringer har givet næring til usikkerhed omkring Vildmose-tilsynets fremtid. Derfor vil jeg gerne benytte lejligheden til at spørge ministeren, om ministeren – når nu ministeren er i det venlige hjørne – også her i dag over for Folketinget vil give tilsagn om, at Vildmosetilsynet vil blive bibeholdt i den form, vi kender Vildmosetilsynet i i dag, også efter den 1. januar 1992.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Jeg kan kun sige til hr. Risgaard Knudsen, at jeg ikke har yderligere tilføjelser til mit første svar.

Risgaard Knudsen (S):

Det kan kun opfattes på den måde – og det går jeg også ud fra at landbrugsministeren er enig med mig i – at så må man ved en senere lejlighed her i Folketingets spørgetid selv eller gennem et andet medlem af Tinget stille det samme spørgsmål til ministeren.

Martin Glerup (S):

Jeg må forstå landbrugsministeren sådan, at Vildmosetilsynet fortsætter uændret efter 1. januar 1992. Det vil jeg gerne have bekræftet.

[Martin Glerup]

Med hensyn til den landbrugsmæssige udnyttelse af de 500 ha i søndre del af Store Vildmose vil den mest hensigtsmæssige og smidige ordning vel være, at Vildmosetilsynet får bemyndigelse til at bortforpagte arealerne til landmændene i de 19 tilgrænsende landbrug i Store Vildmose. Det vil gøre strukturtilpasningen f.eks. i forbindelse med generationsskifte lettere. Jeg vil spørge, om ministeren er enig i det synspunkt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 564

3) Til *socialministeren* af:

Jørn Pedersen (S):

»Hvilke initiativer agter ministeren at tage i forhold til problemet med de færdigbehandlede personer, der ligger på landets sygehuse?«

Skriftlig begrundelse

En del steder i landet har man færdigbehandlede ældre liggende på hospitalerne, fordi de ikke kan tilbydes en plads på et plejehjem og ikke kan klare sig i eget hjem.

På denne baggrund ønskes oplyst, hvad ministeren agter at gøre i forhold til dette problem.

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Hr. Jørn Pedersen nævner i sin begrundelse, at der en del steder i landet ligger færdigbehandlede ældre på hospitalerne, fordi de ikke kan tilbydes en plads på et plejehjem og ikke kan klare sig i eget hjem.

Jeg er enig i, at det altid vil være utilfredsstillende, hvis et sygehusophold forlænges unødigt. Jeg kan nævne, at den tidligere Socialstyrelse i sommeren 1990 kontaktede samtlige kommuner for at få belyst antallet af færdigbehandlede patienter. Det blev derved oplyst, at der var ca. 600 ældre færdigbehandlede sygehuspatienter, der afventede kommunale foranstaltninger. Ca. 500 af de patienter ventede på en plejehjemsplads. Det var betydelig færre end hidtil antaget ud fra tidligere undersøgelser. Problemet er altså mindsket i omfang.

Socialstyrelsens undersøgelse viste også, at det kun var et begrænset antal kommuner, der havde 10 eller flere færdigbehandlede ældre

boende på sygehuset på grund af manglende ressourcer. I undersøgelsen så man også på, hvor lang ventetiden var for patienterne. Af besvarelsene fremgik, at langt størsteparten, fire femtedele, havde ventet i mindre end tre måneder.

Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening har her i april 1991 udsendt en rapport om ventelister på sygehuse. I rapporten beskrives eksempler på eksisterende forsøg på at løse problemet med ventepatienterne. Det nævnes således, at i samtlige amter eksisterer en eller anden form for samarbejde mellem sygehuse og de kommunale socialforvaltninger. I en del amter er der etableret egentlige aftaler om samarbejde i forbindelse med udskrivningen fra sygehuset, og flere af dem følger efter i kommende år. I et par amter indebærer aftalerne en betalingsordning for ventepatienterne, og vi må overveje, om det i højere grad er den vej, vi skal gå.

Problemet er altså ikke så stort, som det har været, og der er allerede initiativer i gang for yderligere at forbedre forholdene.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg er nødt til at sige til ministeren, at det må være muligt at disponere svaret inden for to minutter.

Jørn Pedersen (S):

Først vil jeg gerne takke ministeren for svaret. Jeg kendte stort set indholdet af svaret, og det er rart nok at få det bekræftet. Mit spørgsmål går også på – og det vil så ske her i uddybningen – om ministeren agter at tage initiativer i forhold til det faldende antal ældre, der trods alt stadig væk ligger færdigbehandlede på hospitalerne.

Vi kender jo ældreaftaler, som kører på en god måde i samarbejde mellem amter og kommuner, men ministeren nævner, at der er en del forsøg. Hvad agter ministeren at gøre for, at resultaterne af disse forsøg bliver landsdækkende? Jeg tænker ikke kun – hvad skal man sige? – personalemæssigt, men også økonomisk.

Grete Schødt (S):

Jeg vil gerne stille socialministeren det spørgsmål, om ministeren vil bekræfte eller afkræfte, at denne undersøgelse kun omhandler dem, der er over 67 år.

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Til hr. Jørn Pedersen vil jeg gerne svare, at jeg mener, vi skal passe på, at vi ikke lægger nogle bestemte løsninger ud til kommunerne, men fortsat styrker det samarbejde, der er mellem kommunerne og amterne ad frivillighedens vej dér, hvor man lokalt prøver at løse problemet bedst muligt. Her ser vi også, at der er nogle, der går andre veje, hvor man siger, at så må der økonomi til det. Det kunne måske være en løsning, at vi samlede nogle af erfaringerne sammen og fordelte dem videre ud til alle kommuner.

Jørn Pedersen (S):

Kan jeg forstå det sidste svar fra socialministeren derhen, at ministeren er parat til, såfremt der skulle være gode resultater mellem de forsøg, der er lavet blandt amter og kommuner, så at sende økonomi med, så det kunne blive en landsdækkende ordning at få de ældreftaler, der jo har vist sig at bevirke, at de færdigbehandlede kommer væk fra sygehusene?

Lis Noer Holmberg (CD):

Jeg vil gerne spørge socialministeren efter det svar, der blev givet, at der var 500 ventende til plejehjemspladser, hvad socialministeren agter at gøre for at stoppe nedlæggelse af plejehjem i kommunerne.

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Til fru Lis Noer Holmberg: Vedrørende de 500, der er på venteliste, kan jeg oplyse, som jeg sagde i mit første indlæg, at tallet er for nedadgående.

Vedrørende ældreboliger er der jo mulighed for at bygge plejehjems lignende boliger med den ældreboliglovgivning, vi har i dag.

Jørn Pedersen (S):

Jeg forstod ikke helt det sidste svar fra ministeren. Mit spørgsmål lød bl.a.: Vil ministeren være villig til at sikre økonomi, så man kunne lave ældreftaler i de amter og kommuner, hvor man ikke har det i øjeblikket, og dermed sikre, at de gode resultater, man har, kan opnås over hele landet?

Lis Noer Holmberg (CD):

Hvad vil socialministeren gøre for, at de æl-

dre, der bliver udskrevet fra hospital til eget hjem, så får den behandling eller hjælp og pleje, de har behov for?

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Til hr. Jørn Pedersen vil jeg vedrørende økonomi sige, at det nok vil være en idé, at vi får erfaringsgrundlaget samlet først for at se, om ikke også ventelisterne fortsat falder. Vi skal se problemets omfang, så jeg vil ikke her give tilsgagn om, hvad vi kan lægge af økonomi i det.

Til fru Lis Noer Holmberg vil jeg gerne svare, at vi har en udbygget hjemmehjælp til de ældre i kommunerne, når de bliver udskrevet fra plejehjemmene. Der skulle gerne være et samarbejde – det er det, vi også ser – med de kommuner, der laver forsøgene, og hvor man laver nogle samarbejdsaftaler om de ældre, når de kommer hjem fra sygehusene.

Grete Schødt (S):

Jeg bliver nødt til at undskylde, at jeg må stille socialministeren spørgsmålet én gang til, for jeg fik intet svar: Vil socialministeren bekræfte, at undersøgelsen fra sidste år handler om over 67-årige? Er tallet 503 realistisk også i dag, i 1991, altså et år efter?

Tom Behnke (FP):

Jeg vil godt i denne forbindelse spørge, om ministeren er villig til at indskærpe over for kommunerne, at visitationen af hjemmehjælpen foregår, når personerne udskrives fra hospitalet. Vi har eksempler på, at kommunen siger til patienter, der er blevet udskrevet fredag eftermiddag efter 3 ugers ophold på hospitalet, og som intet har i køkkenskab eller køleskab: Mandag morgen kan vi se på problemet. Det er til syge, som hverken kan komme ud af hjemmet eller har mulighed for at få andre til at hjælpe sig, at man siger det. Er det rimeligt? Agter ministeren at gribe ind over for kommunerne?

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Til fru Grete Schødt's spørgsmål vil jeg svare, at det vil jeg gå hjem og undersøge. Jeg vil ikke stå og sige her, at det lige nøjagtig er de år-gange, for jeg kan ikke huske det. Det vil der komme skriftligt svar på.

Til hr. Tom Behnkes spørgsmål vedrørende udskrivning fra hospital og indskærpelse over

[Socialministeren]

for kommunerne kan jeg oplyse, at jeg lige har sendt brev rundt til landets kommuner om, at man skal følge den vejledning, der er i cirkulæret, om tildelingen af hjemmehjælp ved visitation, og dermed er der også fulgt en ministeriel afgørelse.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 565

4) Til *socialministeren* af:

Grete Schødts (S):

»Hvordan forestiller ministeren sig at opgaven med de senildemente ældre kan løses, hvis antallet af plejehjemspladser stadig falder?«

Skriftlig begrundelse

I takt med nedlæggelsen af plejehjem og plejehjemspladser samt ændring af disse til selvstændige boliger i henhold til ældreboligloven opstår der et problem med den gruppe af ældre, der er senildemente.

Dette problem kan, så længe der fortsat nedlægges plejehjem, kun løses med øget vægt på døgnpleje og dermed plejepersonale, der kan tilgodese denne gruppes særlige behov.

På denne baggrund ønskes ministerens vurdering af situationen og forslag til løsninger på problemet.

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Jeg mener, at der er forskellige muligheder for at løse opgaverne med de senildemente ældre. Det viste praktikerne os ved den konference, som vi afholdt den 8. april i år om forholdene for de gamle med demens.

Jeg synes, at det var rart at få syn for, at kommunerne kan give den senildemente en god hverdag. Det kan også lade sig gøre, selv om der sker omlægninger i plejehjemmene. Der er ingen, der forestiller sig, at man kan undvære plejehjemslignende boliger. Men jeg mener, at løsningerne konkret må tilrettelægges ude i kommunerne under hensyntagen til de lokale forhold. Man kan forestille sig en løsning, hvor det især er senildemente, som visiteres til de tilbageblevne plejehjemspladser. Som spørgeren anførte i sin begrundelse for spørgsmålet, kan en anden løsning på problemet være at styrke indsatsen fra de kommunale hjemmehjælpere.

Der er netop i disse år en rivende udvikling, og det store flertal af kommunerne har indført en døgnhjemmepleje.

Tilbudene til senildemente uden for plejehjemmene øges også. Der kan være tale om forskellige former for aflastningsophold, det kan være om dagen eller om natten eller på døgnbasis eller forskellige former for stimuleringsstilbud. Her må vi særlig være opmærksomme over for problemer og indsats i hjemmet, der kan betyde, at senildemente først sent i forløbet får brug for en indsats fra plejepersonalet.

Endelig vil jeg pege på, at ældreboligloven giver mulighed for at tage hensyn også til senildementes særlige behov. Det har vi eksempler på, og jeg mener, at mulighederne er til stede for at tilgodese senildementes behov også fremover. Det er op til kommunerne at betænke de dementes behov ved at tilrettelægge hele det tilbudsområde for de ældre, og det mener jeg for øvrigt også at mange kommuner gør.

På konferencen om forholdene for ældre med demens viste det sig, at der er brug for at udveksle erfaringer om mulighederne for at give demente en bedre hverdag. Derfor vil jeg udsende et informationsmateriale, der belyser de forskellige muligheder, og hvad miljøet betyder for demente beboere, for, at de kan trives bedst muligt også sammen med andre.

Grete Schødts (S):

Jeg vil godt takke socialministeren for svaret og så også henvise til den nylig afholdte konference om senildemente ældre, hvor vi jo i høj grad fik bekræftet nødvendigheden af ekstra personale i døgnvagt, specielt når vi taler om udflytning fra plejehjem til egen selvstændig bolig, og specielt når vi taler om senildemens.

Så vil jeg godt spørge socialministeren, om disse betragtninger indgår i de økonomiske forhandlinger mellem regeringen og Kommunerne Landsforening, så kommunerne sikres den nødvendige økonomi til også at klare denne her opgave, der, som vi alle ved, i dag er stærkt voksende.

Tom Behnke (FP):

Jeg er helt med på lovgivningen om stop for plejehjemsbyggeri, men var det ministerens og regeringens intentioner, da man fik gennemført den lovgivning, at man skulle nedlægge plejehjem?

Jørn Pedersen (S):

Hvad agter socialministeren at foretage, hvis de prognoser, vi kender nu omkring kommunernes økonomi til næste år, viser sig at betyde, at flere grupper blandt de ældre, bl.a. de senildemente, ikke længere kan tilbydes den pleje og omsorg, de kan tilbydes i øjeblikket?

Lise Hækkerup (S):

Så vidt jeg forstod på direktør Bjarne Hastrup, er tallet i øjeblikket 40.000 og vil stige til 60.000 i løbet af de næste 20 år. Jeg synes ikke rigtig, at ministeren har svaret helt konkret på, hvordan man vil følge den negative udvikling, som i øjeblikket sker på plejehjemmene ifølge de udsagn, som direktør Bjarne Hastrup er kommet med for nylig.

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Først til fru Grete Schødt: Om egen selvstændig bolig må jeg sige, at kommunerne selv tilrettelægger deres ældrepolitik, og det gælder selvfølgelig også den hjælp, der skal til til senildemente.

Hr. Tom Behnke. En stor del af de plejehjemspladser, der er blevet nedlagt, er jo trods alt hjem med de meget små rum, som man har sammenlagt og lagt ind under ældreboliglovgivningen. Vi må samtidig huske på, at der er blevet en væsentlig større boligmasse for de ældre i kraft af det store antal ældreboliger, der er blevet bygget.

Til hr. Jørn Pedersen: Vedrørende økonomien omkring det stigende antal ældre, specielt med demens, vil det være sådan, at kommunerne sidder i forhandlinger for øjeblikket, og derfor vil det være urimeligt, om jeg nu ville sige, at det er lige nøjagtig det, vi vil. Så længe parterne forhandler, må det være rimeligt, at der er ro på dette område.

Til fru Lise Hækkerup: Hvis jeg forstår spørgsmålet rigtigt, blev der sagt noget med 40.000. Var det 40.000 senildemente, der mentes? Det er logisk, at tallet er stigende, da vi jo får en højere gennemsnitsalder her i landet, og det er også det, jeg oplever at kommunerne tilrettelægger hele deres ældrepolitik efter. Vi må indstille os på, at vi bliver ældre, og at det også bliver mere plejekrævende, men de yngre ældre bliver så til gengæld også bedre til at klare deres tilværelse selv.

Jørn Pedersen (S):

Supplerende til socialministeren: Agter ministeren at opfylde intentionerne i den dagsorden, Folketinget vedtog den 25. april i forbindelse med ældredebatten?

Hvis det er ministerens agt, er ministeren også nødt til – ikke af hensyn til forhandlingerne, men af hensyn til de ældre – at garantere, at den tryghed, der bliver lagt op til i den nævnte dagsorden, agter ministeren at føre ud i livet. Kan ministeren og jeg være enige om det?

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Vedrørende forhandlingerne vil jeg gerne gentage – og det kan også være en tryghed at vide – at der er nogle ting vedrørende økonomien, der først skal afklares.

Vedrørende opfyldelse af dagsordenen vil jeg gerne gentage, at det er en af de ting, jeg vil varetage. Det, jeg sagde i mit første indlæg, var, at jeg ville udsende oplysningsmateriale specielt om dette emne, så vi er sikre på, at alle kommuner får de oplysninger om senildemente, som det er rimeligt, for at de kan varetage problemet bedst muligt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 591**5) Til trafikministeren af:****Arne Melchior (CD):**

»Hvordan går det med projekterne at gøre den kollektive bustrafik adgangseget for handicappede og med de 50 mio. kr., der er optaget på årets finanslov til dette formål?«

Skriftlig begrundelse

For et år siden gav trafikministeren tilsagn om 5 gange 50 mio. kr. (over 5 år) til det i spørgsmålet nævnte formål. Den første portion på 50 mio. kr. er optaget på finanslov 1991.

Endnu er der ikke bevilget én krone til dette overmåde vigtige formål. Hvad ventes der på?

Trafikministeren (Ikast):

Hr. Arne Melchior spørger, hvad der ventes på med hensyn til bevillingerne af penge til at gøre den kollektive bustrafik mere adgangseget.

[Trafikministeren]

Ministeriet har som forudsat efter indgående drøftelser med handicaporganisationerne, HT, Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening i marts i år udsendt retningslinjer for fordelingen af midler til forbedring af fysisk handicappedes, gangbesværedes og ældres muligheder for at benytte den kollektive bus- trafik.

Ministeriet har modtaget et begrænset antal ansøgninger om støtte – til dato seks – og disse spænder over vidt forskellige projekter fra ind- sættelse af lavgulvsbusser på servicebusruter til individuelle kørselsordninger. Ansøgningerne er i fuld overensstemmelse med retningslinjer- ne sendt til høring hos Bolig-, Motor- og Hjel- pemiddeludvalget samt De Samvirkende Inva- lideorganisationer, og jeg kan oplyse, at mini- steriet i går har modtaget positiv reaktion fra De Samvirkende Invalideorganisationer. Vi forventer et svar fra BMH-udvalget i nær frem- tid. Det vil herefter være muligt at tage stilling til de pågældende ansøgninger, idet jeg natu- rligvis lægger vægt på, at vi under overholdelse af de procedurer, der er aftalt, snarest kan få gang i det praktiske arbejde med at forbedre adgangsforholdene for handicappede og ældre gangbesværede.

Arne Melchior (CD):

Jeg vil gerne takke ministeren for svaret. Det er jo rart at høre, at der begynder at komme lidt gang i det.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at i be- tænkningen til lovforslag nr. L 120, som blev af- givet den 18. maj i fjor, står der om den davæ- rende trafikministers tilsagn om disse 5 gange 50 millioner, og det var mange uger før denne dato, den 18. maj, at man vidste, at tilsagnet var givet.

Der er faktisk gået et år med at udarbejde re- tningslinjerne for anvendelsen af disse penge. Det er altså nærmest en påmindelse om Parkin- sons lov, nemlig at jo lettere noget er, desto længere tid tager det, og det svarer ikke til den alvor og den hurtighed, som et ministerium, der har beskæftiget sig med den slags ting massevis af gange igennem årene, burde kunne opbyde.

O.k., jeg er da glad for, at det nu bliver til no- get, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at henstille til ministeren i overensstemmelse med det, han her har sagt, og det, han før har sagt, at året altså ikke må blive ret meget ældre, før de

penge kommer ud at virke. For dette er til men- nesker, hvoraf en del jo også er ældre menne- sker, og nu har vi kørt rundt i denne sag i årevis. Jeg beder om, at den praktiske anvendelse af midlerne vil ske snarest muligt.

Trafikministeren (Ikast):

Jeg siger også tak til hr. Arne Melchior for disse udtalelser. Jeg må nok sige, at jeg er en lil- le smule forundret over, at vi kun har fået seks andragender, og jeg vil håbe, at vi her i Folke- tinget sammen kan være med til at sprede op- lysningerne om dette, så vi får mere gang i det. Vi skal fra ministeriets side være meget velvilli- ge.

Arne Melchior (CD):

Jeg deler ministerens skuffelse.

Nu er det ikke helt uvæsentligt, hvilken kva- litet disse andragender har, og jeg er bekendt med, at HT har ansøgt første gang allerede i ja- nuar, altså før retningslinjerne forelå; i marts måned, et par dage efter at de forelå, søgte man igen, og på den baggrund er det lidt skuffende, at man ikke kan komme i gang. Det er måske meget rart, at der er nogle enkelte gode projek- ter, der kommer i gang først, så de kan danne skole, hvor man kan udvinde erfaringer til brug for kommende projekter. Men jeg forstår mini- sterens sådan – og dér er jeg 100 pct. enig – at vi alle er interesseret i, at dette bliver landsdæk- kende, således at handicappede i alle egne af landet får fordel af disse midler.

Jeg takker igen for det givne svar.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 592**6) Til trafikministeren af:****Arne Melchior (CD):**

»Hvordan går det med de slisker, der skal gøre det muligt for kørestolsbrugere at komme om bord i S-tog?«

Skriftlig begrundelse

I mindst 5-6 år har det været lovet de handi- cappede, der bevæger sig med kørestol, at der i førervognen i hvert S-tog skal være monteret en slisk, der gør det nemt for de pågældende pas- sagerer at benytte S-tog.

[Arne Melchior]

Det er lykkedes ved menneskelig snilde at lande på Månen. I forhold hertil synes den i spørgsmålet nævnte opgave at måtte være meget nem at løse. Hvor længe endnu skal vore handicappede medborgere mon vente på også at kunne blive medpassagerer.

Trafikministeren (Ikast):

Hr. Arne Melchior spørger, hvordan det går med de slisker, der skal gøre det muligt for kørestolsbrugere at komme om bord i S-togene.

I forbindelse med kørestolsbrugernes brug af S-tog kan jeg oplyse, at når det drejer sig om manuelt drevne kørestole, er der i dag en aftale, som sikrer, at lokoføreren i S-togene hjælper kørestolsbrugere ind og ud. Når det drejer sig om elektrisk drevne kørestole, er der et problem på grund af vægten.

Der har derfor i samarbejde mellem DSB og handicaporganisationerne været arbejdet med at fremstille en mobil rampe, der kan gøre det muligt for kørestolsbrugere at køre fra peronen ind og ud af S-togene. Der har været afprøvet flere prototyper, og der foreligger nu en rampe, som er godkendt af handicaporganisationerne. Efter godkendelsen har der været arbejdet med at gøre denne rampe moden; den er faktisk færdig til egentlig produktion, således at der nu kan indgås en kontrakt med en virksomhed om at producere de ca. 300 ramper, det drejer sig om.

Herudover har der været arbejdet med at udvikle et skab i S-toget, hvor rampen kan placeres tæt ved lokoføreren, så denne kan være den handicappede behjælpelig på samme måde som ved manuelt drevne kørestole.

Disse arbejder forventes afsluttet i juni måned i år, hvorefter produktionen kan startes, og det forventes, at montering i S-togene kan være afsluttet i oktober måned i år.

Spørgsmålet om handicaprampen har været behandlet i et nedsat handicappanel med repræsentanter for De Samvirkende Invalideorganisationer og DSB, og panelet er bekendt med tidsplanen, hvorefter ramperne nu installeres i S-togene.

Arne Melchior (CD):

Jeg vil også gerne sige tak for dette svar, som jeg kun kan tyde på den måde, at ministeren også i denne detalje – men vigtig for de pågældende – er opmærksom på, at nu må det altså blive til noget.

Også denne sag har været forhandlet med Trafikministeriet og med DSB i, jeg kan godt sige minimum 6 år, og igen må jeg henvise til Parkinsons lov, nemlig at jo lettere noget er at løse, desto længere tager det åbenbart, og efter dansk standard kan vi altså ikke være det bekendt. Men det er dejligt, hvis der nu sker noget, selv om jeg lagde mærke til ordet »forventes«. Der er visse ting, man kan gøre; man kan lande på Månen på et ganske bestemt minut på en bestemt dag, men man kan ikke andet end stadig »forvente«, som man gjorde i fjor og i forfjor. Nu skal vi så se til oktober, hvad der er sket.

Jeg forstår på ministeren, og det vil jeg gerne sige tak for, at når der er tale om 300 ramper, er det, fordi de skal indarbejdes i alle førervogne i københavnske S-tog og ikke kun i forbindelse med nye bestillinger. Det er jeg glad for og siger tak for.

Så blot det sidste. Ministeren sagde, at der er en aftale om, at manuelt betjente kørestole hjælpes om bord af føreren. Det må være ubekendt for et stort antal af de pågældende passagerer. Jeg overværede et møde for nogle uger siden i handicaporganisationen i København, hvor også flere folketingsmedlemmer, også her tilstedeværende, deltog, og der blev spurgt til disse ramper; der var ingen af de 60-70 kørestolsbrugere, der dér var til stede, der kendte noget til dette.

Jeg vil derfor gerne spørge ministeren, om han vil drage omsorg for – selv om jeg ved, han har større projekter i gang – at en sådan aftales eksistens vil blive meddelt i handicaporganisationernes blade og ved anden meddelelse, således at aftalen virkelig bliver gavnlig for dem, der har brug for den.

Trafikministeren (Ikast):

Jeg vil takke hr. Arne Melchior, fordi han gør opmærksom på dette forhold. Jeg har ikke været bekendt med det, og det skal blive givet videre til DSB med det samme, således at vi kan få det bragt ikke alene i de blade, der er i DSB's tog, men også i handicapbladene.

Jeg vil gerne takke for oplysningen.

Arne Melchior (CD):

Tak, hr. minister!

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 601

7) Til trafikministeren af:

Hjortnæs (S):

»Hvornår vil færgefarten mellem Århus og Kalundborg være normaliseret?«

Skriftlig begrundelse

Der er fortsat problemer med de to erstatningsfærger for »Niels Klim« og »Peder Paars«.

Der er noteret forsinkelser og omlægning af billetekspeditionen til gene for passagererne, og der er særlige problemer i spidsbelastningsperioder.

Hjortnæs (S):

Som det vil være ministeren bekendt, har Socialdemokratiet været meget kritisk over for salget af de to Århus-Kalundborg-færger »Niels Klim« og »Peder Paars«, og det har vi været, dels fordi vi ikke har været overbevist om fornuften i de forretningsmæssige dispositioner, og dels fordi vi har været meget usikre over for, hvordan kunderne ville reagere på de ændringer, der er sket på denne rute. Hvis der er tale om en svækkelse af kundebetjeningen, er det jo åbenbart, at det også vil svække ruten generelt.

Derfor afventer jeg spændt de svar, ministeren vil give på de to spørgsmål, jeg har stillet i dag.

Trafikministeren (Ikast):

Som hr. Hjortnæs er klar over, har der været nogle indkøringsproblemer med de to færger, der oprindeligt er indkøbt.

Problemerne ved at få »Ask« og »Urd« klar til tiden har været et meget stort uheld, som jeg beklager på det dybeste, og som jeg personligt er meget ked af. Vi havde gerne set, at de var blevet indsat med det samme, og at det hele havde virket fra starten. Så skulle det ikke være. Vi har fra DSB's side forsøgt at gøre alt for at få udbedret det, der er sket af fejltagelser.

Det vil så sige, at de to nye færger, »Ask« og »Urd«, ikke er klar til at sejle endnu. »Ask« sejlede sin første tur den 19. maj, men skulle efter planen have været indsat på ruten allerede den 13. maj. Årsagen hertil er forsinket levering af færgen fra Blaesbjerg Marine. »Ask« måtte

som bekendt tages ud af drift efter sin første tur på grund af et uheld med broklappen agter. I den forløbne uge er der foretaget reparationer af skibene, og skibene er afprøvet. Alligevel viste det sig i nat, da skibene skulle genindsættes i drift, at der stadig væk er problemer med broklappen i agter. DSB er ikke på nuværende tidspunkt i stand til at oplyse, hvornår »Ask« kan indsættes på ruten. Det er klart DSB's opfattelse, at skibet endnu ikke er modtaget i godkendt og sejlklar stand fra Blaesbjerg Marine.

»Urd« har endnu ikke været tilstrækkelig klar til at blive indsat på overfarten igen på grund af en forsinket levering af færgen i ufærdig stand. »Urd« skulle efter planen have været indsat allerede den 22. maj. Situationen er nu den, at der er gennemført en prøvesejlads i går. Indtil nu er man ikke stødt på problemer, og DSB regner derfor med at overtage færgen i morgen torsdag. Det skulle betyde, at færgen kan indsættes på overfarten i den kommende weekend.

Den forsinkede levering af »Ask« og »Urd« har for publikum betydet, at der er sejlet med reduceret kapacitet fra den 13. maj.

Hjortnæs (S):

Det er jo en sørgelig historie, og ministeren er ikke i stand til i dag at kunne sige noget præcist om, hvornår forholdene vil være normaliseret. Man kan frygte, at der nu vil gå yderligere lang tid. Derfor har jeg to spørgsmål at stille til ministeren; det ene er ganske vist set lidt i bakspejlet. Hvorfor fastholdt man ikke de to oprindelige færger »Niels Klim« og »Peder Paars« på ruten, indtil man var sikker på, at de nye færger var i stand til på fuld kraft at gå ind i rutefarten? Det andet spørgsmål er: Hvad vil ministeren gøre for at sikre kundebetjeningen på ruten, indtil de to færger kan gå ind i færgefarten på fuld kraft?

J. K. Hansen (S):

Jeg vil i tilknytning hertil gerne have lov til at spørge ministeren, hvordan ministeren egentlig har tænkt sig at DSB fortsat skal kunne markedsføre ruten Århus-Kalundborg med den kapacitet, som man nu har sat ind med de to erstatningsskibe. Vi ved, at skibene kan tage 600 passagerer; de kan også tage 600 biler. Men når man nu f.eks. skal have reserveret plads til sin bil, skal man så oplyse, om det er en bil med 1

[J. K. Hansen]

passager – så passer det jo med passagerantallet, hvis der er 600 biler – eller at det er en bil med 2, 3 eller sågar 5 passagerer? Kan man risikere at holde på kajen i henholdsvis Kalundborg eller i Århus med sin bil med 5 passagerer i og så få besked på, at kun de to kan komme med?

Hvordan har man egentlig tænkt sig man ville kunne markedsføre en sådan rute, og hvilke oplysninger har man egentlig tænkt sig der skulle ud til befolkningen, for at man i det hele taget kan bruge ruten?

Trafikministeren (Ikast):

Vi har fra DSB's side gjort alt muligt for at trække bedst mulig færgkapacitet til Århus, for at passagererne skulle lide mindst muligt. Det er meget sjældent, man bliver ramt af så stort et uheld, at begge færger, der skulle leveres, bliver forsinkede, og at den ene oven i købet udsættes for et uheld den dag, den prøvesjles. Det er jo ikke noget, man kan kalkulere med. Jeg synes, at DSB alligevel har gjort en stor indsats ved at kalde andre færger over og har fået det etableret bedst muligt. Der har været meget stor kontakt til de faste kunder, lastbilerne, så der er blevet aftalt sejltider, som var afpasset med vognmændenes behov.

Den kundebetjening, der har været indtil nu, har ikke været god nok – det ved DSB godt – men vi har undskyldt og gjort det bedste, der overhovedet kunne gøres i en sådan situation. Jeg kan sige til hr. Hjortnæs, at vi forventer, at de to nye, særdeles gode skibe antagelig er sejlklar fra weekenden.

Til hr. J. K. Hansen: Jeg mener, at de to færger er særdeles gode færger. De er beregnet til den kapacitet, der vil være behov for i fremtiden. Århus er jo den by i Danmark, der har flest togforbindelser, flest IC3-forbindelser, og jeg var lige ved at sige også de billigste priser. Det er nok ikke helt rigtigt, men næsten. Der er specialtilbud fra Århus, og dermed mener jeg, at DSB som helhed og den kollektive trafik står stærkt i Århusområdet. Vi har fået to skibe, der virkelig kan tage den vognmasse, der kommer. Og det problem med de 600 sæder tror jeg afpasses. De 200 sæder er forhåndsreserverede til togpassagerer, og de skal hente en pladsbillet, så man nøjagtig ved, hvor mange der skal med.

Hjortnæs (S):

Noget tyder på, at der ikke har været en tilstrækkelig kontrol med dette projekt. Det overrasker mig, at DSB og ministeriet ikke på forhånd har været klar over, hvilke krav der ville blive stillet til skibene. Og det overrasker mig også, at man ikke har sikret, at disse krav på forhånd var opfyldt, før man overhovedet havde forestillet sig at skulle sætte disse skibe ind i sejladsen og trække de gamle færger væk fra ruten.

Derfor må jeg sige, at sådan som billedet står for mig, har der ikke været tilstrækkelig styring og kontrol med dette projekt, og det får så efterfølgende de ubehagelige virkninger, at der er passagerer, der bliver afvist. Jeg vil gerne bede ministeren udtale sig om, i hvor stort omfang det er sket, at passagerer er blevet afvist i den periode, der er forløbet. Hvis det er sket i et ikke ubetydeligt omfang, er det klart, at så svækker det rutens konkurrenceevne generelt. Derfor må jeg supplerende stille ministeren det spørgsmål: Hvad vil man gøre for efterfølgende at markedsføre ruten, således at den relativt hurtigt kan genoprette sit ry?

J. K. Hansen (S):

Jeg vil gerne spørge ministeren, om ikke ministeren frygter, at Århus-Kalundborg-ruten, som i dag drives af DSB, går en udsultningsperiode i møde. Ministeren ved jo, at vi i aftalen om den faste forbindelse over Storebælt har aftalt, at når Storebæltbroen tages i brug, skal der være mindst én rute over Kattegat. Bliver det ikke således, hr. minister, med de kapacitetsproblemer, der er her, med de mange afvisninger, der måtte være, at når vi kommer frem til at skulle træffe beslutninger om, hvilke ruter der skal besejle Kattegat, er Århus-Kalundborg-ruten forlods skubbet ud i mørket?

Trafikministeren (Ikast):

Jeg kan ikke oplyse hr. Hjortnæs om det helt konkrete tal, men jeg skal selvfølgelig sende det til hr. Hjortnæs, når jeg får en opgørelse fra DSB over, hvor mange der er afvist. Der har været gjort usædvanlig meget for at informere om det både i fjernsynet, i radioen og i alle medier, når der har været taget en færg ud, og der har været henvist til specielle tog, således at man kunne komme frem til målet. Og jeg vil gerne have lov til her at sige, at de ansatte på

[Trafikministeren]

DSB i Århus har gjort et meget fint stykke arbejde.

Med hensyn til at markedsføre de to nye færger: Jeg tror ikke, det bliver nødvendigt, hr. Hjortnæs; de sælger sig selv. Når folk først har været om bord én gang og set, hvor dejlige de er blevet, vil de komme der gang på gang, de, der ønsker at sejle, og de, der har tid til det. De andre vil tage de nye IC3-tog, og dér vil jeg henlede hr. Hjortnæs' opmærksomhed på den nye køreplan, hvor Århus netop har fået en fortrinnsstilling.

Hr. J. K. Hansen vil jeg svare, at jeg ikke mener, at der vil ske en udsultning. Jeg tror faktisk tværtimod. Vi har været heldige eller forudsende, eller hvad hr. J. K. Hansen vil kalde det, vi har fået de rigtige færger til det rigtige sted. Og det giver nok den bedste overlevelsesmulighed. Her har vi fået nogle færger, der passer til trafikken, når man ser det sammen med IC3-systemet.

Poul Erik Dyrland (S):

Jeg vil gerne spørge ministeren apropos kapacitetsdebatten og markedsføringsproblematikken: Kan ministeren svare på, hvordan man i fremtiden vil satse? Er det sådan, at man vil satse på lastvognstrafikken frem for personbilstrafikken, eller vil det stadig væk være sådan, at det er passagererne, der kommer i første række, også dem i personbilerne?

Sonja Mikkelsen (S):

Jeg vil gerne supplerende omkring kapacitetsproblemet spørge ministeren, hvordan man har tænkt sig at sikre, at passagerer, som er vant til at bruge færgerne i weekenderne og i forbindelse med højtider osv., fortsat har mulighed for at blive transporteret? Vi ved jo som bekendt, at »Peder Paars« og »Niels Klim« kunne tage 2.000 passagerer hver. Nu er der tale om 600 passagerer, og det vil sige, at der er mulighed for, at der ved hver afgang er 1.400 passagerer, der bliver afvist. Og vi ved, at der vil blive tilfælde, hvor man er klar over hos DSB, at man simpelt hen ikke er i stand til ved de to færger »Ask« og »Urd« at levere den kapacitet, der er behov for. Hvordan vil man i fremtiden sikre det fra trafikministerens side?

Arne Melchior (CD):

Denne sørgmuntre debat går mig jo også på,

og de har jo nogle meget korte navne, disse færger: »Ask« og »Urd«. Man kunne endda måske have sparet det midterste bogstav i begge navne, så ville det blive »Ak« og »Ud«, og det må vi så takke det flertal for, der i sin tid bestemte salget af de færger, der skulle have sejlet, til en fast forbindelse var indrettet.

Men mit spørgsmål til ministeren går på, at ministeren i et af svarene her sagde, at de, der foretrækker at sejle, vil der nok blive plads til; de andre må så tage toget. Men som det lige er sagt i sidste spørgsmål, er der altså meget lidt plads eller ingen plads i toget netop op til weekender, helligdage, ferier osv.

Dernæst vil jeg spørge, om ministeren da ikke er opmærksom på, at man ikke kan tage bilen med på toget, og den, der har brug for at tage bilen med til Jylland og tilbage igen, kan vel ikke tage toget. Jeg beder ministeren sige, om han er opmærksom på det. Hvis han er det, hvad jeg er temmelig sikker på, synes jeg, at det er lidt letsindigt at sige, at så kan man bare tage toget, for vi kan jo ikke som sneglene tage bilen på ryggen.

Trafikministeren (Ikast):

Det første spørgsmål var, om man ville satse på lastvogne eller personbiler. Jeg vil da gerne sige rent ud, at vi satser på lastbiler og personbiler og mindre på passagertrafikken, for den har været stærkt nedadgående i de senere år, hvorimod bil- og lastbiltrafikken har været stærkt stigende. Vi har kun udnyttet ca. 13 pct. af den kapacitet, der var på de gamle skibe. Det er så sjældent, at der har været over 600 passagerer, men derimod har der været en masse trailere, løstrailere og lastvogne med, og denne form for trafik er stærkt stigende.

Til fru Sonja Mikkelsen vil jeg gerne henvise til DSB's nye køreplan. De 200 passagerer, der har fortrinnsret til at komme med, har jo pladsbillet. Hvad angår dem, der ikke kan komme med på helligdagene, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at man ifølge den nye køreplan kan køre på den billige billet fra Århus til København og tilbage igen, også i weekenderne, fra den 3. juni. Det er i hvert fald lige så godt for de studerende, som ikke skal have bil med.

Til hr. Arne Melchior: Ja, jeg er fuldstændig klar over, at det er et problem med dem, der skal have bilen med, men det er ikke pladsen til bilen, som har været det problem, der har været

[Trafikministeren]

diskuteret. Der er nemlig betydelig bedre plads til bilerne på de to nye færger, men der er kun de godt 600 pladser til passagererne, 600 faste pladser, og om sommeren derudover liggestolene m.v. ovenpå.

Jeg mener, at vi har fået to virkelig gode færger, og jeg tror ikke, at vi skal begynde at rakke dem ned, før vi nu har set, hvad de kan præstere.

Og hvad enten de har et kort eller et langt navn: Jeg ønsker dem alligevel held med sejladsen!

Poul Erik Dyrland (S):

Nu har det i mange år været en kendt sag, at der er nogle gode og stærke relationer imellem de to havnebyer Kalundborg og Århus, og det har været lige så almindeligt, at århusianere er smuttet en tur over på den anden side af vandet, som kalundborgensere er smuttet den modsatte vej. Nu siger jeg ikke hermed, at kalundborgensere eller århusianere skal favoriseres frem for andre befolkningsgrupper, absolut ikke, men hvordan skal jeg som kalundborgenser fremover forholde mig, hvis jeg vil smutte over vandet til Århus? Jeg kan forstå på ministeren, at de 200 pladsbilletter er reserveret til togpassagererne; hvordan skal den lokale befolkning fremover kunne benytte færgerne i spidsbelastningsperioder?

Hjortnæs (S):

Når vi nu er inde på nogle af de interessante spørgsmål: Hvad med sommerens mange cyklister, som var vant til lige at køre om bord på færgen, smutte med over og køre videre? Jeg har forstået på ministerens svar, at man kan og vil komme i den situation, at man må afvise togpassagerer og sige, at der ikke er plads til flere. Kan man også komme i den situation, når det drejer sig om biltrafikanter, altså at man må afvise dem, fordi der er for mange personer i bilerne?

Trafikministeren (Ikast):

Jeg vil tillade mig at sige til dem, der bor i Kalundborg, og dem, der bor i Århus, at de skal gøre, ligesom de plejer. De skal bare hente en pladsbillet sammen med deres almindelige billet, de får den gratis udleveret. Der vil ikke være nogen forskel, for det er så få gange om året, vi har haft mere end 600 passagerer, så der vil me-

get sjældent blive tale om de situationer, der trækkes frem her. Men man kan jo altid finde sådanne små yderligheder.

Til hr. Hjortnæs vil jeg sige: Min kollega kirkeministeren bygger jo heller ikke kirkerne, så de passer i størrelsen til juleaften. Vi kan heller ikke have færger, hvor vi til daglig kun udnytter 13 pct. af kapaciteten, fordi der én eller to dage om året er et andet behov. Så cyklisterne kommer altså med. Der er rigelig plads til dem om bord, og hvis de har pladsbillet, er der ingen problemer dér.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 602

8) Til trafikministeren af:

Hjortnæs (S):

»Hvilke oplysninger kan ministeren give om økonomien i de ændringer, der er foretaget i Århus-Kalundborg-overfarten?«

Skriftlig begrundelse

Der ønskes en redegørelse for de faktiske omkostninger ved de foretagne ændringer, og hvilke forventninger der nu er til de fremtidige regnskabstal.

Trafikministeren (Ikast):

Hr. Hjortnæs har bedt om en oplysning om økonomien i de ændringer, der er foretaget på Århus-Kalundborg-overfarten.

Jeg kan i den anledning oplyse, at DSB som baggrund for beslutningen om salg af færgerne »Peder Paars« og »Niels Klim« foretog en vurdering af den samlede økonomi i perioden 1991-96 ved fortsat sejlads og derefter salg af færgerne i 1996.

Denne vurdering blev sammenlignet med et alternativt salg nu sammenlignet med indchartring af to roll-on-roll-off-skibe. Den økonomiske mergevinst blev beregnet til ca. 300 mio. Ved en efterfølgende vurdering er det skønnet, at den samlede værdi ved fortsat sejlads med »Peder Paars« og »Niels Klim« forudsat salg i 1996 er 227 mio. kr., mens den tilsvarende værdi ved salg nu og indchartring af skibe er 507 mio. kr. Mergevinsten er således opgjort til 280 mio. kr.

Hjortnæs (S):

Hvad kan ministeren oplyse om rentabiliteten på ruten med de nye færger? Er der en fornuftig forretningsmæssig rentabilitet for færgerne, sådan som man forventer de vil blive benyttet i fremtiden?

J. K. Hansen (S):

Som det også blev nævnt under debatten om det foregående spørgsmål, var vi jo i Socialdemokratiet modstandere af dette salg, og vi diskuterede jo også økonomien sidste år ved denne tid. Nu kan jeg forstå, at den er blevet ringere end det, vi diskuterede i maj sidste år, men hertil kommer – og det er det, jeg stiller spørgsmål til ministeren om – de forhindringer, der nu har været, hvor man måtte sætte ekstra kapacitet ind, idet man f.eks. har måttet tage en færge ud fra Gedser-Warnemünde-ruten – en færge, der sejler internationalt og med toldfrit salg – med de omkostninger, der er forbundet med at fjerne dette toldfrie salg og retablere det, når færgen skal tilbage, og en anden færge fra Helsingør-Helsingborg-ruten, som har de samme problemer. Både dette og det forhold, at de nye færger kommer ind på et senere tidspunkt, må da have medført, at der er løbet nogle omkostninger på, som reducerer dette beløb væsentligt, og hvem skal så betale det?

Trafikministeren (Ikast):

Jeg vil gerne sige til hr. Hjortnæs, at det er meget svært at lave rentabilitetsberegningen netop lige i øjeblikket, men den skal komme meget snart, når vi får færgerne kørt ind og får fastlagt besætnings- og mandskabsgrupperne.

Jeg kan sige så meget, at rentabilitetsberegningen på papiret ser uhyre fornuftig ud, og jeg mener, der er tale om en levetidsforlængelse, således at ruten kommer til at overleve ikke mindst på grund af de økonomiske beregninger.

Til hr. J. K. Hansen vil jeg gerne sige, at der er løbet mange udgifter på, og der er her tale om, at en reder ikke har leveret skibet i den stand og til den tid, han skal, og dermed kommer der jo et opgør mellem DSB og Blaesbjerg Marine om placering af ansvar for fordelingen af de økonomiske midler.

Arne Melchior (CD):

I sit første svar nævnte trafikministeren de beregninger, der i sin tid blev foretaget af rentabiliteten. Jeg husker udmærket de beregninger, men de er jo meget afhængige af, hvad færgerne ville have kunnet indbringe til sin tid, altså når vi når frem til 1996, så det kan man jo kun spekulere over.

Men da nu ministeren gav disse oplysninger, vil jeg gerne spørge, om jeg erindrer rigtigt, når jeg mener, at Rigsrevisionen på egen foranledning er gået i gang med en kulegravning af de beregninger, der dér blev foretaget, og hvad der senere måtte være sket. Så vidt jeg erindrer, er det længe siden – jeg tror et år – at man tog dette initiativ, og derfor vil jeg gerne spørge, om Rigsrevisionen har afsluttet sine undersøgelser, så de allerede er Trafikministeriet og/eller DSB i hænde, eller, hvis det ikke er tilfældet, om ministeren nu har nogen viden om, hvornår det ventes afsluttet. Men det afgørende er altså især spørgsmålet om, hvorvidt disse beregninger foreligger.

J. K. Hansen (S):

Det er muligt, at det, jeg nu vil spørge om, ligger lidt uden for hovedspørgsmålet, men det synes jeg nu ikke det gør. Jeg vil gøre opmærksom på, at en af grundene til at sælge de to skibe fra regeringens side var, at man skulle skaffe nogle penge til en ny færge på Helsingør-Helsingborg-overfarten, idet der blev talt om, at provenuet ved dette salg skulle tilgå Helsingør-Helsingborg-overfarten, og det var i hvert fald af en størrelsesorden, der er større end det tal, ministeren har nævnt her. Hvis dette spørgsmål falder inden for hovedspørgsmålet, vil jeg altså gerne have svar på, om det provenu nu holder, således at de penge bliver overført til Helsingør-Helsingborg-overfarten.

Gammelgaard (KF):

Det helt afgørende i forbindelse med de spørgsmål, der her er rejst, er jo, om Århus-Kalundborg-overfarten kan bevares i fremtiden.

Jeg vil gerne spørge ministeren, om chancerne for bevarelsen af Århus-Kalundborg-ruten er større i fremtiden – også efter at Storebæltsforbindelsen bliver etableret – i og med at behovet nu er blevet tilpasset efterspørgslen, eller er de mindre?

[Gammelgaard]

Er det ikke sådan, at der er større chance for, at vi også i fremtiden har en Århus-Kalundborg-overfart nu, hvor behovet er i overensstemmelse med efterspørgslen, frem for hvis vi var fortsat med en situation med færger, der for passagerernes vedkommende kun havde en belægning på ca. 15 pct.?

Hjortnæs (S):

Der kan jo stilles en lang række kritiske spørgsmål, og det er der også blevet i dag, og det vil der sikkert også blive i den kommende tid, så længe der ikke er en endelig afklaring af, hvordan disse forhold hænger sammen.

Jeg vil gerne i forlængelse af de svar, der allerede er givet, udtrykke min glæde og tilfredshed med ministerens tilkendegivelse. Jeg har forstået, at besejlingen af ruten vil være normaliseret inden for ganske få dage. Jeg har forstået, at ministeren mener, det er de rigtige færger, der nu besejler denne rute, og jeg har forstået på ministeren, at der er en fornuftig rentabilitet, sådan som ministeren må vurdere det i dag, og det allervigtigste, nemlig at ministeren klart og utvetydigt har tilkendegivet, at han mener, ruten ikke alene er levetidsforlænget, men også at den vil have gode muligheder for at være den rute, der overlever. Det betragter jeg som en politisk tilkendegivelse af overordentlig stor betydning, og det takker jeg for.

Trafikministeren (Ikast):

Hr. Arne Melchior spurgte, om Rigsrevisionen var færdig, eller om jeg var vidende om, hvor langt de var.

Jeg kan oplyse, at de ikke er færdige. Jeg har så sent som i aftes fået oplyst af DSB, at de heller intet kendskab havde til, hvor langt man var i sagen. Den er i hvert fald ikke færdigbehandlet, så vi må vente med glæde og høre, hvad der sker på et lidt senere tidspunkt.

Til hr. J. K. Hansen kan jeg sige – selv om det er lidt uden for spørgsmålet – at det drejer sig om ca. 20 mio. kr. Det har været noget dyrere at chartre på grund af ombygningerne, men det er lige deromkring.

Til hr. Gammelgaard vil jeg gerne have lov at sige, at det efter min bedste overbevisning og de beregninger, vi har kunnet foretage, er den bedste investering, vi kunne gøre, og at den giver den bedste mulighed for, at denne rute overlever som en god og givtig rute.

Til hr. Hjortnæs vil jeg gerne sige, at jeg er enig med hr. Hjortnæs i vurderingen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 603**9) Til fiskeriministeren af:****Hjortnæs (S):**

»Med hvilken begrundelse fik de såkaldte supertrawlere fra Esbjerg adgang til at drive sildefiskeri i 1990?«

Skriftlig begrundelse

Der ønskes en redegørelse for de faktiske omkostninger ved de foretagne ændringer, og hvilke forventninger der nu er til de fremtidige regnskabstal.

Hjortnæs (S):

Efter en række svar, jeg har fået på spørgsmål stillet til statsministeren, ligger det klart, at fiskeriministeren har, lad mig sige ikke ubetydelige økonomiske interesser i det erhverv, som han er politisk ansvarlig for, og at disse interesser er centreret omkring fiskerfartøjer, som er hjemmehørende i Esbjerg.

Det skærper naturligvis interessen, når der pludselig sker et brud på en traditionel fordelingsnøgle vedrørende sildefiskeriet, som i høj grad tilgodeser netop fartøjer hjemmehørende i Esbjerg. Og det giver selvfølgelig grundlag for den mistanke, at ministeren ved tilrettelæggelsen af sildefiskeriet i Nordsøen har varetaget usaglige hensyn.

Jeg håber meget, at ministeren ved sin besvarelse af det spørgsmål, jeg har stillet ham her i dag, vil være i stand til at, skal vi sige afvise enhver form for mistanke om, at ministeren i denne sammenhæng har varetaget usaglige hensyn.

Fiskeriministeren (Kent Kirk):

Når der i spørgsmålet tales om supertrawlere, tænkes der formentlig på en række fartøjer over en vis størrelse, der fik kapacitetslånelse i 1983 og 1984. Jeg kan oplyse, at der i tilladelse ikke blev stillet vilkår om, at fartøjerne ville være udelukket fra bestemte fiskerier. Men der blev i tilladelse advaret om resourcesituationen, ligesom specielt bifangst-

[Fiskeriministeren]

problemerne i industrifiskeriet blev understreget. Disse fartøjer har derfor mulighed for at deltage i sildefiskeriet på lige fod med alle andre fartøjer, hvis de kan overholde kravene til fangstbehandling og afsætning til konsumformål, og flere af fartøjerne deltog i sildefiskeriet allerede i 1988.

Det grundlag for forvaltning af sildekvoten, som jeg baserer reguleringerne på, blev fastlagt i et udvalg med erhvervsrepræsentanterne i 1989. Det indgår heri, at der skal sigtes imod, at erhvervet på baggrund af dansk sildefiskeris tradition fortsat skal være bredt funderet. Det skal ligeledes sikres, at størstedelen af de danske sildekvoter anvendes til konsum for derigennem at sikre konsumindustriens forsyninger.

Hjortnæs (S):

Det undrer mig meget, at der ikke blev stillet vilkår, da disse store fartøjer kom ind i flåden. Det måtte være åbenbart for enhver på det tidspunkt, at der ikke var adgang for dem til at fiske konsumfisk, og det er da også sådan, at de i hvert fald i de første par år efterfølgende overhovedet ikke har fisket konsumfisk, men er gået direkte efter industrifisk.

Derfor undrer det mig, at det ikke har ligget klart, men under alle omstændigheder er der tale om brud på et traditionelt mønster, og jeg vil gerne spørge fiskeriministeren, om det ikke er sådan, at man har den hovedregel ved tilrettelæggelsen af fiskeriet, at man i høj grad tager hensyn til det traditionelle, historiske mønster, og hvad der er begrundelsen for, at ministeren i 1990 åbner for, at trawlerne, især supertrawlerne, kan få adgang til at fiske så stor en mængde sild, at man klart bryder med det mønster, der har været forud for den periode.

Fiskeriministeren (Kent Kirk):

Jeg kan sige til hr. Hjortnæs, at udviklingen med hensyn til kravene i tilladelserne startede omkring 1983. I 1982 spekulerede man ikke på, at der i det hele taget skulle tilladelse til, hvis man ville bygge et nyt fartøj. Så lavede man tilladelsessystemet og begyndte med at advare de fiskere, der søgte om en tilladelse. De fik tilladelse, men man advarede dem om ressourcetsituationen, bifangstproblemer og lign. Da vi kom længere frem, blev man enig i det reguleringsudvalg, som blev nedsat, om at dele fiske-

grupperne op i ikkekritiske fiskearter og kritiske fiskearter. Kun ét fartøj fik tilladelse i dette system under de ikkekritiske fiskearter, og det fartøj er aldrig kommet ind i sildefiskeriet, fordi sildefiskeriet på det tidspunkt, som altså ligger senere end 1984, blev kategoriseret som et fiskeri, der var kritisk.

Derudover må jeg fastslå, at der absolut ikke er tale om brud på traditionelle reguleringsmønstre. Det har faktisk altid været sådan, at fiskerne har haft adgang til fiskeriet, hvis de kunne opfylde de overordnede krav om kvalitet, konsumanvendelse osv., og jeg har baseret reguleringerne på den rapport, der blev lavet, hvor alle erhvervsrepræsentanterne deltog, hvor man analyserede hele sildesituationen. Det, der har været det afgørende også for erhvervets repræsentanter, har været at få øget konsumanvendelsen, og den har vi fået øget dramatisk i 1990.

Derfor må jeg klart afvise, at der er sket noget brud på de traditionelle mønstre. Dermed tror jeg, at jeg har svaret på alle spørgsmålene her.

Hjortnæs (S):

Ministerens svar er på ingen måde tilfredsstillende, og jeg vil også hævde, at ministerens svar ikke er korrekte. Ministeren tager udgangspunkt i de bekendtgørelser, som har reguleret fiskeriet forud for 1990, men deri er der rent faktisk givet visse fordele til notbådene i sildefiskeriet, og derfor måtte notbådene selvfølgelig også have en vis forventning om, at disse fordele ville køre videre.

Hvis ministeren mente, at der skulle ske et brud med det mønster, der er blevet nedlagt i tidligere bekendtgørelser, kan man for det første med rimelighed rejse det spørgsmål, om ikke ministeren skulle have søgt sig dækket ind politisk, om der er tilstrækkeligt grundlag i de bemyndigelser, som ministeren har i dag til at foretage en sådan total ændring i mønsteret. Men hvis ministeren mener, at han havde den bemyndigelse, og at han ikke behøvede at dække sig ind politisk, må man ud fra nogle almindelige retsbetragtninger sige, at hvis man ved en politisk handling og ved ændring i bekendtgørelserne påfører en del af fiskerierhvervet direkte økonomiske tab, må det forudsætte et rimeligt varsel, så det pågældende fartøj kan tilpasse sig den nye situation, og det må forudsætte, at man også overvejer kompensationsfiskeri.

[Hjortnæs]

Det har man gjort ved andre lejligheder tidligere, og derfor har ministeren ikke ret, når han siger, at der ikke er tale om brud på et mønster for sildefiskeriet, som har været fulgt igennem en periode.

Ministeren har ved sin handlemåde påført en del af fiskeriet hjemmehørende i Hirtshals direkte økonomiske tab, og de, der har fordel af det, er fiskerfartøjer hjemmehørende i Esbjerg, som ministeren både har økonomiske og politiske interesser i.

Risgaard Knudsen (S):

Ministeren har nu her et par gange forsøgt nærmere at redegøre for sine dispositioner, og i den anledning vil jeg gerne spørge ministeren, om hans dispositioner har affødt kritiske bemærkninger, kritiske henstillinger fra det nordjyske område.

Når jeg stiller spørgsmålet, er det bl.a. med baggrund i, at jeg meget tydeligt erindrer, at den konservative partiorganisation i Nordjylland midt under valgkampen fik meget travlt med at få arrangeret et møde med ministeren som hovedtaler. Jeg havde jo ikke adgang – det har sin særlige forklaring – men det var mit indtryk, at det spørgsmål, som hr. Hjortnæs her har stillet, var hovedspørgsmålet ved det pågældende møde. Derfor mit spørgsmål.

Fiskeriministeren (Kent Kirk):

Jeg må først over for hr. Hjortnæs afvise, at jeg har økonomiske interesser i supertrawlere. Det hverken har jeg eller har jeg nogen sinde haft, så det må jeg klart tilbagevise.

Dernæst vil jeg gerne sige til hr. Hjortnæs, at det jo altid har været sådan inden for regulering af fiskeriet, at man har justeret tingene i forhold til den seneste udvikling. Det afgørende med hensyn til sildereguleringer har været, at jeg har sat mig som et hovedmål, at vi skulle øge konsumanvendelsen, og det er altså lykkedes for os.

I øvrigt er alle fartøjer blevet behandlet lige. Vi har et størrelseskriterium, som er afgørende for, hvor stor mængde man får lov til at fiske, og derudover er der en bonusordning – det erkender jeg er nyt i forhold til gamle ordninger – som betyder, at de fartøjer, der lander en stor mængde ikke alene i konsumegnet tilstand, men også får dem igennem vores sildefabrikker, får tildelt en ekstra bonus. Jeg erkender, at

det er nyt, men jeg mener ikke, at det er et skadeligt system. Og der er absolut ikke tale om regionale fordelinger af fiskeriet og fiskemulighederne; det er der ikke i nogen fiskerier. Man kunne formentlig foretage en analyse af torskekvotens udnyttelse i Østersøen og så dele det op geografisk på, hvor fartøjerne kommer fra, og det samme gælder f. eks. tungfiskeriet i Nordøen. Men det er ikke en politisk beslutning; beslutningen er alene fiskernes. Hvis de kan opfylde det kriterium, der er for det pågældende fiskeri, har de også mulighederne for at gå ind i det.

Det, der selvfølgelig er problemet lige i øjeblikket i sildefiskeriet, og som gør det svært for alle, er, at vores kvoter er for små. Det er problemet, og det skaber selvfølgelig vanskeligheder ikke alene for notbådene, men også for de andre fartøjer.

Jeg håber, at hr. Hjortnæs er enig med mig i, at den danske fiskerflåde ikke skal bestå af 11 notbåde alene, men at der også må være plads til nogle trawlere. Der må også være plads til, at nogle af de fartøjer, som har problemer i industrifiskeriet, kan rigge om og komme ind i konsumfiskeriet, i stedet for at de hele tiden skal være konfronteret med at bryde bifangstreglerne i industrifiskeriet. Jeg håber, at hr. Hjortnæs er enig med mig i det. Eller skal jeg forstå det sådan, at hr. Hjortnæs' budskab til mig er, at man ønsker, at jeg skal gå til Socialdemokratiet og få at vide, at den danske fiskerflåde alene skal bestå af 11 notbåde? Er det tilfældet, vil jeg meget gerne have klar besked her i dag.

Må jeg dernæst sige til hr. Risgaard Knudsen vedrørende de kritiske bemærkninger i Nordjylland, at der ikke kan være nogen diskussion om, at notbåde har været meget kritiske, men organisationerne som sådan, også de organisationer, som notbådene har tilhørt – jeg tænker her på Danmarks Havfiskeriforening – har tilsluttet sig hele dette reguleringssystem. Og det er mit indtryk, at fiskeriorganisationerne er tilfredse med, at vi har nået det meget vigtige mål at få forøget vores konsumanvendelse af sild, og det er trods alt nået i 1990. Det blev ikke nået med de hidtidige gamle måder at regulere fiskeri efter.

Hjortnæs (S):

Det er dybt beklageligt, at ministeren ikke er klar over, at dette her handler om grundlæg-

[Hjortnæs]

gende retsprincipper. Det er meget kritisabelt, hvis der sker væsentlige og pludselige ændringer i principperne for fordeling af en begrænset sildekvote, uden at disse ændringer kan begrundes i rent saglige hensyn.

Ministeren har ikke her i dag fremlagt en begrundelse, som er overbevisende for mig. Det er åbenbart, sådan som fiskeriet er foregået op til 1990, at notfartøjerne har haft fordele. Jeg diskuterer ikke, om de skal have fordele eller ikke skal have fordele, jeg konstaterer bare, at de har haft fordele. Og der er ikke ved tilrettelæggelsen af fiskeriet for 1990 givet et tilstrækkeligt varsel, der er ikke taget kontakt til de politiske partier; man ændrer med andre ord totalt det mønster, man har fulgt i tidligere bekendtgørelser, uden at sikre sig, at der er politisk baggrund for det. Der er ikke søgt kompensationsfiskeri for de fartøjer, der er blevet ramt. Det vil sige, at man påfører én del af fiskeriet økonomisk tab, samtidig med at man giver gevinster til en anden del, og det er ejendommeligt nok sådan nogle, som ministeren har særlige forhold til. Det er ikke saglige hensyn, og ministeren har ikke i den sammenhæng dækket sig tilstrækkeligt ind efter min vurdering.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Det skulle være unødvendigt at indskærpe taletiderne, men jeg vil dog sige, at hvis dette fortsætter, bliver jeg nødt til at læse op af forretningsordenen om taletiderne. Der er en rød lampe, der lyser, når taletiderne overtrædes, og den bør man kigge lidt på en gang imellem.

Risgaard Knudsen (S):

Jeg er selvfølgelig klar over, at fiskeriministeren ikke er partifunktionær, men jeg vil alligevel gerne stille følgende spørgsmål til ministeren: Når den konservative partiorganisation i Nordjylland i slutningen af valgkampen fik så travlt med at få fiskeriministeren til Hirtshals til et møde om disse problemer, var det vel ikke så meget hensynet til notbådene som hensynet til råvaretilførsler til fiskeindustrien, der gjorde dette konservative initiativ så nødvendigt? Hvis jeg skulle have misforstået den konservative partiorganisation, sætter jeg da pris på at blive orienteret herom. Det vil jeg også tro ministeren kan gøre, selv om han ikke er partifunktionær.

Fiskeriministeren (Kent Kirk):

Jeg er enig med hr. Hjortnæs i, at reguleringen selvfølgelig skal være baseret på nogle grundlæggende retsprincipper. Det er de også, men der er intet i vores reguleringsforanstaltninger, som ikke betyder, at vi er nødt til at tilpasse systemerne til den aktuelle udvikling. Det er en opgave, vi har, hvis vi ønsker at få mest muligt ud af de ressourcer, vi har i havet. Det er også en opgave at prøve på at få tilpasset flåden til en omstrukturering, så den kan fiske fuldt ud i overensstemmelse med de EF-regler, vi nu engang er underlagt.

Dernæst vil jeg gerne understrege, at det efter min mening er fuldstændig fejlagtigt at gøre det op på den måde, at der er truffet en politisk beslutning, hvor man har taget nogle fordele fra en bestemt gruppe, der har fordele ét år, fordi de måske har en stor andel af kvoten, medens fiskeriet udvikler sig på en anden måde det næste år, for det, de enkelte fartøjer har mulighed for at fiske, afhænger jo af størrelsen af det antal fartøjer, der går ind i det pågældende fiskeri, og den kvote, man har. Det er det, der er afgørende for det, og det kan da godt være, at man kan finde ét år, hvor interessen for det pågældende fiskeri fra andre fartøjer er meget begrænset, og derfor har en lille gruppe fartøjer fanget en meget stor mængde, mens denne situation ændrer sig det efterfølgende år. Men det er den enkelte fisker, der træffer beslutningen, det er ikke en politisk beslutning. Det vil jeg meget stærkt understrege.

Endvidere vil jeg gerne gøre opmærksom på, at der har været enighed i reguleringsudvalget om denne udvikling, og derfor mener jeg, at vi faktisk er fuldstændig dækket ind i forhold til disse bekendtgørelser.

Jeg vil gerne sige til hr. Risgaard Knudsen, at jeg udmærket godt forstår, at hr. Risgaard Knudsen kan have svært ved at forstå den konservative partiorganisation, men det møde, der var i Nordjylland under valgkampen, drejede sig primært om at forklare, hvordan vores reguleringsystem fungerede, og få tilbagevist alle de usaglige angreb, der var blevet fremført under valgkampen. Det lykkedes os ganske fint.

Hjortnæs (S):

Jeg havde håbet på, at vi kunne slutte denne spørgetid med at konstatere, at ministeren i varetagelsen af sit arbejde som minister ved regu-

[Hjortnæs]

lering af fiskeriet kun havde taget hensyn til, hvad der var sagligt. Men jeg må konstatere, at ministeren har ændret fiskerimønstret for sildefiskeriet på en sådan måde, at han har påført en del af flåden et tab, som har været til økonomisk fordel for en anden del af flåden, og det er ikke sagligt.

Denne ændring er ikke varslet, han har ikke forhandlet en overgangsordning eller kompensation, og der er ikke sikret politisk dækning for den ændring i bekendtgørelsen, som er foretaget. Derfor må jeg beklageligvis konstatere, at ministeren efter min opfattelse ikke har varetaget saglige hensyn.

Fiskeriministeren (Kent Kirk):

Jeg må selvfølgelig klart tilbagevise det, hr. Hjortnæs siger, og jeg vil også gerne give hr. Hjortnæs lejlighed til i sommerferien at komme til en anden konklusion end den, hr. Hjortnæs er kommet til på baggrund af nogle spørgsmål her i folketingssalen. Derfor vil jeg gerne sende det notat, der blev lavet om den fremtidige regulering af sildefiskeriet, som ikke er blevet lavet på baggrund af mit initiativ, men af den tidligere fiskeriminister, og som reguleringsudvalget har tilsluttet sig, og som reguleringerne bygget på i dag. Denne rapport er fra den 17. august 1989. Så er jeg fuldstændig overbevist om, at hr. Hjortnæs vil komme til en helt anden konklusion end det, der er tilfældet i øjeblikket.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Skriftligt besvarede spørgsmål:**Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):**

Fra de pågældende ministre er modtaget skriftlige svar på spørgsmål stillet af følgende medlemmer af Folketinget:

Torben Lund: spm. nr. S 474
 Bjørn Westh: spm. nr. S 532
 Kirsten Madsen: spm. nr. S 536
 Tom Behnke: spm. nr. S 541, 545, 553 og 554
 Annette Just: spm. nr. S 542
 Pia Kjærsgaard: spm. nr. S 543
 Tove Lindbo Larsen: spm. nr. S 544 og 573
 Jens Thoft: spm. nr. S 546-549
 Birthe Hansen: spm. nr. S 550
 Pernille Frahm: spm. nr. S 555

Spm. nr. S 474

Til *statsministeren* (18/4 91) af:

Torben Lund (S):

»Hvorfor finder statsministeren, at det er helt korrekt at udtale sig til nyhedsmedierne om tamilsagen, men ukorrekt at udtale sig til Folketinget?«

Begrundelse

Statsministeren har i pressemeddelelser, ved pressemøder og ved tv-interview fremsat kommentarer til tamilsagen og herunder forklaret om sin egen rolle, senest ved en pressemeddelelse af 15. april 1991 og ved et pressemøde den 16. april 1991 vedrørende sit svarbrev til en borger i Holstebro.

Til gengæld har statsministeren hidtil nægtet at uddybe sine offentlige udtalelser over for Folketinget, men henvist til, at udtalelsernes indhold henhører under undersøgelsesretten.

Hensigten med fremgangsmåden er naturligvis let gennemskuelig, men fremgangsmåden er helt utilstedelig over for Folketinget.

Svar (17/5 91):

Statsministeren (Poul Schlüter):

Som jeg udtalte i spørgetiden den 6. februar i år, anser jeg det ikke for rigtigt, at vi i Folketinget fører en drøftelse af enkeltstående sider af tamilsagen parallelt med undersøgelsesrettens arbejde.

Det er jo imidlertid ikke det samme som at afskære sig totalt fra at udtale sig om sagen uanset anledning.

Den offentlige omtale af mit svarbrev til en borger i Holstebro fik en sådan karakter, at jeg fandt det rigtigt at supplere med nogle få oplysninger, som ellers først ville være kommet frem på et senere tidspunkt.

Spm. nr. S 532

Til *industriministeren* (7/5 91) af:

Bjørn Westh (S):

»Svarer Konkurrencerådets bemanding til den i finansloven for 1991 forudsatte?«

Svar (21/5 91):

Industriministeren (Anne Birgitte Lundholt):

[Industriministeren]

Ifølge finansloven for 1991 har Konkurrencerådet et loft på 116 årsværk (inkl. elever). Der er p.t. 3 stillinger under besættelse. Når stillingerne er besat, forventes Konkurrencerådets årsværksforbrug i 1991 at andrage knap 115 årsværk (inkl. elever).

Spm. nr. S 536

Til *skatteministeren* (8/5 91) af:

Kirsten Madsen (FP):

»Vil ministeren for perioden både før og efter 1. januar 1987 iværksætte en undersøgelse af indtægts- og skatteforholdene for de personer, der har privat honorar og B-indkomst i Sø- og Handelsretten, København, med henblik på at få konstateret, om skattelovgivningen i sin helhed er blevet overholdt, samt om den af statskassen lønnede arbejdstid på nogen måde er anvendt i privat erhvervsøjemed?«

Begrundelse

Der henvises til tidligere stillede spørgsmål til justitsministeren om ansatte i Sø- og Handelsretten og ministerens besvarelser heraf samt til Rigsrevisionens rapport af 2. maj 1990, beretning af december 1990 og supplerende notat af 8. april 1991.

Endvidere henvises til oplysninger fra dagspressen (28. april 1991), hvorefter præsidenten for Sø- og Handelsretten er arbejdsgiverregistreret under SE-nummer 11 80 80 93 pr. 1. januar 1987. I denne virksomhed beskæftiges og lønnes (B-indkomst) 5 dommerfuldmægtige og 3 kontorfunktionærer (1989), der alle samtidig er ansat i Sø- og Handelsretten.

Svar (21/5 91):

Skatteministeren (Fogh Rasmussen):

Spørgsmålet om, hvorvidt borgerne ved indgivelsen af selvangivelse overholder skattelovgivningens regler, henhører under ligningsmyndighederne.

Jeg har ingen planer om at iværksætte en særlig undersøgelse af den i spørgsmålet nævnte art.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at skattelovgivningens bestemmelser om tavshedspligt er til hinder for, at jeg udtaler mig om enkeltpersoners skatte- og indkomstforhold.

Spm. nr. S 541

Til *justitsministeren* (13/5 91) af:

Tom Behnke (FP):

»Ministeren bedes oplyse, om det er korrekt, at asylansøgere kan få deres rejse til Danmark betalt via bistandsloven.«

Begrundelse

Ifølge bistandsloven kan der kun gives hjælp til herboende personer. Trods det har spørgeren ladet sig fortælle, at asylansøgere får betalt deres rejse til Danmark via bistandsloven formidlet gennem Dansk Flygtningehjælp.

Samtidig er det blevet oplyst for spørgeren, at danskere, der af den ene eller anden grund strander i udlandet, ikke kan få hjælp til tilbagereisen efter bistandsloven med den begrundelse, at den kun gælder for herboende.

Det forekommer spørgeren at være et brud på bistandslovens regler. Derfor ovenstående spørgsmål.

Svar (23/5 91):

Justitsministeren (Engell):

Da administrationen af bistandsloven henhører under Socialministeriets område, har Justitsministeriet til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet følgende udtalelse fra Socialministeriet:

»Dansk Flygtningehjælp har over for Socialministeriet oplyst, at asylansøgere ikke kan få deres rejseomkostninger til Danmark betalt.

Derimod er der en særlig bevilling på finansloven til dækning af rejseomkostninger for personer, som inden indrejse har opnået opholdstilladelse som flygtninge eller opholdstilladelse på baggrund af reglerne om familiesammenføring.

Denne bevilling omfatter:

1. Transport af anerkendte flygtninge, som kommer hertil som kvoteflygtninge. Denne kvote omfatter 500 personer om året.

2. Transport af personer, der har fået opholdstilladelse på baggrund af familiesammenføringsreglerne og efter den særlige aftale med FN's flygtningehøjkommissær kommer fra Vietnam under det særlige program (Orderly Departure-programmet).

3. Transport af personer, der har opnået opholdstilladelse på baggrund af familiesammen-

[Justitsministeren]

føringsreglerne, dog kun i de tilfælde, hvor der i henhold til udlændingeloven er tale om et retskrav, dvs. ægtefæller og mindreårige børn.

En del af sidstnævnte gruppe søger efter indrejsten asyl, uanset at de allerede har opholdstilladelse i landet.

Socialministeriet skal i øvrigt bemærke følgende:

Det fremgår af bistandslovens § 1, at der kan ydes hjælp til enhver, der opholder sig her i landet, og som af hensyn til sine egne eller sin families forhold har brug for lovens hjælpemuligheder.

Det følger modsætningsvis af bestemmelsen, at der ikke vil kunne ydes hjælp efter bistandsloven til personer, der faktisk befinder sig i udlandet. Der gælder dog en særlig undtagelse efter bistandslovens § 5 om hjælp til en dansk statsborgers forsørgelse i udlandet, når hjemsendelse herved kan undgås og omstændighederne i øvrigt taler herfor.«

Spm. nr. S 542

Til *økonomiministeren* (13/5 91) af:

Annette Just (FP):

»Hvad anlås børnekvoten til for danskfødte?«

Begrundelse

Ifølge Berlingske Tidende den 3. maj 1991 er børnekvoten for danskboende kvinder nu kommet op på 1,62. Heri er inkluderet en del fra Tyrkiet og andre lande. Uanset at statistikken ikke giver eksakte oplysninger herom, må det være muligt at skønne over, hvor mange af de nyfødte der har mødre, der ikke er født danske, og herigennem give en vurdering af, til hvilket omtrentligt tal de 1,62 må nedsættes, hvis man ønsker at kende niveauet for, hvor mange børn danskfødte herboende kvinder i gennemsnit svarer for.

Svar (23/5 91):

Økonomiministeren (Fogh Rasmussen):

Den samlede fertilitet (som er udtryk for fødselsniveauet inden for et kalenderår) blev i 1989 opgjort til 1,62. I 1990 er den steget til 1,67.

Det tilsvarende tal for kvinder med dansk statsborgerskab var i 1989 1,58 og kan for 1990 skønnes at blive 1,63.

Det samlede antal levendefødte børn var i 1989 61.351, heraf 3.979 (6,5 pct.) født af kvinder, som ikke havde dansk statsborgerskab.

Spm. nr. S 543

Til *finansministeren* (13/5 91) af:

Pia Kjærsgaard (FP):

»Ministeren bedes oplyse, hvad han har tænkt sig at stille op med det høje sygefravær i den offentlige sektor i forhold til den private, samt om han vil overveje generelt at gøre brug af Postgiros initiativ med personalesamtaler, når sygefraværet overstiger én dag i den offentlige sektor.«

Begrundelse

Så længe den offentlige sektor er så stor, er det overordentlig vigtigt, at finansministeren bruger tid på at få den til at virke effektivt og målrettet, ligesom den private sektor gør det. Det ville forekomme spørgeren mærkværdigt, såfremt udbredelsen af reel sygdom skulle være større i den offentlige sektor end i den private.

Svar (22/5 91):

Finansministeren (Henning Dyremose):

Der sker løbende en indsats for at nedbringe fraværet i staten. Der er rent faktisk sket et fald gennem de senere år, men jeg synes stadig, at det er for højt med et niveau som det nuværende med gennemsnitligt 8,5 dage pr. ansat om året. Jeg vil imidlertid ikke uden videre medgive spørgeren, at fraværet i staten er større end fraværet i den private sektor. Det forholder sig nemlig sådan, at statistikken for den private sektor kun omfatter ca. 6 pct. af de privatansatte arbejdere og funktionærer. Vi kender således kun til fraværet på et begrænset udsnit af den private sektor. Den statslige fraværstatistik omfatter derimod samtlige.

I Finansministeriets lønpolitiske redegørelse har jeg for nylig opfordret ledelse og medarbejdere i statens institutioner til i fællesskab at diskutere sygefraværets omfang og til at iværksætte et arbejde for at øge opmærksomheden om sygefraværet i staten.

Der er en klar økonomisk interesse i at følge sygefraværet. Det koster staten henved 2 mia. kr. årligt, og det er et oplagt område at sætte ind på, når der skal findes ressourcer til en bedre

[Finansministeren]

service inden for reducerede økonomiske rammer.

Bag sygefraværet ligger der mange faktorer. Der kan være problemer med arbejdsmiljøet, eller det kan f.eks. være et spørgsmål om holdninger. Det er faktorer, som der kan gøres noget ved. Det viser eksemplet fra Postgiroen, hvor ledelse og medarbejdere i fællesskab har fundet frem til en måde at reducere fraværet på.

Siden 1983 har Finansministeriet fulgt udviklingen i sygefraværet i staten, og der udsendes årlige opgørelser med statistikkens hovedresultater, således at ministerier og styrelser selv kan vurdere deres eget fravær i relation til andre områder i staten og i forhold til den private sektor. Finansudvalget er i øvrigt løbende holdt orienteret med kvartalsvise opgørelser.

Desuden leverer Finansministeriet hyppigt særlige opgørelser til institutioner, der ønsker at sammenligne eget fravær med fraværet i andre statsinstitutioner. Det er således ikke kun i Postgiroen, at der gøres en indsats for at nedbringe fraværet.

I løbet af sommeren udsender Finansministeriet en mere detaljeret opgørelse med hovedtal for fraværet i alle statsinstitutioner med mere end 50 ansatte. Denne opgørelse vil sætte de enkelte institutioner i stand til at vurdere, om der er behov for en øget indsats mod fraværet.

Det er helt klart målet, at fraværets omfang i staten skal være på niveau med fraværet i den del af den private sektor, som der foreligger statistik for. Derfor vil udviklingen fortsat blive fulgt, og hvis der er områder, hvor det ikke lykkes at reducere fraværet til et rimeligt omfang, så må Finansministeriet vurdere, hvad der kan gøres, herunder om et initiativ svarende til Postgiroens personalesamtaler bør tages i anvendelse.

Spm. nr. S 544

Til *industriministeren* (14/5 91) af:

Tove Lindbo Larsen (S):

»Vil ministeren ændre grænsen for klageadgangen vedrørende køb af motorkøretøjer, således at maksimumsgrænsen på 50.000 kr. hæves?«

Begrundelse

Den 1. september 1990 fik Forbrugerklagenævnet ret til at behandle klagesager vedrøren-

de såvel fabriksnye som brugte motorkøretøjer, dog med den nævnte grænse på 50.000 kr.

8 år er gået, uden at denne grænse er blevet ændret. I stigende omfang må forbrugerne derfor henvises til domstolsbehandling. Dette opgiver imidlertid mange, mest af økonomiske grunde og på grund af den lange ventetid på sagsbehandling.

Svar (24/5 91):

Industriministeren (Anne Bigitte Lundholt):

Der pågår løbende undersøgelser af mulighederne for at rationalisere og effektivisere den statslige indsats på forbrugerområdet på linie med, hvad der nødvendigvis må foregå på alle andre områder i disse år.

Sagsbehandlingen i Forbrugerklagenævnet følges derfor meget nøje for at sikre, at sagsbehandlingstiden for alle sager ikke overstiger 5,5 måneder i gennemsnit.

En forhøjelse af maksimumsgrænsen for klagesager vedrørende motorkøretøjer vil indebære en yderligere forlængelse af sagsbehandlingstiden i Forbrugerklagenævnet.

Det er derfor min opfattelse, at det hverken er hensigtsmæssigt eller realistisk på nuværende tidspunkt at udvide Forbrugerklagenævnets virksomhedsområde, før det er godtgjort, at de allerede eksisterende opgaver i Forbrugerklagenævnet kan varetages inden for den planlagte sagsbehandlingstid.

Jeg finder derimod, at det er en ganske naturlig opgave for bilbranchen, eventuelt i samarbejde med Forbrugerrådet, som supplement til den offentlige ressourceanvendelse at overveje initiativer til, at branchen – i lighed med flere andre brancher – etablerer et privat ankenævn for både nye og brugte motorkøretøjer, således at man i givet fald ikke vil være bundet af en maksimumsgrænse på 50.000 kr.

Spm. nr. S 545

Til *justitsministeren* (14/5 91) af:

Tom Behnke (FP):

»Hvilke ændringer skal der til i straffeloven/retsplejeloven for, at medvirkende til en forbrydelse kan straffes, selv om der ikke kan udpeges en konkret gerningsmand til den konkrete forbrydelse?«

[Tom Behnke]

Begrundelse

Spørgsmålet tager udgangspunkt i den aktuelle Blekingegadesag, hvor domstolen og nævningene frikendte de fire, der havde været i bilen under Købmagergaderøveriet, for drabet på en ung politibetjent.

De fire personer i flugtbilen har alle med overvejende sandsynlighed vidst, at der var våben og grov ammunition i bilen, og at dette skulle bruges til at skyde sig fri i en klem situation.

Alle fire har således med overvejende sandsynlighed haft den onde vilje (forsæt) til gerningen.

Nævningene og domstolene har sandsynligvis undladt at dømme de fire for medvirken til drabet, da man ikke med sikkerhed kunne udpege drabsmanden.

Spørgeren finder, at uanset om der kan udpeges en konkret gerningsmand til en konkret gerning, så må alle medvirkende inklusive den konkrete ukendte gerningsmand kunne dømmes for medvirken til gerningen, jf. straffelovens § 23.

Svar (21/5 91):

Justitsministeren (Engell):

Det er en udbredt misforståelse, at strafansvar for medvirken til en forbrydelse forudsætter, at der kan udpeges en bestemt gerningsmand til forbrydelsen.

Efter straffelovens § 23 er medvirkensansvaret selvstændigt, det vil sige uafhængigt af, om den eller de andre medvirkende eller en eventuel hovedgerningsmand kan identificeres. Strafansvar forudsætter alene, at vedkommende person beviseligt har foretaget en handling (medvirkenshandlingen) med den fornødne subjektive tilregnelser. Er der tale om et forsætsdelikt, kræves således forsæt til, at forbrydelsen realiseres.

Spørgsmålet om betydningen af bevistvivl drøftes af Stephan Hurwitz, Den Danske Kriminalret, Almindelig del (4. udg.) p. 176-177. På det anførte sted bemærker Hurwitz følgende:

»Har f.eks. en flerhed af personer ved samme lejlighed angrebet en person A med døden til følge, kan det stille sig helt klart, at det er et bestemt knivstik eller et bestemt skudsår, der har virket som dødsårsag, men spørgsmålet er:

Hvem af de flere mulige skyldige har tilføjet netop dette sår? Dette spørgsmål er principielt forskelligt fra kausalitets- og adækvansspørgsmålet. Foreligger der en indbyrdes samvirken, som pådrager hver enkelt ansvar som medvirkende til det samlede resultat, får spørgsmålet ingen videre betydning. Men har de pågældende handlet uafhængigt af hinanden, bliver dets besvarelse for så vidt afgørende for svaret, som kun den af dem kan straffes for fuldbyrdet forbrydelse, i forhold til hvem tilstrækkeligt bevis foreligger for, at netop han er ophavsmand til den indtrådte skade. At enten B eller C må have affyret det dræbende skud, kan ikke medføre, men må tværtimod udelukke, at nogen af dem anses for skyldig i fuldbyrdet, forsættligt drab, så længe et sådant alternativ står åbent. Solidarisk strafansvar for personer, der handler uafhængigt af hinanden, anerkendes ikke. Bortset herfra må det imidlertid erkendes som praktisk uundgåeligt, at kravet til graden af bevis for kausalitet og adækvans påvirkes nedefter under hensyntagen til grovheden af det sigtede udviste uforvarlige forhold.«

Spm. nr. S 546

Til *skatteministeren (14/5 91)* af:

Jens Thoft (SF):

»Er ministeren enig i, at de relativt komplicerede regler i § 5 i lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m.v. har det reelle formål at stille ægtepar mest gunstigt i forhold til skatteberegningsreglerne, uanset hvorledes deres faktiske renteindtægter er fordelt mellem ægtefællerne efter skattelovgivningens almindelige regler, og uanset hvorledes de fordeles på ægtefællernes selvangivelser?«

Begrundelse

Ved ændringerne i reglerne om nedslag for renteindtægter i forbindelse med skattereformen i 1986 blev reglerne tilstræbt udformet således, at i de tilfælde, hvor et ægtepar – hvor begge ægtefæller opfyldte aldersbetingelserne, men kun én ægtefælle havde indkomst under aftrappingsgrænsen – havde renteindtægter, blev nedslaget beregnet, så der fremkom det mest gunstige resultat for ægtefællerne, uanset hvorledes de to ægtefællers faktiske renteindtægter var fordelt og selvangivet fordelt.

Svar (22/5 91):

Skatteministeren (Fogh Rasmussen):

Rentenedslagsreglerne er senest ændret ved lov nr. 343 af 4. juni 1986. Ved den lejlighed blev blandt andet reglerne om beregningen af nedslaget for ægtefæller ændret. Formålet med ændringen var at lovfæste den hidtil benyttede administrative procedure til optimering af nedslaget.

Efter de nugældende regler beregner skattemyndighederne automatisk nedslagsbeløbene ved at fordele ægtefællernes samlede positive nettorenteindtægter under hensyntagen til den enkelte ægtefælles øvrige nedslagsberettigede indtægter og skattepligtige indkomst opgjort før renter. Denne fordeling sker med det formål at sikre, at ægtefællerne opnår det størst mulige nedslag uanset placeringen af renteindtægter og renteudgifter på ægtefællernes selvangivelser.

Lov om rentenedslag indeholder i § 5 en optimeringsmekanisme for nettorenteindtægter, hvorved nedslagsreglerne er gjort skattemæssigt neutrale over for, hvorledes ægtefællerne på deres selvangivelser har fordelt renteindtægter og renteudgifter mellem sig.

Når nettorenteindtægterne er fordelt mellem ægtefællerne, så begge ægtefællers skattepligtige indkomst er nået op på det beløb, hvorefter rentenedslaget aftrappes, henføres den eventuelt resterende renteindtægt til den ægtefælle, der har fået tildelt den mindste renteindtægt med tillæg af nedslagsberettigede pensionsudbetalinger, jf. lovens § 5, stk. 5.

Da neutralitetshensynet kun vedrører renteindtægter og renteudgifter, giver optimeringsreglerne ikke i alle tilfælde det mest optimale resultat, idet nedslagsberegningen tillige afhænger af placeringen af den øvrige kapitalindkomst og anden indkomst, herunder anden nedslagsberettiget pensionsindkomst.

Bestemmelserne fører således til, at for ægtepar med samme samlede skattepligtige indkomster og samme nettorenteindtægter kan nedslagsbeløbene blive forskellige afhængig af størrelsen og placeringen af den nedslagsberettigede pensionsindtægt hos ægtefællerne.

Jeg er enig i, at det forekommer uhensigtsmæssigt, at en forskel i størrelsen af nedslagsberettiget pensionsindtægt kan være bestemmende for nedslagsbeløbets størrelse, selv om ægteparrene har samme samlede skattepligtige indkomst og samme nettorenteindtægter.

Rentenedslagsreglerne blev som nævnt ændret ved lov nr. 343 af 4. juni 1986 i forbindelse med skattereformen med virkning fra og med indkomståret 1987. Ændringen af rentenedslagsreglerne og den ophævede dyrtidsregulering af tjenestemandspensionerne har bevirket, at tjenestemandspensionerne fra og med indkomståret 1987 er nedslagsberettigede.

Forholdet er nærmere dette, at der både i den nuværende formulering af nedslagsreglerne og i den tidligere formulering er en bestemmelse om, at der kan gives nedslag for pensionsudbetalinger, der ikke reguleres i forhold til prisudviklingen. Endvidere var der i den tidligere lov en supplerende betingelse, hvorefter indkomstårets pensionsindtægter m.v. ikke måtte overstige, hvad skatteyderen i alt havde modtaget af tilsvarende årlige ydelser i noget af de forudgående fem indkomstår. Denne supplerende bestemmelse er ophævet fra og med indkomståret 1987.

Den supplerende bestemmelse havde til formål at udelukke de pensioner fra nedslag, der ikke formelt blev reguleret i forhold til prisudviklingen, men som faktisk blev suppleret med et tillæg, der skulle kompensere herfor. Ophævelsen af reglen begrundedes med, at den var administrativt besværlig og virkede uhensigtsmæssig.

Statslige og kommunale tjenestemandspensioner har ikke været dyrtidsreguleret siden 1982, men ved generelle ændringer af tjenestemandslønningerne (herunder taktregulering) er der foretaget tilsvarende reguleringer af pensioner og efterindtægt.

Det forhold, at tjenestemandspensioner blev gjort nedslagsberettigede som følge af lovændringen i 1986, var generelt begunstigende for pensionsmodtagerne, hvorfor det ikke skønnes nødvendigt at præcisere retsstillingen ved en lovændring.

Den beregningsmæssige placering af de resterende renter efter lovens § 5, stk. 5, kan dog som tidligere nævnt føre til, at ægtepar med samme samlede skattepligtige indkomster og samme nettorenteindtægter kan få beregnet forskellige nedslag afhængig af størrelsen og placeringen af den nedslagsberettigede pensionsindtægt hos ægtefællerne.

Optimeringsreglen i rentenedslagslovens § 5, stk. 5, kan således føre til, at ægtepar, hvor den ene ægtefælle har en stor pensionsindtægt,

[Skatteministeren]

f.eks. en tjenestemandspension, ikke kan få rentenedslag, som de ellers ville have været berettiget til, såfremt tjenestemandspensionen ikke var nedslagsberettiget.

Jeg er enig i, at denne forskel i nedslagsberegningen forekommer mindre hensigtsmæssig, ligesom loven på andre områder er uhenigtsmæssig. Rentenedslagsreglerne vil derfor naturligt indgå i regeringens fortsatte forenklingsarbejde på skattelovgivningens område.

Spm. nr. S 547

Til *skatteministeren* (14/5 91) af:

Jens Thoft (SF):

»Er ministeren enig i, at reglen i § 5, stk. 5, i lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m.v. i nogle tilfælde kan betyde, at ægtefællerne stilles mere ugunstigt i relation til reglerne om renteindtægter, end hvor de selv havde kunnet bestemme fordelingen af renter?«

Begrundelse

Der henvises til eksemplet i Skatteudvalgets spørgsmål 48, Alm. del, 1990-91, 2. saml., og ministerens svar herpå.

(Besvaret sammen med spm. nr. S 546).

Spm. nr. S 548

Til *skatteministeren* (14/5 91) af:

Jens Thoft (SF):

»Hvad er baggrunden for, at tjenestemandspension nu berettiger til nedslag i skatteansættelsen efter lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m.v.?«

Begrundelse

Ifølge Told- og Skattestyrelsens skatteberegningsprogrammer og dermed den måde, skatten beregnes på, medregnes tjenestemandspensionen nu under de indkomster, der er omfattet af nævnte lov.

Normalt ville spørgeren ikke have noget imod, at der gives denne tilsyneladende lettelse i skatten for pensionister, men det har desværre vist sig, at det i nogle tilfælde kan forøge pensionistægtespar skat.

(Besvaret sammen med spm. nr. S 546).

Spm. nr. S 549

Til *skatteministeren* (14/5 91) af:

Jens Thoft (SF):

»Er ministeren enig i, at netop tjenestemandspensionen ofte er baggrunden for, at et ægtepar ikke kan få nedslag i skatten efter reglerne i lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m.v. på grund af reglen i denne lovs § 5, stk. 5?«

Begrundelse

Efter lovens bestemmelser fordeles renteindtægterne beregningsmæssigt således, at de normalt vil blive tillagt den ægtefælle, der har lavest indkomst op til aftrappingsgrænsen i loven. Derved får ægtefællerne den mest gunstige beregningsform, hvis den ene ægtefælle har en højere og den anden ægtefælle en lavere skattepligtig indkomst før renter end nedtrappingsgrænsen i loven.

Imidlertid betyder reglen i § 5, stk. 5, i loven, at hvis begge ægtefæller efter renter passerer aftrappingsgrænsen, tillægges renterne beregningsmæssigt den ægtefælle, der har den laveste pension. Herved bliver også denne ægtefælles beregningsindkomst så høj, at der ikke beregnes skatenedslag. Ved at medregne tjenestemandspensionen til de nedslagsberettigede indtægter øges nedslaget altså ikke, idet det i praksis betyder, at der i stedet hurtigere sker en aftrapping af nedslaget.

(Besvaret sammen med spm. nr. S 546).

Spm. nr. S 550

Til *landbrugsministeren* (14/5 91) af:

Birthe Hansen (SF):

»Hvad er ministerens holdning til, at Landbrugsministeriet angiveligt har syltet et nyt tilbud fra EF til de danske landmænd om braklægning?«

Begrundelse

Spørgeren henviser til Berlingske Tidende, Erhverv, tirsdag den 14. maj 1991, hvor man kan læse, at flere landbrugsorganisationer er klart utilfredse med den meget korte tid, de har haft til rådighed med hensyn til stillingtagen til eventuelle ansøgninger.

[Birthe Hansen]

De mener ikke, at ordningen vil få den ønskede effekt, når man kommer med den slags hovsaløsninger. Disse udtalelser kommer fra Landsforeningen for Danske Kornproducenter, fra De Danske Landboforeninger og Landsudvalget for Planteavl.

Svar (21/5 91):

Landbrugsministeren (Tørnæs):

EF-Kommissionen fremlagde som led i forslaget til landbrugspriser den 1. marts 1991 forslag til en 1-årig udtagningsordning.

Der har under forhandlingerne om forslaget været stor usikkerhed om dets vedtagelse, som hovedparten af medlemsstaterne, herunder Danmark, har vendt sig imod.

Efter rådsmødet den 22.-23. april 1991 kunne en vedtagelse imidlertid ikke udelukkes. For ikke at afskære jordbrugerne her i landet fra at deltage i en eventuel ordning valgte jeg derfor at åbne mulighed for, at interesserede jordbrugere kunne lade sig registrere.

I lyset af forløbet var det ikke muligt for mig at handle anderledes, og også jeg beklager den korte frist.

I øvrigt vil jeg gerne fremhæve, at der var tale om udfyldelse af et ganske enkelt skema med henblik på registreringen og ikke om indsendelse af en ansøgning som sådan.

Spm. nr. S 553

Til indenrigsministeren (15/5 91) af:

Tom Behnke (FP):

»Hvilke initiativer agter ministeren at tage for at sikre, at kommunerne lægger penge til side i såvel budget som regnskab til tjenestemandspensioner?«

Begrundelse

Det fremgår af en artikel på forsiden af Morgenavisen Jyllands-Posten den 10. maj 1991, at der er en pensionsbombe under kommunerne, idet kommunerne ikke lægger penge til side til kommende tjenestemandspensioner.

Kommunerne disponerer således ud i fremtiden på baggrund af nuværende eller tidligere økonomiske forhold.

Det forekommer spørgeren uansvarligt, at kommunerne på den måde pålægger kommende generationer at skulle betale for de dispositioner, der foretages i dag.

Det er den nuværende produktion og dermed samfundsøkonomi, der ligger til grund for nuværende kommunalpolitikeres dispositioner undtagen på tjenestemandspensionsområdet, hvor man disponerer ud i fremtiden, uden at nogen i øvrigt kan sige noget om fremtiden.

Det er den nuværende samfundsøkonomi, der ligger til grund for de fremtidige tjenestemandspensioner, så det bør også være af de nuværende midler, at kommunerne lægger penge til side.

Svar (22/5 91):

Indenrigsministeren (Thor Pedersen):

Jeg kan oplyse, at ca. 250 kommuner og 1 amtskommune er tilsluttet Kommunernes Pensionsforsikring A/S og således foretager løbende indbetalinger til dækning af de fremtidige tjenestemandspensioner. Den herved opsparede kapital andrager en størrelsesorden af 10 mia. kr.

Jeg er imidlertid enig med spørgeren i, at det er et problem, i det omfang de øvrige kommuner – hvortil bl.a. hører de største kommuner – og amtskommuner ikke foretager løbende overvejelser omkring dækningen af de fremtidige tjenestemandspensioner.

Jeg agter derfor at anmode det under Indenrigsministeriet nedsatte Budget- og Regnskabsråd om at overveje og fremkomme med forslag til, hvordan den forventede fremtidige pensionsbyrde kan indgå i det kommunale budget- og regnskabssystem.

Spm. nr. S 554

Til statsministeren (15/5 91) af:

Tom Behnke (FP):

»Finder statsministeren stadig, det er realistisk at tro på København som et nordeuropæisk kraftcenter, når hver sjette københavnner er bistandsmodtager?«

Begrundelse

Det fremgår af Ekstra Bladet den 15. maj 1991, at hver sjette københavnner er bistandsmodtager.

Det forekommer således spørgeren, at der er lang vej til at gøre København til Nordeuropas kraftcenter.

[Tom Behnke]

Så vidt spørgeren er orienteret, er der ikke nogen af de andre hovedstæder i Nordeuropa, der har så relativt mange på bistandshjælp, som København har. Det vil således kræve en ekstraordinært stor indsats at omdanne København til Nordeuropas kraftcenter, hvis den nuværende politiske linie fra Folketinget, regeringen og Borgerrepræsentationen fortsættes.

Svar (22/5 91):

Statsministeren (Poul Schlüter):

Indledningsvis må jeg gøre hr. Tom Behnke opmærksom på, at Københavns Kommune ikke er helt synonym med den hovedstad, som mange gode kræfter er forenet om at forsøge at styrke. Københavns Kommune omfatter f.eks. indbyggermæssigt kun en tredjedel af det geografiske område, man normalt benævner hovedstaden.

Men når dette er sagt, bør det også gøres klart, at netop den sociale situation i en væsentlig del af hovedstaden nødvendiggør, at der gøres en målrettet indsats for at skabe forudsætninger for en nyudvikling. Det seneste år har udvist et markant stemningsskift i alle kredse med indflydelse på hovedstadens udvikling.

Der samarbejdes på kryds og tværs i og mellem hovedstadskommunerne og regeringen om stort og småt, og jeg er overbevist om, at bl.a. de planlagte infrastrukturprojekter og udsynet mod Europa indvarsler en ny tid for hovedstaden.

Spm. nr. S 555

Til *socialministeren* (16/5 91) af:

Pernille Frahm (SF):

»Har ministeren tænkt sig at gribe ind over for Ålborg Kommune i forbindelse med kommunens brev af 12. marts 1991 til hjemmehjælpsfællesskaberne i lokalområde 5/Gug vedrørende tildeling af hjemmehjælp i sommerperioden 1991?«

Begrundelse

Spørgeren har den 15. maj 1991 gjort ministeren bekendt med ovenstående brev, men ministeren afholdt sig fra at tage stilling på grund af manglende kendskab til sagen.

Spørgeren ønsker herefter at få ministerens tilkendegivelse af, om hun vil gribe ind over for forholdene i Ålborg Kommune.

Svar (22/5 91):

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Det almindelige tilsyn med kommunerne efter den kommunale styrelseslov føres af de tilsynsråd, der er nedsat for hvert amt. De kommunale tilsynsmyndigheders opgaver er således bl.a. at tage stilling til, om de retningslinier, som en kommune fastlægger for behandlingen og afgørelsen af sager om ydelser efter den sociale lovgivning, er i overensstemmelse med lovgivningen.

Tilsynsmyndigheden kan til brug for sin vurdering af, hvorvidt en kommunal afgørelse er i strid med lovgivningen, indhente en udtalelse fra Socialministeriet.

Tilsvarende kan Socialministeriet rette henvendelse til tilsynsmyndigheden, hvis ministeriet bliver opmærksom på en formodet ulovlighed i en kommune.

Jeg har således efter loven ikke mulighed for at gribe direkte ind over for en kommunes fastsættelse af retningslinier for tildeling af hjemmehjælp.

Imidlertid er jeg bekendt med, at spørgsmålet om Ålborg Kommunes retningslinier for tildeling af hjemmehjælp i sommerperioden 1991 allerede er indbragt for tilsynsrådet for Nordjyllands Amt. Jeg finder herefter ikke anledning til at foretage videre i sagen.

Spm. nr. S 573

Til *sundhedsministeren* (17/5 91) af:

Tove Lindbo Larsen (S):

»Vil ministeren følge Venstres ordfører på levnedsmiddelområdet og ophæve brugerbetaling for levnedsmiddelkontrol?«

Begrundelse

Ved ændringen af lov om levnedsmidler indførte et flertal den 2. april 1991 – mod S' og SF's stemmer – brugerbetaling for den lovpligtige levnedsmiddelkontrol.

Brugerbetaling kan kun opfattes som en ekstraskat, da kommunerne skal lade de opkrævede beløb gå videre til staten. Yderligere skal bemærkes, at den endelige struktur i levnedsmiddelkontrollen endnu ikke er fastlagt.

Svar (23/5 91):

Sundhedsministeren (Ester Larsen):

[Sundhedsministeren]

Under Folketingets 1. behandling den 15. januar 1991 af forslag til lov om ændring af lov om levnedsmidler. (Brugerfinansiering af levnedsmiddelkontrol) udtalte Venstres ordfører på levnedsmiddelområdet, Anders Mølgaard, at Venstre er tilhænger af brugerbetaling, også når det gælder levnedsmiddelkontrol. Dette synspunkt deles fortsat af regeringen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Anden behandling af lovforslag nr. L 5:

Forslag til lov om ændring af forskellige afgiftslove. (Afgiftsomlægninger m.v.).

Af skatteministeren (Fogh Rasmussen).

(Fremsat 27/12 90. Første behandling 17/1 91. Betænkning 24/5 91).

Der var stillet 6 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

*Forhandling***Pia Gjellerup (S):**

Jeg skal ikke lægge op til en længere debat om forslaget. Vi skal blot meddele fra Socialdemokratiets side, hvordan vi stiller os til ændringsforslagene.

Jeg kan sige, at vi kan stemme for ændringsforslag nr. 1, 2, 3 og 5, som handler om, at man tager dieselaftgiften ud af dette forslag. Det er der en vis rimelighed i, eftersom der på Folketingets bord ligger et andet forslag om dieselaftgift, som vi skal behandle lidt senere på dagsordenen.

Derimod stemmer vi imod ændringsforslag nr. 4 og 6, der handler om, at man fra dette forslag fjerner ændringen af kredittiden for betaling af afgifter på cigaretter. Det kan vi ikke se nogen begrundelse for. Vi er i gang med på andre områder at forkorte kredittiderne, og det synes vi er rimeligt at vi også får lagt op til i denne sammenhæng.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

§ 1

forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2 om, at § 1 udgår, var dermed vedtaget.

§ 2

forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 om, at § 2 udgår, var dermed vedtaget.

Ændringsforslag nr. 4, § 3, således ændret, ændringsforslag nr. 5 og 6, § 4, således ændret, § 5 og ændringsforslag nr. 1 til titlen vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op-hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Anden behandling af lovforslag nr. L 191:

Forslag til lov om ophævelse af lov om afgift af parfumer, toiletmidler m.v. samt om ændring af lov om afgift af mineralvand m.v. og af lov om afgift af øl.

Af skatteministeren (Fogh Rasmussen).

(Fremsat 8/5 91. Første behandling 17/5 91. Betænkning 24/5 91).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1-5